ఆంధ్రభూమి ప్రకటనలు

[రేట్లు వలయువారు 'ఆంధ్రభూమి' కార్యాలయమునకు వ్రాయునది.]

నెం	ప్రకటించినవారు.		ప్రకటించినవస్తువు.		పుట
1.	ది డెక్కన్ అస్యూరెన్సుకంపెనీవారు	...	ది డెక్కన్ అస్యూరెన్సు	కవరుపుట	2
2.	లాల్‌జి గోధు అండ్ కంపెని	...	రోలు కృష్ణమార్కు ఇంగువ	...	1
3.	ఆర్యరసాయనశాల	...	సువర్ణసుందరరసము అభ్రకభస్మము	..	2
4.	ఆయుర్వేదాశ్రమము	...	జీవామృతము	...	3
5.	శ్రీ యర్రమిల్లి మంగయ్యపంతులుగారు	...	ఆంధ్ర ఇన్సూరెన్సు	...	4
6.	యస్. సి. అప్పాసామిచెట్టి అండు కో	.	ట్రైకలర్ ప్రోసెస్ బ్లాకులు	...	6
7.	తాత కృష్ణమూర్తిగారు	..	రామప్రియ	...	6
8.	ది క్లిక్ అండు కో	...	లైన్, ఆఫ్‌టోన్, పోస్టరు బ్లాకులు	...	6
9.	రత్నా అండు కో	...	రత్నా ఫవుంటెన్ పెన్	...	7
10.	ది పేరమాంటు కాంపిటీషనులు	...	పోటీబహుమానము	...	8
11.	శ్రీ యం. కె. శ్రీనివాసన్ గారు	...	ది యునైటెడ్ ఇండియా లైఫ్ అస్యూరెన్సు		8
12.	మద్రాసు వర్డ్సు బీరో	...	పోటీబహుమానము	..	8
13.	శ్రీ దత్తాత్రేయ అజీర్ణమాత్రలఫార్మసీ	...	దత్తాత్రేయ అజీర్ణమాత్రలు	...	10
14.	గంధర్వఫార్మసీ	...	గంధర్వకళ	...	10
15.	భారత భైషజ్యనిలయము	...	శిశుపోషణి	...	10
16.	భవానీ ఫార్మసీ	...	స్వర్ణమాలిని	...	10
17.	పి కోదండరామ్‌పిళ్లె	...	ఉత్తమతరగతి కర్రసామగ్రిలు	...	12
18	అమృతాంజనము డిపో	..	అమృతాంజనము	కవరు పుట	3
19.	డాక్టరు జమ్మి వేంకటరమణయ్యగారు	...	లివర్ అండ్ స్ప్లీన్ స్పెసిఫిక్	కవరు పుట	4

ఈ సంచికలో పోటీబహుమానము కలదు

విషయసూచిక

౧. రాలినపూవులు ౫౭
—వర్ఘుల కాళిదాసు

౨. పెళ్లినాడిచ్చిన కట్నం ౫౮
—కొడవటిగంటి కుటుంబరావు

౩. అంతరము ౬౧
—అయినంపూడి గురునాధరావు
(ఉభయభాషాప్రవీణ)

౪. చుక్క ౬౨
—బొడ్డు బాపిరాజు

౫. ఒలింపియన్ ౬౩
—త్రిపురనేని గోపీచందు, బి.ఏ.

౬. డాక్టరు ఆనిబిసెంటు ... ౬౯
—శ్రీపాద సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి

౭. సుశీల ౭౧
—తిరుమూరు రంగారెడ్డి

౮. కుమార్పణ ౭౬
—కొత్త సూర్యనారాయణ చౌదరి

౯. భిక్షుక బాలుడు ... ౭౭
—కర్రా చంద్రశేఖరము

౧౦. అశ్రుగీతి ౭౯
—ఓలేటి సీతారామమూర్తి

౧౧. ఆశ ౮౦
—చిరుమామిళ్ల శివరామకృష్ణప్రసాదు, బి.ఏ.

౧౨. ఆడబిడ్డ మగబిడ్డగుట ... ౮౧
—నాయని శేషాచలరావు

౧౩. కవిసాధన ౮౪
—కొడాలి వేంకటరాజారావు

౧౪. రైతుపాట ౮౭
—శెట్టిపల్లి వెంకటరత్నం చౌదరి
—శ్రీగిరిరాజు రామారావు

౧౫. కోడికూత ౮౮
—కొండపల్లి గోపాలరావు,
—హరి రామలింగ శాస్త్రి.

౧౬. నోబెల్ వాఙ్మయ బహుమానములు ... ౮౯
—సురపూరు కోదండరామరెడ్డి

౧౭. హిట్లరు ౯౧
—ధేరం వేంకటనాధశాస్త్రి, బి.ఏ.

౧౮. ఇన్నూరెన్ను విషయములు ౯౩

౧౯. వివేకానందుడు : స్త్రీసమస్యలు. ౯౭

౨౦ ఆరోగ్యవిజ్ఞానము ... ౯౯

౨౧ గ్రంథాలయోద్యమము - పతాకము.... .... ౧౦౧
—ఊటుకూరు వేంకటసుబ్బారావు శ్రేష్ఠి.

౨౨ విమర్శనములు ౧౦౩

౨౩. అరవదేశమునందలి యాంధ్రులు ౧౦౫

౨౪. ఆంధ్రభూమి పుస్తకపీఠము ౧౦౭

౨౫. ఆంధ్రుని డైరి ౧౧౦

౨౬. సంపాదకీయ సమాలోచన ౧౧౨

'నాగస్వరం పట్టితే నాగులకు ఆట'

—చిత్రకారుడు: శ్రీపాద దుర్గారావుగారు, రామారావు ఆర్టు సొసైటి.

రాలినపూవులు

✠

కవికుమారుఁడు కల్యాణగీతము లాలపించుచుండ నానందభరంబున మల్లీకుమారి పులకాంకితయై నేలకు రాలిపోయినది. రాలినపూరేకులఁ దీసి యశ్రుమాలికాకలితాత్ముఁడగు నాకుమారప్రణయమూర్తి గాటముగ నదిమి కౌఁగిలించుకొనెను. ఆకుమారుని నిర్మలప్రేమగీతామరంద బిందువులు తదీయరహఃకంఠస్థలంబుల నిక్షేపింపఁబడినవి.

♦ ♦ ♦

"మల్లెపూ లమ్మా మల్లెపూలు!" అని యతఁడు చీఁకటిలో నడచుచుండెను. అప్పుడే మల్లెపూలు కొనుమని పంతముపట్టిన తన రెండేండ్లతనయను వీధిలోఁ బెట్టి యొకగృహస్థు తలుపు గడవైచెను. అట్టి యేడుపుమాని యాపసిపిల్ల పువ్వులదెస కంటినీరుతో చూచుచు "నాకు పువ్వులిస్తా?" అనెను. స్మృతికందని పరిచయకంఠము విన్నవానివలె నాతఁ డన్నిదండలను ఆమెచేతఁ బెట్టెను. తలుపువారనుండి యిదిచూచిన యజమాని చరచర వీధిలోనికివచ్చి "ఛీదొంగా! పిల్లను మంచిచేసి వస్తువులు దొంగిలింప యత్నించుచుంటివా?" యనుచు నాదండలు పిల్లచేతినుండి లాగి విసరివైచెను.

✠

—వర్ఘుల కాళిదాసు.

పెళ్ళినాడిచ్చిన కట్నం

నేను మొదటినించీ ఇట్లా లేను. మొన్న 1920లో గాంధీమహాత్ముడు అసహాయోద్యమం మొదలుపెట్టాడు చూడండి! అప్పుడు నా కొకవిధమైన ఆవేశం బయల్దేరింది. ఎవరికీ బయల్దేరదుకనక! ఈరాజ్యతంత్రమేమిటి? ఈలోకం ఏమిటి? ఈజీవితమేమిటికదా అని ఆలోచించటం మొదలుపెట్టాను. చూశారో లేదో! ఈసమాసాలు చాలాఘట్టివి. వీటినిగురించి తవ్వినకొద్దీ ఉంది. ఆలోచించినకొద్దీ ఉంది. మనం జీవితంలో ఎంత అన్యాయంచేస్తున్నామో ఆలోచించండి. మనకింత ఉపకారంచేస్తున్న బ్రిటీషుగవర్నమెంటుమీదనే గాంధీమహాత్ములు సహాయనిరాకరణం ప్రయోగిస్తున్నప్పుడు—అంటే చూశారో లేదో! గాంధీగారి కెదురుచెప్పటానికి నా నేపాటివాణ్ణికాని, బ్రిటీషువారు మనకు చేసినలాభాలు ఒకటీరెండు కావు! పోస్టాఫీసులు పెట్టారా? ఉద్యోగా లిస్తున్నారా? కాలవలు తవ్వారా? అన్నిటి కన్నా ముఖ్యం, రైళ్ళు వేశారా?- రైళ్ళంటే చెబుతా! నాపెళ్ళయినకొత్తలో మామామగారూరు పోవాలంటే అయిదుకోసులు రెండెడ్లబళ్ళు కట్టించుకొని తెల్లవారటాని కింకాపదిఘడియలుపొద్దుండగా బయలుదేరితేకాని తెల్లవారి చేరేవాళ్ళం కాము. ఇప్పుడో గబగబా నాలుగుమెతుకులు నోట్లో వేసుకుని బయల్దేరితే స్టేషను ఒకమైలు. ఆస్టేషనులోనే ఒకగంట నడుం వాలిస్తే రైలొస్తుంది. బేడా టిక్కెట్టు కన్నుమూసి కన్నుతెరిచేటప్పటికి అవతలస్టేషను చేరుతాం. అవతల మామామగారిఊరు కాలవకట్టనేపోతే రెండుకోసులు. ఆడుతూపాడుతూ పోవచ్చు. ఎంత ఉసులో చూడండి. ఈరైలు వేసేటప్పు డింకోచిత్రం జరిగింది. మామామగారిభూమిలో అయిదెకరాలు మాన్యం రైలుకింద పడ్డది. దానికోసరం అర్జీలు పెట్టుకుంటే గవర్నమెంటువారు అయిదువందల రూపాయలు అక్షరాలా ఇప్పించారు. "మీకోసం వేసినరైలేకదా, ఏదోపొలం దానికింద పడదా? మేమేమీ ఇయ్యం" అంటే మామామగా రేంచెయ్యగలడు? చెప్పండి!— ఇన్నిచేసిన బ్రిటీషుగవర్నమెంటునే గాంధీమహాత్ముడు అసహాయోద్యమం చేస్తుంటే, మామామగారిదగ్గిరనించి నేను పెళ్ళినాడు అయిదువందలు కట్నరూపేణా తీసుకోటం ఎంతఅన్యాయం! అందులో ఆయనతాలూకు అయిదెకరాలు రైలుకింద పడికూడా పోయినప్పుడు. నావి అయిదెకరా లేమైనా ఆయన రైలుకింద పడ్డయి కనకనా!

ఆయనా ఎక్కువ స్థితిలో ఉన్నవాడేం కాదు. రైలుకిందపడ్డ అయిదెకరాలూ కూతురిపెళ్ళికి అమ్మిన రెండెకరాలూ పోగా మిగిలిన నాలుగెకరాలచిల్లరా మామామగారు కోర్టులవెంట తిరిగి ఖర్చుచేసేవాడు. అయితే ఏం? ఆయనకు వ్రతంచెడ్డా ఫలందక్కింది. వాళ్ళఊళ్ళో ఆయనంతప్రయివేటు లేడన్నారా లేదా? మాబావమరిదేమో చదువుకింద డబ్బుతగలేసి తగలేసి చివరకు ఉద్యోగమైనాచెయ్యక జేబులో ఉత్తమనీపర్సు వేసుకుని కాఫీహోటళ్ళచుట్టూ తిరుగుచున్నాడు. ఇటువంటిస్థితుల్లో నేను కట్నంబాపతుడబ్బు మామగారికి తిరిగిఇవ్వటం న్యాయమేకాక ధర్మంగాకూడాకనపడ్డది.

ఇప్పు డింకొకచిక్కు వచ్చిపడ్డది. ఆన 1917 ది 7 జనేవరితారీఖున్ను నాపెళ్ళయిం దనుకోండి. ఆనాడు

నాకు వెండిచెంబులూ పట్టుతాపితాలూ వగయిరాల కిందా మిగిలినది రొక్కంగాను యిచ్చినమొత్తం వెరసి అక్షరాలా అయిదువంద లనుకోండి. యిందుక్కవడ్డీ నెల 1-కి? వడ్డీ కట్టనద్దా? 16-సంవత్సరాలకింద తీసుకున్న అయిదువందలు ఇప్పుడింకా అయిదువందలుగానే ఉండవుగా! మనుష్యులూ, పశుపక్ష్యాదులూ, చివరకు గోళ్ళూ, జుట్టూ కూడా పెరుగుతున్నప్పుడు —వెధవదిగడ్డంవంటిది పెరుగుతున్నప్పుడు—డబ్బు పెరగదంటే ఎవడు నమ్ముతాడు? అయితే ఏరేటున వడ్డీ కట్టాలి. మూడురూపాయలబేడా మార్వాడీ వడ్డీ దగ్గిరనించి పావలా బ్యాంకీవడ్డీవరకూ ఉండుకున్నది వడ్డీరేటు. నే నందులో ఏరేటు తీసుకోవాలి? మా మామగారు ఈడబ్బు ఏవిధంగా ఉపయోగించి ఉండేవాడు? వడ్డీ కిచ్చాడనుకుందాం. ఈయనవద్గిర మూడురూపాయలబేడాకు ఎవ డప్పు తీసుకుంటాడు? పెళ్ళాంపుస్తె తాకట్టన్నాపెట్టి మార్వాడీల దగ్గిరే తీసుకొంటారుకాని? అడబ్బాయన బ్యాంకీలో వేసి ఉండేవా డనుకుని తక్కువవడ్డీ ఇవ్వటంకూడా న్యాయంకాదు. పైగా అంతవరకూ ఊహించుచున్న తరవాత ఆబ్యాంకీ దివాలా ఎత్తిందనుకోటంకూడా చాలా తేలికవుతుంది. చక్! ఇది బాగాలేదు. అదీకాక ఈడబ్బు మామామగారికిస్తే శతవిధాల జరిగే దేమిటంటే ఆకాస్తా మాబావమరిది కనఖాళీమకాపాసులో వేసుకుని కాఫీహోటళ్ళచుట్టూ తిరగటానికి బదులు కాఫీహోటళ్ళనే ఇంటికి పిలిపిస్తాడు. ఇదంతా ఎందుకు? మనకు కంపెనీరేటు ఉండనేఉంది. నెల 1-కి నూటికి ఒకరూపాయి మనకూ చాలా తేలికగా ఉంటుంది. వినేవాళ్ళకూ చాలా సౌమ్యంగా ఉంటుంది అనుకున్నాను.

కాని లెక్కవేసి చూసినమీదట మనసు తేలికగా ఉంటుందన్నభ్రమ వదిలింది. నేను నాఏకాంతాన లెక్కచూసుకోగా నేను మామామగార్కి ఇవ్వతేల్ని బాకీ ఒక్కదమ్మిడీ తక్కువలేకుండా రొండుగంచులు! నాగుండె బద్దలయింది. ఇదెట్లాగురా భగవంతుడా! నేను మామామగారి రుణాన పోవలిసిందేనా అనుకుంటుండగా ఇంకోవిషయంకూడా జ్ఞాపకం వచ్చింది. నేను కట్టింది చారువడ్డీ. మూడుసంవత్సరాల కొకసారి తిరగరాస్తేకాని చెల్లి చావదాయె! దేవుడాఅంటూ మూడేళ్ళ కోసారి తిరగరాతలతో లెక్కచూశాను. అసలు నోటేదంటారేమో? న్యాయానికి బద్ధకంకణం కట్టుకున్నవాడికి నోటుతో ఏంపని? ఈసారి నే నివ్వ తేలినమొత్తం వందో రొండొందలో తక్కువగా నాలుగు వేలయింది!

ఇం కొకడైతే ఇక్కడ వెనక్కుతిరిగిపోవలిసిందే! నే నట్లా చెయ్యలేదు. సావిత్రి యముడివెంటపోతూ ముళ్ళకు భయపడ్డదా? నాతెలివితేటలన్నీ ఉపయోగించి న్యాయానికి భంగంలేకుండా ఈమొత్తాన్ని తగ్గించే ఉపాయం ఏదాఅని ఆలోచించాను.

నామనసులో వడ్డీ న్యాయశాస్త్రంలో చెప్పబడలేదేమో అని ఒకఆశ ఉంటూవచ్చింది. అందువల్ల అది కాస్తా తేల్చుకుందామని ఒకప్లీడరుగారిని వెళ్ళి అడిగాను. ఆయన నావంక చిత్రంగా చూసి, “వడ్డీ ఇవ్వటం న్యాయమాఅని అడుగుతున్నారా? న్యాయశాస్త్రంలో అత్రిమహాముని చెప్పినప్రకారం వడ్డీయిస్తే ఒక్కక్షణంలో మనం దివాలా ఎత్తిపోముటండీ?” అన్నాడు. అస లందాకా ఎందుకు? వడ్డీ ఇవ్వటం తీసుకోటం అన్యాయమే అయితే ఇంతకుంది ప్రతి రోజూ నోట్లు రాసి చివరకు “యిది సమ్మతిన్ని వ్రాసి యిచ్చిన ప్రాంశరీనోటు” అని ఎందుకంటున్నారు?

ఇప్పు డేంచెయ్యాలి? ఇంతలో ఒకభేషయిన ఆలోచన తట్టింది మేధావి కేదీ అసంభవం కాదనుకోండి! పెళ్ళి కిచ్చినమొత్తంలో లాంఛనాలకింద రొండువందలయాభై దాకా పోయినై రొక్కం రొండొందలయాభై మాత్రమే. లాంఛనాలు బాకీ ఎట్లా అవుతై? అల్లుడుగదా అని ఇచ్చినవస్తువులు బాకీకింద రావని రూఢిచేసుకున్నాను. ఎటుపోయి ఎటువచ్చినా అడిగి కనుక్కుందామని నాభార్యను కదిలించాను.

“మీరు గొంతుమీదకూర్చుంటే ఇచ్చాడు కాని ఆయన కొక్కకానీ ఇవ్వటం ఇష్టంలేదు. మానాన్న

పట్టుబట్టల దగ్గిర్నించీ మీబలవంతంమీదే ఇచ్చాడు" అంది నాభార్య.

దానిమాటలకేంకాని లాంఛనాలు బాకీకింద రావు. పోగానే నివ్వతేలిన అసలు రెండువందలయాభై. అందుకు వడ్డీ! బారువడ్డీఅయితే కొంతతేలికగా పోను. ఎంతో ఆలోచించినమీదట ఒకఉపాయం తోచింది. మూడేళ్ళూ గడువు దాటుతున్నదనంగా నోటుమీద ఓ అయిదురూపాయలు చెల్లువేస్తే నోటుప్రాణం నిలుస్తుంది. నేనుకూడా అయిదయిదులుచెల్లువేస్తే బారువడ్డీతో సరిపోతుంది. ఈఉపాయం చాలాబాగుంది. ఈప్రకారం లెక్కవేసి బాకీ పాతికతక్కువ వెయ్యి రూపాయలకు దించాను. ఇంతవరకు నాన్యాయదీక్షకు భంగంలేదు. కాని ఈకరువుకాలం వెయ్యిరూపాయ లెక్కడదొరుకుతై? దీనికూడా ఒక్కటేఉపాయం ఉంది. ఈమొత్తం అయిదారుకిస్తీలుగా కడితేసరి.

అయితే ఇప్పుడు రెండువందలరూపాయలు కావాలి. అంతమొత్తం ఏట్లా పుట్టిద్దామా అని ఆలోచన చేశాను. వచ్చేసంవత్సరంనించీ పంటలోనించి ఇవ్వవచ్చును. ప్రస్తుతం ఇల్లాలిమెళ్ళో నగఏదైనా అమ్మి ఇప్పటికి సరిపెడదా మనుకున్నాను. అందుకని నాభార్యను మెళ్ళోకంటె ఇయ్యమన్నాను. వాళ్ళనాన్న బాకీ తీర్చటానికేగనక తప్పకుండా ఇస్తుం దనుకున్నాను. కాని ఇవ్వనంది. ఎట్లా గన్నాను. సోదడగమంది. నాకు మండి- మర్నాడు నగలుతీసి పెట్టెలో పెట్టి ఆవిడ దొడ్లో తలంటిపోసుకుంటున్నసమయంలో కంటెకాస్తా తీసి ఒకకంసాలిదగ్గిరికి తీసికెళ్ళి అమ్మజూపాను. వాడు దాన్ని అన్నిపరీక్షలూచేసి నూటయాభై ఇస్తానన్నాడు. మూడొందలుపెట్టి చేయించిన గట్టికంటెను నూటయాభైఏమిటి? నే నమ్మనన్నాను. పోలీసునుపిలవనా అన్నాడు. ఇప్పుడు పోలీసును పిలిస్తే ఈసంగతికాస్తా వాడు నాభార్యకు తెలియచేస్తాడేమో, అమ్మినతరవాత ఎవరేంచేసేదిలేదులే అని నూటయాభై తీసుకుని ఈసారి క్విటే మనియార్డరు చేద్దామని ఆ డబ్బుపట్టుకుని పోస్టాఫీసుకువెళ్ళి చాతయినవాళ్ళచేత అదిమామగారికి టపాచేయించి ఆరోజూనే ఈవిధంగా ఉత్తరంరాశాను. ఆయన పెద్ద పెళ్ళి వేటుకనక సంతోషిస్తాడని నాలుగువ్యవహారంముక్కలుకూడా విసిరాను.

"బ్రహ్మశ్రీ వేదమూర్తులైన శంకరయ్యమామగారి దివ్యసముఖమునకు మీఅల్లుడు షదివేలనమస్కారములు చేసి వ్రాసుకున్న ఉత్తరం. లోగడ నేను మీవద్ద ఆన 1917 ది 7 జనేవరితారీఖ్ను మూజువాణీగా అప్పు పుచ్చుకున్నరొక్కం రు 250 లు అక్షరాల రెండువందల యాభైరూపాయలు ఇందుకువడ్డీ నెల 1 కి నూటికి ఒకరూపాయిచొప్పున చెల్లలు పాతికరూపాయలుపోను ఈనాటికి నేను మీకు ఇవ్వతేలినబాకీ యావత్తూ కలిసి వెరశిమొత్తం రు 975 లు అక్షరాల తొమ్మిదివందల డెభైఅయిదు రూపాయలు అయిదు సంవత్సరాలమీద దఫాలుగా ఇవ్వడానికి ఒప్పుకున్నాను గనుక యీదఫాకు దామాషాగా రు 150 లు మింజుమలె ఈరోజున నేను మీపేర మనియార్డరు చేయించినాను గనుక అది అందినసంగతి వెంటనే తెలియచేయవలెనని ప్రార్థించుచున్నాను. ఇంతే సంగతులు. ఇక్కడ అంతా క్షేమం మీక్షేమం. తరుచు వ్రాయించగలందులకు ప్రార్థించుచూ యున్నాను. మీఅమ్మాయి క్షేమముగానే యున్నది. అత్తగారిని అడిగినానని చెప్పవలెను. ఇట్లు, విధేయుడు..."

మూడోరోజున మామగారిదగ్గిరనించి ఉత్తరం వచ్చింది. దాన్లో డబ్బందినట్టు రాయలేదుకాని తనకు నేను బాకీఉన్నమొత్తం 1500 అన్నట్టు జ్ఞాపకం అనిమాత్రం రాశాడు మరి ఆయన ఏలెక్కప్రకారం వేశాడో!

ఈలోపల — ఈలోప లేమిటి? ఆరోజునే— నా భార్య నగసంగతి కనుక్కున్నది. వాళ్ళనాన్నకు ఉత్తరం రాశిందికాబోలు, నాలుగోరోజున ఆయన మళ్ళీ ఇంకోఉత్తరం రాశాడు. ఈసారి మాటలు చాలాఘాటుగా దొర్లినై. "ఇదేమి టయ్యా! నీసుంపతెగ! మాపిల్లకంటె కాస్తా అమ్మేశావుట. ఆకంటె వెంటనే కక్కుతావా? నీమీదదావా వెయ్యమన్నావా?"

నాకు దావాలంటే భయమేకదా! ఏంచెయ్యను. ఒకవడ్డీ వ్యాపారంచేసే ఆయనదగ్గిరికిపోయి నూట యాభైరూపాయ లప్పియ్య మన్నాను. ఇందుకు వడ్డి నెల 1 కి అనేచోట రూపాయి తొమ్మిదణాలు వెయ్య మన్నాడు. ఆశ్చర్యపడి ఎందుకన్నాను. నెలకు రూపాయికి కానీ అన్నాడు. సరేకదా అని ఆప్రకారమే రాసి రూపాయలుతీసుకుని కంసాలిదగ్గిరికి వెళ్ళాను. వాడు కంటె అప్పుడే పోయిందన్నాడు. నాకు కళ్ళ నీళ్ళపర్యంతమైంది. వాడు జాలిపడి రొండొందలిస్తే ఇస్తానన్నాడు. లేకపోతే పోలీసుకు చెబుతాడని నేనే గ్రహించుకుని మళ్ళీ అప్పిచ్చినాయనదగ్గిరికి పరిగెత్తాను. ఇంకో యాభై రూపాయ లియ్యమన్నాను. నోటు రాయమన్నాడు. వడ్డీ ఈసారి రూపాయి పద్నాలు గణాలన్నాడు ఏలెక్కప్రకారం అన్నాను. ఆయన నవ్వి రోజుకు నూటికి అణా అన్నాడు. సరే తెమ్మన్నాను. ఆడబ్బుకూడాతీసుకుని కంసాలిదగ్గిరికి పోయినాను. వాడాడబ్బు జాగ్రత్తగా లెక్కపెట్టి దాచి నాచేతికి కంటె ఇచ్చాడు. అనగ చూడగానే నాదుఃఖం ఆగలేదు. బంగారమంటికంటె పదిముక్కలై ఉంది!

—కొడవటిగంటి కుటుంబరావు.

అంతరము

విగతమోహోజ్జ్వలస్మృతి వీధియందు
దృష్టి నిగుడించి కాంచ యత్నించు నీదు
లలితతేజఃప్రభావ సంకలితమూర్తి
నాటికిని నేటి కెంతయంతరము కలదొ!

*   *   *

ప్రవిమలోషస్సుకంటెను ప్రవిమలమ్ము
మాతృవాత్సల్యమునకంటె మాన్యతరము
అచలధ్రువతారకంటెను నచలమైన
యామహోమూర్తితో సామ్యమగునె నీకు?

*   *   *

అఖిల రాజన్యమూర్ధ విన్యస్త పాద
పంకజోద్యద్యశోమోదభరితదిఙ్ని
చయుఁడవగు నీకు నీకృష్టవ్యవస్థ
సంభవించుట మిగుల లజ్జాప్రదమ్ము

*   *   *

దవ్వుదవ్వుల నుత్కృష్టతరవికాస
భాసురంబైన దివ్యవిభాప్రతతికి
దోసిలి ఘటించి యొక్క కదుష్ణబాష్ప
కణము విడిచిన ధన్యతఁ గాంచఁగలవు.

*   *   *

ఆమహార్చిస్సునుండియే ఆంధ్రపుత్ర!
కిరణమొక్కటి నీపై వికీర్ణమగును
గాన నీ వొకవ్యక్తివై కానుపింతు
వింతకును నీయుపజ్ఞ యొావంత లేదు.

—అయినంపూడి గురునాథరావు.

(ఉభయభాషాప్రవీణ)

చుక్క

౧

తాళిమిపట్టుదప్పి పరదాలయి గప్పిన నీలిమబ్బు బం
దాలను ద్రోచివచ్చి యెడదన్ బెనవైచిన రాగదీప్తులం
గ్రోలిన నీకటాక్షములలో తళుకుల్ గురిపింతు, వీ యనం
తాలయవీథి వ్యర్థమిది ఆతడు లేని యమాసచీకటిన్ !

౨

కౌతుక పుక్కిలించి మనకల్ మునుగుల్ గొనియున్న యీనభో
వాటిక ప్రాణముల్ కనులబట్టి నిరీక్షణలోన; ఆతడే
పాటునదగ్గరించి చెలువల్ విదిలించెడి మొల్కనవ్వు వ
న్నీట గరంచునంచు గమనించితి ? ఎంతటి ముద్దరాలవే !

౩

తెలియవుగాసినీవు ; పలు తెన్నుల నాతని గాచియున్న, క
ల్వలపయి మోజు మిక్కుటము వానికి; చక్కనివాడె, నైననున్
నెలనెల గండ మట్టిమగనిన్ బడిమాటికి దేవురించినం
గలదె ఫలమ్ము ? నీమనసునచ్చినవాని వరింపు మన్యునిన్ !

౪

వలపు నిండిన యెడద మబ్బులమరుంగు
జిక్కుకొననేల ? చక్కని చుక్కవవని
నెందరెందరో కలరు ప్రేమించువారు
ప్రకృతి లలితసౌందర్యలాలసులు కవులు !

—బొడ్డు బాపిరాజు.

ఒలింపియస్

౧

"నాయనా, అలెగ్జాండర్, నీతండ్రి నేటికి తిరిగి ఇంటికివచ్చినాడు. నానాదేశములను జయించి, ధనము దోచుకుని కీర్తిచంద్రికలు త్రోవజూప పురప్రవేశముగావించినాడు. అలెగ్జాండర్, సంతోషించుచుంటివా? ఎంతటివెర్రివాడవోయి! తండ్రి దిగ్విజయములను విని సంతోషించుచుంటివి. కాని అతని విజయములు నీమరణ చిహ్నములని నీవు తెలిసికొనలేకున్నావు."

"తల్లీ అదేట్లు? యుద్ధముచేయుట వీరపురుషోచితము. నాతండ్రి వీరుడు. యుద్ధములందు గెలుపొంది జయలక్ష్మినిగైకొని వచ్చుచున్నాడు."

"నాచిట్టి తండ్రీ, ఎంతటి అమాయకుడవు! కనుకనే నీతండ్రినిన్నింత సులభముగ నాశనముచేయదలచినాడు. అలెగ్జాండర్, నీవింకను పసికూనవుకాదు. కండ్లువిప్పి చూడుము. నీతండ్రి దేశదేశములను జయించుచున్నాడని విర్రవీగుచున్నావు. దేశములన్నియు జయింపబడినపిదప నీవు రాజువై ఏమిచేసెదవు? నీకు దండెత్తుటకు దేశములుండవు. జయించుటకు రాజ్యములుండవు. ధైర్యస్థైర్యములను చూపుటకు యుద్ధములుండవు. చేతులు ముడుచుకొని అబలలాగు రాజ్యము చేయనెంచితివా? కుమారా; కన్నకడుపగుటచేత ఇంతగ చెప్పుచుంటిని. నీతండ్రి నిన్నేమిచేయుచున్నాడో నీవు తెలిసికొనలేకున్నావు. నిన్నతడు అరిస్టాటిలు వశమునందుంచిన దెందుకో తెలిసికొంటివా? ఒక శుష్కపండితునిగ తయారుజేసి రాజ్యానర్హునిగచేసి మూలకూర్చుండబెట్టుటకు క్లియోపాత్రా కుమారుడైన ఆ చంటివెధవకు రాజ్యమును ధారపోసి ఒలింపియస్ కుమారునిట్లు చేసితినిగదాయని కులుకుటకు. ఈమాత్రము గ్రహించలేవా? నీవు ఒలింపియస్ కుమారుడవు కాదా?"

"తల్లీ చెప్పుము, చెప్పుము. మేఘములు విచ్చిపోవుచున్నవి. నాతండ్రి దురంతములు నాకిప్పుడు గోచరించుచున్నవి."

"గోచరించి లాభమేమి. ముందు నీతండ్రి జయప్రవాహము నాపవలెను. లేనియెడల నీజీవితమే వ్యర్థమగును సుమా"

"తల్లీ బాలుడను. ప్రబలసైన్యసమేతుడయిన ఫిలిప్పు కాలి గోనగోటికైన తాకగలనా? ఏమిచేయువాడ?"

"కుమారా సామాన్యునివలె మాటలాడుచుంటివి: నీవు ఒలింపియస్ కుమారుడవుసుమా. ఏమిచేయగలవా? నీకు నీతల్లిబాసటయై నిలువ నీవేమి చేయలేవు? అలెగ్జాండర్, నీతండ్రి నన్నెన్ని యిడుముల గుడువజేసెనో నీవెరుగవు. వివాహమయినదివెందలింతవరకును ఇంటిపట్టున పట్టుమని పదినాళ్ళయిన ఉండియెరుగడు. ప్రథమావస్థయందు తనరాజ్యాభివృద్ధికై కాలముగడిపెను. ఇప్పుడితర రాజ్యముల నాక్రమించుకొనుటలో గడుపుచున్నాడు. ఈ జయించుటయందున్న సంతోషమేమో! ఇల్లనిలేదు; వాకిలనిలేదు; భార్యయనిలేదు; బిడ్డలనిలేదు. చీమచిటుక్కుమన్న దండయాత్రకు తయారు. తిరిగి యేనాలుగయిదు సంవత్సరములకో పునర్దర్శనము కుటుంబము మాటయే తలపునకురాదు. కుమారా, అధికారతృష్ణగల మనిషినిచెట్టబట్టుట శోకదేవత నాలింగనము చేసికొనుటయే! నీతండ్రిని వివాహమాడి నాజీవితమును దుర్భరతరదుఃఖ సాగరముగ జేసికొంటిని ఎందులకీగాంపత్యము? ఏమిటి. దీనివలన నేపొందెడిసుఖము? కాని నన్నిట్లు కష్టపెట్టుచున్న యీ దుర్మార్గుడు ప్రతిఫలము అనుభవించక పోరాదు. ఈ స్త్రీ తనసుఖము నితరులకొరకు ధారపోయునంతటి పిచ్చిదికాదు. తనజీవిత తంత్రులను తెగగొట్టినక్రూరుని క్షమించునంతటివెర్రిదికాదు. నాహృదయమునందు చెలరేగుచున్న యీభయంకరాగ్ని జ్వాలలు నీతండ్రిని దహించకమానవు."

“తల్లీ, తల్లీ, యేమనుచుంటివి? ఔను, ఔను, ఎంతటిదుర్మార్గుడు నాతండ్రి! మనలిద్దర నొకే బాధకు గురిచేయుచున్నాడు. చూడుము తల్లీ, నన్ని అరిస్టాటిలు బాధనిపడవేసి తనదారిని తానుపోయెను. ఇతడు నాపాలిట యమదూతవోలె ప్రవర్తించుచున్నవాడు. కాలుకదుపుటకు వీలులేదు. పుస్తకములమధ్య బుర్ర బ్రద్దల గొట్టుకొనుచు కూర్చుండవలెను. సైనికుల మధ్య కూర్చుండి, వారికోలాహలములను వినుచు, అనందించవచ్చును గానిఈ మూగపుస్తకములమధ్య మూగనై నే కూర్చుండలేను. కాని కూర్చుండకతప్పదు. తల్లీ, నాతండ్రియుద్దేశము నన్నొక శుష్కపండితునిగ చేయవలయుననిగదా! నాకర్మను నిర్ణయించుట కితడెవ్వడు? నాపాలిట దైవమా? మృత్యువా? చూచెదనుగాక!” అలెగ్జాండరు ఆవేశము నాపుకొనలేక గుప్పిళ్ళను బిగబట్టి మాటాడజొచ్చెను. ఇనుము ఎర్రగకాలినప్పుడే సమ్మెట్రేటు పడవలయునని నిశ్చయించి ఒలింపియస్ యిట్లనెను.

“తండ్రీ శాంతివహించుము. జయాభిలాషులు శాంతి యుతులై యుండవలెను. త్వరపడినవారికి జయము లభించనేరదు. కాని మనము సమయమునకై వేచి యుండవలెను. నాకు సహాయముచేయుటకు నీవు సదా సంసిద్ధుడవై యుండుము. యశస్కాముడవైనచో ప్రథమమున నీదారినుండి నీతండ్రిని తొలగించుకొనుము. లేదేని నీకు భావిభాగ్యోదయమున్న. సూర్యుడు తేజోమయుడై వెలుగుచున్నంతవరకు నక్షత్రములు ప్రకాశింప నేరవు. సూర్యుడస్తమించి నప్పుడు గదా వాటి విలువ తెలిసెడిది.”

తల్లీ నాకంతయు విశదమైనది. నాతండ్రి నన్ను సింహాసనమునుండి పడద్రోయుటకై చేయుచున్న ప్రయత్నములన్నియు నాకన్నులకుకట్టి నట్లగపడుచున్నవి. అతడు నాకుతండ్రికాడు. నీకుభర్తగాడు. మృత్యువీ మనుష్యరూపమున మనలనుపట్టుకొని వేధించుచున్నది. తల్లీ నేను సిద్ధముగనున్నాను. అన్నిటికిని సిద్ధము. ఆజ్ఞనిమ్ము. “ఎందుకు”; అని ప్రశ్నించకుండ నెరవేర్చెదను.”

“కుమారా, అట్లుండవలెను. తండ్రిని నమ్మి చెడిన వారుందురు కాని తల్లిని నమ్మి చెడినవారెందయిన గలరా? నీకు నేటికిబాగుపడు లక్షణములబ్బినవి. నేను వలసన్నెదను. నీవు నాకు బాసటగా నిలువుము, పిట్ట చిక్కక యేమవునో చూచెదనుగాక!”

ఫిలిప్పు మాసడోనియా దేశపురాజు. పెరెన్నికగన్న రాజులలోకెల్ల శ్రేష్ఠుడు. అరిస్టాటిలుతో చెలిమిచేసి అతనిని తనకొలువు నందుంచుకొని అతని సలహాలపై తన రాజ్యాంగ నిర్మాణమును గావించినాడు, హీన మానవ సంవాసితమైన మాసడోనియా దేశమును పైకి తీసుకొనివచ్చి పేరుపెందినవాడు ఫిలిప్పు. ఇతడు తన రాజ్యాంగ విషయమేగాక తన కుమారుడును, తన తరువాత సింహాసనమధిష్ఠింపవలసిన వాడునైన అలెగ్జాండరు విషయముకూడ కడుశ్రద్ధ వహించియుండెను. అరిస్టాటిలువంటి మేధావులచే అతనికి చదువు చెప్పించెను. అతనికి 16-సంవత్సరములు వచ్చునప్పటికె చిన్న చిన్న సైనికదళము కధిపతినిగాజేసి, యుద్ధపరిచయము గావించినాడు.

ఇట్టివాడైన ఫిలిప్పునకు సహితము దుర్గుణములు లేక పోలేదు. అతడు త్రాగుబోతు వీలుచిక్కినపుడెల్ల త్రాగి తందనాలాడెడివాడు. ఒకానొక త్రాగుబోతు పార్టీయందు తనస్నేహితుని దూషించిన అలెగ్జాండరుపైకి కత్తిదూసి, సారాయిమత్తువలన నిలువలేక తూలిపడిన తండ్రినిగాంచి, అలెగ్జాండరు యిట్లుపలికినాడు. “ఓ మాసడోనియదేశస్థులారా? యూరోపునుండి ఆసియా వరకు తనజయదుందుభిని మ్రోగింప జూచుచున్న మీసర్దారు నాయకుడడుగో? చూడుడు. ఒకమనుష్యుని దగ్గరనుండి మరియొక మనుష్యునికడకు ప్రయాణము చేయలేక క్రిందపడి మన్ను తినుచున్నవాడు.”

౨

ఫిలిప్పు భార్యయైన ఒలింపియస్ రాజప్రాసాదములోని తనగదియందు కూర్చుండి దీర్ఘముగ నాలోచించుచుండెను. ఆమె ఇపిరస్ దేశపురాజు కుమార్తె. ఆమె మాంత్రికురాలు. ఆమెచుట్టును పెంపుడు పాముల నేకములు బుసలుగొట్టుచు తిరుగుచుండెను. పైకెగ

ద్రాక్ష ఆనాగములు అరయెలనాగను తమ రెండురెండు నాలుకలతో మాటిమాటికి ముద్దిడుకొనుచున్నవి. ఆమెయు, తనయొత్రని పెదిమలపై చిరునవ్వు చిందులాడ ఆపాములను తనచేతులతో నిమిరి ముచ్చటలాడు చుండెను. ఇట్టి దృశ్యములను చూచియే ఫిలిప్పు ఒలింపియస్‌ని యేవగించుకొనుచుండెడివాడు. అతడా వైదములుచూచి భయకంపితగాత్రుడై, ఆమె దగ్గరకు పోవుటకే కంపించిపోవుచుండెను. అతడేకాదు. అతని ప్రజలయందు దెక్కువభాగము ఒలింపియస్ పేరుచెప్పినంతనే హడలిపోవుచుండిరి. ఆమాంత్రికురాలు మాసిడోనియా దేశస్థులపాలిట మృత్యువై తమరాజును పట్టుకొని పీల్చి పిప్పిచేయుచున్నదని వారిభయము. ఆమె సర్పములరాణియనియు, రాత్రులయందామె సర్పవేషధారిణియై సర్పములతో పర్యాటములు సల్పునని యు, వారుకట్టుకధలను కల్పించి చెప్పుకొనుచుందురు.

ఈ కట్టుకధలుకూడ ఫిలిప్పుచెవులను సోకినవి. అతనికామె కాలసర్పమువోలె కనబడజొచ్చెను. తనప్రాసాదమంతయు పాముల మయమైనట్లును, అవి తన్ను చుట్టుముట్టి కాటువేయ కాచుకొని యున్నట్లును అతడు కలలను గాంచుచుండెను. శత్రుబలములను గడగడలాడించగల్గిన యీవీరుడు తనభార్యపేరు విన్నంతనే వడకి పోవుచుండెను. చాటుమాటుగ ఆమెనుదూషించినను యెదుటబడి యేకార్యమును చేయజాలకుండెను. ఆమెకోరిన ప్రతికోర్కెను నెరవేర్చి అతడుతృప్తుడగుచుండెను. కాని అతని హృదయము నందొకశక్తి మాత్రము ఒలింపియస్‌నుండి తొలిగిపొమ్మని బలవంతపెట్టుచున్నది. అందుచేతనే అతడు క్లియోపాత్రాయనునామెను వివాహమాడెను. అప్పటినుండి యీ భార్యభర్తలమధ్య విరోధము మరింత ప్రబలమాయెను.

ఫిలిప్పు తనను ప్రేమించుటలేదని తెలిసికొనినప్పుడే ఒలింపియస్ తనకు పనికిరాని భర్త నీలోకమునుండి సాగనంప సమకట్టెను. అతనిమీద లేనిపోని కొండెములను అలెగ్జాండరుతో జెప్పి ఆతనిమనస్సును విరుగదీసి తన స్వాధీనము జేసుకొనెను. ఫిలిప్పు దేశాంతరగతుడైనప్పుడు ప్రజల కతనిమీదనున్న గాఢవిశ్వాసమును పోగొట్టుటకై నానావిధ ప్రయత్నములను జేసెను. చాటుమాటుగ యింటి గుట్టంతయు తన కన్నవారింటికి పంపి వారిని తనభర్తప్రాణములను హరింప ప్రేరేచెను. పూర్ణజయాభిలాషుడైతిరుగు ఫిలిప్పు యీ కుట్రలను కనిపెట్ట లేకపోయెను.

3

"ఒలింపియస్, నీకింకను యీపాములగోల వదలలేదుగదా! నామాటలు వినవుగా? ఎందుకు నీకీపాములతో?" సుఖాసీనయైయున్న ఒలింపియస్ యెదురుగనున్న కుర్చీపై ఆసీనుడగుచు అనెను ఫిలిప్పు. ఒలింపియస్ తన తీవ్రకోపమును మరుగుపరుచుటకై మందస్మితయగుచు ఇట్లనెను

"ఫిలిప్, నీకీయుద్ధములగోల యెప్పుడువదలునో నాకీ పాములగోల అప్పుడు వదలును. గదియందడుగుపెట్టితివోలేదో అప్పుడే నాపాములనాడి పోసుకొనుచుంటివి! అవి నిన్నేమిచేసినవి? నీజోలికి రాలేదే! నీ వూసైనయెత్తలేదే"

"కాని అవి భయంకరములైనవి."

"నీ ఆయుధములకంటెనా? తోటి మానవునిరక్తమునకై నాలుకలు బారలుజాచు నీయాయుధములకంటెనా? నాధా, యుద్ధరంగమున ధరించవలసిన యీయాయుధములు భార్యదగ్గరకు వచ్చునప్పుడైన తీసి దూరమునుంచి రాగూడదా? వాటిని నాముందు ప్రదర్శింపవచ్చితివా, లేక నాతో యుద్ధమాడ వచ్చితివా? ఆహా! ఎంతనిర్దయ." కన్నులనిండ నీరుంచి గద్గదస్వరముతో మాట్లాడెను. ఫిలిప్పు అదిచూచెను గాని అతనికి దయయుద్భవింపలేదు. అతడిట్లనెను.

"తన్వీ, కాలయాపనమగుచున్నది. నేనిప్పుడు సైన్యసమేతముగ గ్రీసుదేశమునకు దండెత్తిపోవుచుంటిని. ఒకగంట ఆలస్యమగుచో నాతలపులన్నియు వ్యర్థములౌను. నేనింతవరకు చేసినపనులన్నియు నాశనమౌను. నీవేల కబురంపితివో త్వరగ జెప్పిన వినిపోయెదను. సత్వరముగ తెలియజెప్పుము."

ఒలింపియస్ కోపమునటించుచు కనుబొమ్మలు బిగించి యిట్లనెను.

"నాథా, నీకేకాదు నాకును తొందరపనులున్నవి. నాపాపములు నాకొరకై యెట్లు నిరీక్షించుచున్నవో చూడుము. అవెట్లు నన్నురమ్మని మాటిమాటికి నాలుకలుచాచి పిలుచుచున్నవో! నేను చెప్పదలచినది మూడు మాటలలో ముగించెదను. పెమ్మట వీదారిని నీవు పోయెదవుగాని; నాదారిని నేను పోయెదను. మరణమున కెన్నిదారులున్నవో కాలమును వెళ్ళబుచ్చుటకు నాకన్ని దారులున్నవి."

ఫిలిప్పు భయకంపిత గాత్రుడై సర్పములను తదేక ధ్యానముతో జూచుచు నిలబడెను. యుద్ధరంగమున శత్రుసేనలమధ్య ప్రళయ తాండవమాడు వీరుడీ వనితముందు నీరవుడై, నిశ్చేష్టుడై, నిలబడెను. ఒలింపియస్ అతని నోరగంటగాంచి తన సంభాషణమును సాగించెను.

"ఫిలిప్పూ, నే జెప్పబోవునది నీకంత అవసరమైనది కాదు. అదియునుగాక నేనీ సంగతి యిదివరకే నీతోడ ముచ్చటించియుంటిని. మనకుమార్తెను నాతమ్మునకీయ నిశ్చయించుకొంటిమిగదా! అతడిప్పుడు నన్ను త్వర పెట్టుచున్నాడు. అతడు వీరుడు. అతనిపేరు విన్నంతనే మాదేశమంతయు గడగడలాడి పోవును. అట్టి వానికి--"

"ఒలింపియస్, దీనికింతయుపోద్ఘాతమేల? నేను నీతమ్ముని, నీకుటుంబమును ఎరుగనివాడనుగాను. నీ మాట కడ్డుచెప్పువాడను కాను. ఈసంబంధము నాకు పూర్తిగా యిష్టము. ఈసంగతి చెప్పుటకేగదా నీవు నన్ను పిలిపించినది? సరే మంచిది. నాకిప్పుడు తొందర పనులున్నవని చెప్పితినిగదా! నీవు సుముహూర్తము నిశ్చయించి కబురంపుము. నేనానాటికి వచ్చెదను." ఫిలిప్పు ఆమెవారినుండి తొలగిపోవ నుద్యుక్తుడాయెను.

"అదియే నేకోరునది. మిగిలిన సంభారములన్నియు నేను చేసుకొనియెదను. ఆనాటికిమాత్రము నీవుతప్పక రావలెను. మరువవలదు. ఆనాడురాక, యేవో సాకులు జెప్పుతూచిన నేను సహించను తెలిసెనా?" ఆమె చూడ్కులు దుర్మార్గమును వెల్లడించెను. మాటలు హాస్యరస ప్రధానముగ నుండెను. ముఖము తీవ్రరూపమును దాల్చెను ఫిలిప్పు ఇట్లనెను.

"తప్పకవచ్చెదను. లక్షపనులుండుగాక, రాక తప్పను! కాని నేనిక్కడ పెక్కుదినములుండ వీలులేదు. వివాహమయిన మరునాడే తిరిగి పోయెదను. గ్రీసుదేశమునందలి నాపనులన్నియు అప్పటికి పూర్తిగావు."

"అటులనే; వివాహదినమునం దిచటనున్న చాలును. తరువాత నీయిష్టము ఎల్లప్పుడును యిల్లుకనిపెట్టుకొని యుండుమని అడుగునంతటి చాదస్తురాలను గాదు నేను."

"సరే, నేను వెళ్లుచుంటిని. సైన్యములు నాకొరకై వేచియుండును."

"మాటతప్పుట మాయింటియందు లేదని నీవు విర్రవీగుచుందువు. ప్రజలందరు మీకుటుంబమునందు నీవు సత్యసంధుడవని చెప్పుకొనుచుందురు."

"అవును, నేను మాసడోనియాదేశపురాజును."

"చూచెదము గదా!"

పులినోటినుండి బయటపడిన లేడివలె అతడా గది నుండి బయటపడెను. వెనుదిరిగి చూడక ఆ ప్రాసాదమును విడిచిపోయెను.

వెంటనే ఒలింపియస్ తనకుమారుడైన అలెగ్జాండరు కొరకు కబురంపెను. దీర్ఘముగ నాలోచించుచున్న ఆమెదరికి సర్పములు పోవెరచి దూరమునుండియే గ్రుక్కిళ్లు మ్రింగుచు ఆమెవైపు చూచుచుండెను. పదిపదిహేను నిమిషములకు అలెగ్జాండరు వచ్చెను. అతనిపదముల చప్పుడువిని ఆమె మేల్కాంచి ఇట్లాదరించెను

"అలెగ్జాండర్, ఇటురమ్ము; ఇటుకూర్చుండుము. సంతోషవార్త యొకటిచెప్పెద వినుము. ఏర్పాటులన్నియు సక్రమముగా జేసితిని. నీసోదరి వివాహమునకు ముహూర్తము నిశ్చయించుటయే మిగిలియున్నది. ఆనాడే ఆముహూర్తముకూడ, ఆనాడుతప్పక వచ్చెదనని నీతండ్రి బాసజేసిపోయెను. అతడాడిన మాట తప్పడు. ఆనాటి సందడిసమయమున మనము మనపనిని నిర్వర్తించవలెను. ఈసంగతి యీదినమే మీ మేనమామలకు కబురంపవలెను. వారితో అన్నియు నిదివరకే విశదముగ చెప్పియుంచితిని. నీవు సిద్ధముగ నుండుము. తీరా సమయమునకు తండ్రిగదాయని దయచూపవుగదా!"

"తండ్రియా? ఎవ్వడునాతండ్రి? తనకై నన్ను

నాతల్లిని నాశనముజేయువాడా నాతండ్రి? తన సుఖమునకై నన్ను దుర్భరదుఃఖమున ముంచువాడా నా తండ్రి? నా భుజబలమును చూప వీలులేకుండ అన్ని దేశములను జయింపదలచినవాడా నాతండ్రి? కాదు; కాదు; ముమ్మాటికినికాదు. అతడు నాతండ్రి కానేరడు. అతని నాశనమునకై నేనెట్టిపనినైన చేయబూనెదను తల్లీ ఆజ్ఞనిమ్ము. నీయాజ్ఞను తలదాల్చి నెరవేర్చెదను. నాకీప్రపంచమున నీకంటె కావలసినవారెవ్వరున్నారు?”

“నాయనా, నన్నుద్ధరించుటకు పుట్టుకొని వచ్చిన బంగారపుకొండవు. అవును. నీతండ్రి తనసుఖమునకు నిన్నాహుతి చేయ ననుమానించనప్పుడు నీసుఖమునకై నీ వాతనిని మట్టుపెట్ట వెరచుటకు సిరికిపందవా? నీకు మాత్రము మానాభిమానములులేవా? నీకుమాత్రము అధికారతృష్ణ, జయాభిలాష, లేదా? నీలోప్రవహించు రక్తముమాత్రము అతనిలోప్రవహించురక్తము కాదా? ఆమాత్రము, ఆమనిషి ఆలోచించుకొనలేడా?”

“తల్లీ, అవును. నాశరీరము భగ్గుభగ్గున మండుచున్నది. నేనిది భరించలేను. నీయాజ్ఞకై వేచియున్నవాడను, ఏమిచేయుటకైనను సంసిద్ధుడను.”

“నాయనా, అలెగ్జాండర్, నేటికి నేను వీరమాతనైతిని. నేటికి నాజన్మసార్థకమైనది. నీవు తక్షణము పోయి నీ మేనమామలను కలుసుకొనుము. పెండ్లి ఇక పదిహేనురోజులకనుము. పెండ్లినాటిముందు రాత్రి యుద్ధసన్నద్ధులై నగరమున ప్రవేశింపుమనుము. మిగిలిన కార్యమును నెరవేర్చుటకు నేనుంటినిగదా! ఆరాత్రియే మనము విషయనిర్ధారణ చేసికొందము. నీవు తక్షణము పోవలయును.”

“శలవు. నీయాజ్ఞను శిరసావహించెదను. నన్ను నీయిష్టము వచ్చినట్లుపయోగించుకొనుము.”

“నాయనా యెంతమాట! నేపడు యీకష్టములన్నియు నీకొరకేగదా.” మేను నిమురును.

అలెగ్జాండరు నిష్క్రమించెను. ఆ నారీపిశాచి వికటాట్టహాసముచేసెను. సర్పములన్నియు బిరాన అరుగుదెంచి తమస్నేహితురాలను చుట్టుముట్టినవి. “కార్యముగట్టెక్కినదా? విషము తలకెక్కినదా,” యనిప్రశ్నించుచున్నవి కాబోలు!

౪

వివాహము అతివైభవముగ జరిగెను. మద్యపానమునందు మునిగితేలుచు, చుట్టపక్కములా రోజుగడపిరి. ఫిలిప్పు ఆనాడు తనభార్యయొక్క దివ్యమంగళసుందరవిగ్రహమునుజూచి అమితానందమును బొందెను. “ఆమె ఫిలిప్పుగారిభార్య,” అని చెప్పుకొను వారినిగాంచి అతడున్మత్తుడయ్యెను. కాని అతని కాదినమునందొకసారైనను అలెగ్జాండరు అగుపడలేదు. కుమారుని కొరకు రాజుగారు రెండుమూడు పర్యాయములు కబురంపెను “అలెగ్జాండరేమయినాడ”ని, అరిస్టాటిలు నడిగెను. అతడు, “రాజా, కొద్దిరోజులనుండి నీకుమారుడు మతిభ్రమించినట్లు తిరుగుచున్నాడు,” అని చెప్పెను. తండ్రి, “పిల్లవానికి తిరుగుడెక్కువయినద”ని మనస్సునందనుకొనెను.

ఫిలిప్పు ఆనాటిరాత్రి నాటకశాలకు వెళ్ళవలెనని క్లియోపాత్రాతో చెప్పెను. ఈమాటలకామె యుల్లము తల్లడిల్ల, యిట్లనెను. “నాథా, నేడు నేను చెడుకలలను గంటిని నన్ను, మిమ్ములను, మనచంటివానిని శత్రువులు చంపివేసిరి. ఆదృశ్యమునకు నామనస్సు చెదిరిపోయినది. ఈరాత్రి మీరెక్కడికిని పోవలదని నేను కోరుచున్నాను. వివాహమైనదాది మిమ్ముల నెట్టికోర్కెయును కోరియెరుగను. ఈ నాకోర్కె, పిచ్చిదోమంచిదో, నెరవేర్చరా?” భార్యమాటలను త్రోసివేయజాలక అతడా నాటిరేయి యింటివద్దనే గడుప నిశ్చయించుకొనెను. అదిచూచి అచటనేయున్న ఒలింపియస్ యిట్లనెను. “క్లియోపాత్రా నీదంతయు విపరీతము నాటకశాలకు పోయివచ్చునప్పటికి నీభర్తగారరిగిపోదురు కాబోలు! లేక యీలోపుగనే ఆయనను శత్రుసైన్యములు ముట్టడించునాయేమి? నీకంతభయముగనున్న ఆయనవెంటనే జని అపాయములనుండి కాపాడెదను లెమ్ము సరియేనా?” అనిచిరునవ్వుతోడ, సంతోషమును పురికొల్పురీతిని, మాటలాడెను. “క్లియోపాత్రా, యీసంగతి ప్రజలువిన్న ఫిలిప్పు పిరికి

పంద; భార్యమాటలను విని బైటకు రా వెరచినాడు. ఈ వీరాగ్రేసరుడా, మా రాజ్యము నభివృద్ధిచేయునది అని హేళనచేయురా? అదియునుగాక యిపుడు ఫిలిప్పునకు రాగల ఆపదయెద్ది? ఆయనను పొడగాంచినంతనె ప్రతివాడును భయభక్తులతో మోకరించును. అట్టి యెడ యెవరాయనకు కీడొనర్పతల పెట్టెదరు? ఒకవేళ అట్టిది సంభవించిన ఫిలిప్ప చేతగానివాడా, యెవ్వరో యేమో చేయుదురని వెరచుటకు? ఇంతకు నాకుమార్తె వివాహముచూచి ఆయనసంతోషించుట నీకిష్టములేదు."

క్లియోపాత్రా మరుమాట నుడువనేరక మౌనము వహించెను. కన్నులనిండ నీరుంచి ఒలింపియస్ ఫిలిప్పునకు వినబడునట్లు యిట్లు Soliloquy మొదలిడెను. "ఫిలిప్పూ, జగదేకవీరుడవు! ప్రపంచమునంత నుజ్జూతబాపగల శక్తిసామర్థ్యములుగలవాడవు. ఒక్క స్త్రీ చేతులయందుపడి యెట్టివాడవైనావు! అహా, స్త్రీలబలలని వ్రాసినవారెట్టిమూర్ఖులు!" ఒలింపియస్ మాటలకు సిగ్గుపడి ఫిలిప్పు, "ఫిలిప్పు భయపడినాడు; భార్యమాటలను వినినాడు," అని తన్నుతాను నిందించుకుని నాటకశాలకు పోవ నుద్యుక్తుడాయెను.

సుఖసల్లాపములతో కాలముగడపుచున్న అతడు తనకు రాబోవు కీడును పసికట్టలేకపోయెను. మిత్రులతోను, అనుచరులతోను, నాటకశాలకు బోవు సమయమున రాణిచే ప్రేరేపించబడిన సైనికుడొకడతనిని పొడిచివైచెను. అతడు నేలగూలుచు "అలెగ్జాండర్" అని కేకవేసెను. ప్రక్కనే పొంచియున్న అలెగ్జాండరు, "ఇచ్చటనే యున్నాను; సమయమునకై వేచియున్నాన"ని చెప్పితనతండ్రిని తానొక పోటుపొడచెను. "నీవుకూడనా—?" అని ఫిలిప్పు ఆశ్చర్యమును వెలిబుచ్చెను. మరుక్షణమున అతని శరీరమునందు ఇరువది ముప్పది బాకులు దిగెను. విప్లవకారులు "స్వేచ్ఛ, స్వాతంత్ర్యము, నిరంకుశ ప్రభుత్వము నశించినది," యని కేకలువేసిరి. అప్పుడట సమావేశమైన ప్రజలకు అలెగ్జాండరిట్లుపన్యసించెను. "మాసిడోనియాదేశస్థులారా, నేటితో మీకంటకములు గట్టెక్కినవి. మీకొరకై నేను నాతండ్రిని బలి గావించితిని, నేటితో మీ పాలిటి మృత్యుదేవతయైన ఫిలిప్పు అంతరించెను. మీకు సంపూర్ణ స్వాతంత్ర్యము చేకూరినది. అలెగ్జాండరు ప్రజాహితాభిలాషి. మీరునన్ను చూచి పారిపోకుడు. నేనీపని మీకొరకే చేసితినని చెప్పితినిగదా!"

అప్పుడచటకు ఒలింపియస్ ప్రవేశించెను. ఆమె వెనుక, ఆమెయనుచరులు క్లియోపాత్రాను, ఆమెచంటిబిడ్డతోడ యీడ్చుకొని వచ్చుచుండిరి. చంకనున్న చంటిబిడ్డ నొక మోటుసైనికుడు గుంజుచుండ, త్వరగ రమ్మని వేరొకసైనికుడు "విడివడి వ్రేలాడుచున్న" కేశములను బట్టి యీడ్చుచుండ, ఘోరఘోరున విలపించు క్లియోపాత్రావిగ్రహము గుండెలను చెదరగొట్టుచుండెను. అట్టియామెను ప్రజలకు చూపి, ఒలింపియస్ యిట్లునుడివెను. "ప్రజలారా, మిమ్ములను నానా కష్టములకు గురిచేసిన ఫిలిప్పును సాగనంపితిమి. అతని నీదుర్మార్గమునకు పురికొల్పిన యీనారీపిశాచమీభువినుండ మీకు మనశ్శాంతి కలుగబోదు. కాన యీదుర్మార్గురాలను, దుష్టుడైన ఫిలిప్పుయొక్క చిహ్నమైన యీబిడ్డతోడ, మట్టుబెట్ట నేను నాసైనికుల నాజ్ఞాపించుచున్నాను. (ప్రజలయందు కోలాహలముద్భవించును) ఓ ప్రజలారా, మేమీ పనులన్నియు చేయునది మీకొరకేయని మీరు విశ్వసింపవలయును. నేను నా భర్తను, నాకుమారుడతనితండ్రిని, పోగొట్టుకొన్నది మీకొరకేయని మరింకొకసారి చెప్పుచున్నాను. మీరు నాయాజ్ఞలకులోనై, ప్రవర్తించిన సుఖములు పడయగల్గుదురు. లేనియెడల మీరుకూడ నాకోపాగ్నికి గురికాగలరు. ఒలింపియస్ అన్న సామాన్యురాలని తలంచుచున్నారు కాబోలు! చూచితిరా, నాప్రబలసైన్యమును నాకు కావలసిన యిట్టి సైన్యములను లక్షలకొలది సృష్టించగలను. ఒక్కత్రుటిలో మిమ్ములను, మీపట్టణమును, భస్మీపటలము గావించగలను జాగ్రత్త" ప్రజలకు ఆమె మాంత్రికురాలన్నమాట జ్ఞప్తికివచ్చెను. వారు నిశ్చేష్టులై నిలబడిరి; మిన్నకుండి వినుచుండిరి.

—త్రిపురనేని గోపీచందు, బి. ఏ.

డాక్టరు ఆనిబిసెంటు

మిగలముగ్గిన పండు, బిసెంటుదొరసాని జర్జరితదేహం విడిచిపెట్టింది. ఆమె అస్థికలను డి. కె. తెలాంగుగారు కాశీలో గంగలో కలిపారు. ఆభౌతికదేహం యొక్క శేషం యిక లేశమైనా లేదు.

జీవన్ముక్తు లే వొకరిద్దరో తప్ప తతిమ్మా గిట్టినవా రంతా మళ్లీ పుట్టవలసిందే; కాని వారికి కాలనిర్ణయం చెయ్యలేము. అప్పుడే కావచ్చు. కొంచెం నిడివి మీద కావచ్చు. వేల యేళ్లకు కావచ్చు. బిసెంటు మాత్రం యిప్పటికే యేభాగ్యవతి గర్భం లోనో ప్రవేశించి వుంటుంది. ఎంచేతనంటే? క్షణక్షణమూ ఆమె చెయ్యవలసిన పని చాలా వుంది. ఆపని ఆమే చెయ్యాలి; గాని మరి వొకరివల్ల కాదు. ప్రవర్థమానమైన మరో దేహం సంపాదించుకోడానికే ఆమె యీ బడుగుమేను విడిచిపెట్టింది; కాని మోక్షం కోసం కాదు. యముడికి లొంగిపోయి కూడా కాదు.

ఇంగ్లండులో పుట్టడం యిండియాలో గిట్టడం పుణ్యం వల్లనో, పాపం వల్లనో పాశ్చాత్యులకు అనేకులకు తటస్థించవచ్చు; కాని బిసెంటు మాత్రం యిండియాలో గిట్టడానికే యింగ్లండులో పుటింది. ఆపుట్టడం కూడా యిక్కడే కాగూడదా అంటే అవడం వస్తే యిలా జరగడం తటస్థించకే పోవును. ఏమంటే? ఇప్పటి హైందవ రక్తంలో పాశ్చాత్యరక్తంలో వున్నంత దార్ఢ్యమూ, పెంకితనమూ, కార్యదీక్షా, ఏకాగ్రతా లేవు. అవి వుంటేగాని యిప్పట్లో యిక్కడ కార్యక్రమం జరగదు.

1916 దాకా మనవా రనేకులు రాజకీయోద్యమం సాగించారు. అయితే: విద్యాధికులు మాత్రమే ఏకొద్దిమందో అందులో చేరారు; కాని బిసెంటు రాజకీయరంగంలో ప్రవేశించి హోమ్‌రూలు మూవ్మెంటు లేవనెత్తింది. దానితో సేతువు మొదలు శీతాచలం దాకా పల్లెపల్లెకూ ఉప్పొందింది. దృఢమైన ఆపునాది వుంది కనకనే తరవాత తప్పుదారిలోనైనా గాంధిగారు వొక అంతస్థు వెయ్యగలిగారు.

బిసెంటు కాశీలో వేసిన సెంట్రలు హిందూకాలేజీ పునాది మీద మాళవీయ పండితుడు బ్రహ్మాండమైన హిందూయూనివర్సిటీని లేవనెత్తినాడు. ఆమె మన మదనపల్లెలో గూడా అలాంటి కాలేజీ నెలకొల్పింది. అయితే: దాన్ని ఆంధ్రవిశ్వవిద్యాలయంగా తయారు చేసుకోలేకపోవడం అలా వుండగా ఆరూపంలో నేనా మనం దానికి వికాసం కలిగించలేక పోయాం.

బిసెంటు ఉత్తరదేశంలో స్థిరపడి వుంటే ఔత్తరాహులు లామె చేయూత మీాద ఇంకా ఎంతెంతపను లేనా చేసి వుందురు. నిజానికి దాక్షిణాత్యులు ఆమెకి తగిన అనుచరులు కారు.

అయితే, ఆమె మద్రాసులో యెందుకు స్థిరపడిందీ అంటే ఆమె స్థిరపడింది కనక నే మద్రాసు యీస్థితికేనా రాగలిగింది ఆమే యిక్కడ వుండకపోతే ప్రపంచకంలో అన్ని ఖండాలలోనూ, అన్ని దేశాలలోనూ వున్న గొప్పగొప్ప విద్వాంసుల దృష్టీ, సాధకుల ఆశలూ ప్రసరించడానికి మద్రాసులో యేం విశేషం వుందీ?

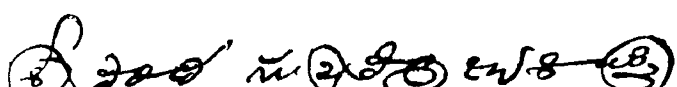
పోనీ: బిసెంటు సాహచర్యం వల్ల మద్రాసులో ముందుకు వచ్చిం దెవరు? మెడబట్టి మనల నెవరూ వెనక్కి పడగెంట లేదు. ప్రత్యేకంగా బొట్టుపెట్టి ఆమె కూడా యెవర్నీ పిలవలేదు; కాని సహజమైన ప్రగమనశీలతవల్ల అరవ లామె చాపిన చెయ్యి పట్టుకొని ప్రయోజకులైనారు. ఎక్కణ్ణుంచో వచ్చి మహారాష్ట్రులు కూడా అడయారులో ఉత్కర్ష పొందారు; కాని మన కేమీా అంట లేదు.

అయితే, వొక టుంది. మద్రాసు ప్రభుత్వం తనకి ప్రవాసశిక్ష విధించినపుడు న్యూయిండియాపత్రిక నడపడానికి అరవలలో ఆమెకి అర్హుడు కనపడ లేదు. ఇందుకోసం ఆమె డి. కె. తెలాంగు గారిని పనిబూని బొంబయినుంచి రప్పించింది.

అందులో ఆమె విశ్వాసం అపాత్రన్యస్తం కాలేదు. తెలాంగుగారి సంపాదకత్వంలో న్యూయిండియాకి పాఠకవలయం పెద్ద దయింది. పదవి అతిశయించింది. గౌరవం హెచ్చింది; కాని యే లోటూ రాలేదు చూశారు కాదూ, గాంధిగారి చేతిలో వున్నప్పుడు యాభైవేల చందాదార్లున్న యంగిండియాపత్రిక రాజగోపాలాచారిగారి చేతిలో పడి నాలుగువేల చందాదార్లలోకి తగ్గి కుండలోకి వచ్చిందీ?

మనలో ముందుజన్మలో ఇంగ్లండులో పుట్టతగ్గవారు కొందరున్నారు; కాని వారివల్ల యింగ్లండు కేమీా మేలుకలగదు. సంఖ్య మాత్రం పెరుగుతుంది. అంతే. అయితే బిసెంటు సంగతి అలాంటిది కాదు. ఆమె తత్వానికి హిందూదేశం సరిపడినట్లు పాశ్చాత్యదేశాలు సరిపడవు. కనక ఆమె యిక్కడే పుడుతుంది. హిందూదేశానికి ఆమె వల్ల మాత్రమే కలిగే ఉన్నతి యింకా చాలా వుంది.

నిజానికి బిసెంటు జీవితం వొక మహాసముద్రం. అందులో భీమకాంతాలైన యాదోరత్నాలు పుష్కలంగా వున్నాయి. అంచేత అది అధృష్యమూ, అభిగమ్యమూ కూడానూ.

సుశీల

౧

"సుశీలా!"

"ఆఁ"

"నన్ను క్షమింపుము" అనుచు భువనేశబాబు తన వ్యథితనేత్రదృష్టిని సుశీలముఖమున బరపెను— తన దుర్బలహస్తముల నామెచేతి నందుంచి పట్టుకొనెను. సుశీల తనముఖము నొకవైపుకు ద్రిప్పికొని చేతులను తిన్నతిన్నగా విడిపించికొని విసనకఱ్ఱతో విసరుచు "మీ రూరకుండుడు కొంచెము శాంతముగా నిద్రించుటకు ప్రయత్నించుడు" అనెను.

"సుశీలా! శాంతముగా నుండజాలకున్నాను" అని భువనేశబాబు దీర్ఘనిశ్వాసము విడిచెను.

"మీరు మాట్లాడుటయేకూడదని డాక్టరుగారు చెప్పిరిగదా!"

"మనస్సుశాంతమగుమందు వా రివ్వలేకున్నారు. రెండు నోటిమాటలు—"

"ఊరకుండుడు— తల మరల వేడియెక్కును." అని యొకచేతితో తొందరగా విసరుచూ, సుశీల తన రెండవచేతిని భువనేశబాబుతలయం దుంచెను.

స్నిగ్ధకోమలహస్తస్పర్శచే భువనేశబాబునకు మధురసుఖానుభవము కలిగెను.

"ఇప్పుడు కొంచెము నిద్ర పొండి" అని సుశీల పలికెను.

"నిద్రించుటయా! మొదట మనస్సును శాంతపరచుము చెప్పు—నన్ను క్షమించెదవా?"

సుశీలనేత్రములందు నీరునిండెను. మిక్కిలికష్టముతో ఆమె తనదుఃఖము నాపుకొని "మీ రేమి యపరాధము చేసితిరి? —నేను దేనిని క్షమించుట?" అనెను.

"ఈవయస్సునందు— జీర్ణశరీరుడనయ్యు, రూపముగ్ధుడనై, నిన్ను వివాహమాడితిని—"

"అయినను పెండ్లిచేసినది నాతండ్రిగారుగదా!"

"అవును—నాకంటెను వారియపరాధ మధికము—చాల నధికము! కాని నేనే— కోరియుంటిని—గొప్ప మొత్తమిచ్చుటచే వారు నిన్ను నాకు కట్టిపెట్టిరి—"

"ఊరకుండుడు. ఇప్పు డావిషయమేల? అదంతయు నాలోచింపకుడు. మిక్కిలి అస్వస్థత గలుగును."

అస్వస్థత! — అధిక మింకేమిగలుగగలదు? నేను పోబోవుచున్నాను. ఒకటిరెండురోజుల ముందుగనో వెనుకనో— ఇందువలన నేమగును!"

"లేదు, లేదు, మీరు బాగగుదురు—"

"బాగగుదునా! లేదు ఇక స్వస్థతగలుగదు—ఎవరును నన్ను బాగుచేయజాలరు—పోవుటకుముందు మనస్సుయొక్క పరితాపమును కొంచెము నివారించుకొని పోగోరుచున్నాను."

కడపటిమాటలు నోటినుండి మెల్లగా వెలువడెను. రెండుకండ్లును మూతపడెను. ఈ ఉద్రేకపూరితసంభాషణవలన భువనేశబాబునకు స్మృతితప్పెను. సుశీల అతని శిరస్సున నీరు జల్లి తొందరగా విసరదొడగెను. కొంచెముసే పదేవిధముగా భువనేశుడు పడియుండెను. శ్వాస క్షీణముగా నుండినను నియమితరూపముననే జరుగుచుండెను. శిథిలదృష్టితో నాత డొకసారి కన్నెత్తి చూచెను. అతడు క్షీణకంఠముతో "అబ్బా, కొంచెము నీరు." అనెను.

సుశీల కొన్నిగరిటెలనీరు బాబునోటిలో బోసెను. తర్వాత గడియారమువైపు చూచి "మందుపుచ్చుకొను సమయమైనది, పుచ్చుకొందురా!" అనెను.

"ఇమ్ము"

సుశీల లేచి మందుదెచ్చి, రోగినోటిలో కొంచెము కొంచెముగా బోసెను. జలపాన, ఔషధసేవలవలన భువనేశబాబునకు కొంచెము బలముగలిగినట్లు తోచెను. కొంచెముసేపు నిశ్శబ్దముగా నుండి శక్తిదెచ్చుకొని యిట్లుచెప్పదొడగెను: "అవును, నీతండ్రిది గొప్ప అపరాధము."

"ఊరకుండుడు, దేహమున కొంచెము స్వస్థత యగు పడుచున్నట్లున్నది."

"అవును, అందువలననే కొంచెము మాట్లాడవలయు నని కోరిక పుట్టినది! ఇక నింతకన్న బాగుగాదు! —వలదు, అడ్డగించవలదు, నిషేధించవలదు, సుశీలా! ఇప్పుడు—"

మాట్లాడుచుండగనే హఠాత్తుగ మాటనిలిచిపోయెను. కొంచెముసేపటికి తర్వాత "అబ్బా! కొంచెముగూడ మాట్లాడనియ్యవా? కాలుడా!—తీసికొనిపొమ్ము—తీసికొనిపొమ్ము—ఇప్పుడే. మనస్సు చాలభారముగ నున్నది—కొంచెము తేలికచేసికొననియ్యవా?—"

తలమీదనీళ్ళుచల్లి సుశీల తొందరతొందరగా విసర జొచ్చెను—హఠాత్తుగా భువనేశబాబు కండ్లుతెఱచి చూచెను,—చేయియెత్తి సుశీలచేతినాపుచుండెను,—"ఊరకుండుము, మాట్లాడవద్దు,— ఆటంకపరచవలదు, —నన్నుమాట్లాడనిమ్ము. నీతండ్రిది చాలయపగాధము. అతడు చాల తప్పులు చేసియుండెను— అంతయు పోయియుండును, తాను జైలుకు పోయియుండును— కాని యీవిధముగా జీర్ణశరీరుడనగు, నాకు, —లంపటుడనగు, నాకు—నిన్ను ముడిపెట్టుటకు నాతనికే యధికారమును లేదు."

సుశీల నేత్రములనుండి అశ్రుకణములు రాలెను. ఆమె తనముఖమును మరలించికొని "నే నేమియు ఆటంకపరుపలేదు."

"అది నీమహత్వగుణము నిర్దయుడగు నీతండ్రి స్వార్థపరుడై, దేవలోకబాలికవగు నిన్ను, నాకు బలి యొనర్చినాడు. ఏలనో నే నాబలికి కారణభూతుడనైతిని— నేడో, రేపో నే నన్నియు విడిచి వెళ్లిపోవు చున్నాను— ధనమును, భోగమును, అన్నిటిని!—నేను తీసికొనివెళ్ళునది— అబ్బా! చెప్పజాలను, చెప్ప లేను, అనేకపాపముల జేసితిని— అన్నిటిని—. ఆలోచించలేను! కాని అంత్యమునగూడ ఈమహాపాతకమును.—"

"నేత్రముల మూసికొని భగవంతుని ధ్యానింపుడు— అతడు శాంతినొసగును."

"ఒసగునా!—ఒసగగలడా? సుశీలా! నీవు చెప్పుచున్నావుగాని శాంతినొసగగలడా? అబ్బా!"

మాట్లాడుచుండగనే భువనేశబాబునకు మరల మైకముగ్రమ్మినట్లాయెను. కొంచెముకాలము గడచెను. అతడు మరల కండ్లుతెఱచెను. "అబ్బా", అనెను,— సుశీల అతనినోటిలో పాలుబోయ దొడగెను. భువనేశ బాబు తలకదలించెను; సుశీల నీరుపోసెను,—అతడు కొన్నిగరిటెలనీరు ద్రాగెను. అతని కనుకొననంతటి బలము గలిగినట్లాయెను. మెల్లగా సుశీల అతనిని "మీ బిడ్డలకు జెప్పి పంపుదునా?" అని ప్రశ్నించెను.

"వలదు"

"పంపించిననే బాగుండును."

"ఇప్పుడు వలదు."

"అయిన నెప్పుడు?"

"తర్వాత.— వారు వచ్చినయెడల మంచిదే, లేని పక్షమున, కొంచెము నిప్పును— నీవే అంటించుము."

"వారిని చూడవలయుననుకోరిక లేదా?"

రెండునేత్రములనుండి రెండు అశ్రుకణములు రాలెను. సుశీల తనకోమలహస్తములతో వాటిని తుడిచెను. మరల నశ్రువులు రాలెను. మరల ఆమె తుడిచివైచెను మరల రాలెను!

"ఎవరు వలదనిరి? వారికి సమాచార మంపించెదను. వారు వచ్చిచేరుదురు." అని సుశీల తెలిపెను.

"వద్దు, యీముఖమును వారికి చూపింపను! చూపింపజాలను!"

"ఏల? ఏమైనబాధ యుండినయెడల తీర్చివైచికొనుడు. ఇంకను సమయమున్నది."

"సమయ మేమోయున్నదికాని అధికారము లేదు. నేను ప్రతిజ్ఞాబద్ధుడను. వలదు, ఇప్పుడామాటలన్నియు వలదు. సుశీలా! వలదు. ఇంకేయానందమును వలదు శాంతి! శాంతి! కొంచెము శాంతియే!—"

అతడు మరల మైకముగ్రమ్మినట్లు పడిపోయెను. కొంచెముసేపు సుశీల అతనివైపు దృష్టినిలిపి చూచుచుండెను. హఠాత్తుగా నామె కెందులకో భయము దోచెను. ఆమె మెల్లగాలేచి ప్రక్కవైపునుండు ఒ

తలుపును తెఱచెను. డాక్టరును మరిముగ్గురు మనుష్యులును నచ్చట కూర్చొనియుండిరి. సంజ్ఞచేసి సుశీల డాక్టరుగారిని పిలచెను. మునివేళ్ళమీద నడచుచు నతడు గృహమధ్యమున బ్రవేశించెను. రోగిముఖమును వీక్షించెను. శ్వాసను, నాడిని, శరీరోష్ణమును నతడు పరీక్షించెను. అతనిలలాటమున బొమముడివడెను. శీఘ్ర చరణక్షేపముతో మరల నత డాప్రక్కగదిని ప్రవేశించెను కొన్నిసీసాలను బైటికితీసి ఒకమందును తయారుచేసి తీసికొనివచ్చెను. మందు నందుకొని సుశీల మెల్ల మెల్లగా రోగినోటిలో బోసెను.

ఆపైని రోగికి కొంచెము స్వస్థత అగుపడెను ద్వారపు వెలుపలివైపున రఘునాధుడనునొకపురాతన భృత్యుడు వేచియుండెను. వానిని రోగిదగ్గఱనిలబడి విసరుమని సంజ్ఞచేసి సుశీల ప్రక్కగదిని ప్రవేశించెను.

౨

"డాక్టరుగారూ!"

"మీ రలాకూర్చొనుడు, మీరు భయపడనవసరము లేదు. కాని— చాలరాత్రి అయినది. ఇం కెంతసే పుండగలరు? పోయి మీరు కొంచెము విశ్రమించుడు. ఇం కెవరైనను రోగివద్ద కూర్చొనెదరు'—'

సుశీల తలనాడించి "లేదు, నాకు కొంచెముకూడ దుఃఖములేదు— వారు మేల్కొనినప్పుడు నన్నే పిలచెదరు!"

"అది సరే— అది సరే—అయినను—"

"వారిస్థితి యిప్పు డెట్లున్నది?"

"స్థితికేమి— మీరు భయపడవలదు. రాత్రియంతయు బాగుగనే గడిచిపోవును—"

"ఏమైన యనుమానమున్నదా?"

డాక్టరు సందేహముతో "అదంతయు భగవదాధీనము" అనెను.

"నే నీసమాచారము వారిసంతానమునకు తెల్లము జేయవలయునని కోరుచున్నాను.—"

సమీపముననే నొకపురుషు డాసీనుడైయుండెను. అతనిపేరు ప్రఫుల్లచంద్రబాబు. అత డాగృహకార్యనిర్వాహకుడై యుండెను. "అమ్మా! సమాచార మంపుట వారి కిష్టములేదా?" అని యత డనెను.

"అట్లే యగుపడుచున్నది. అయినను వారికి సమాచార మంపవలయునని నాయిష్టము."

"తమరు చెప్పినయెడల—"

"అవును. మీ రిప్పుడే వారి కీసమాచార మంపుడు. జబ్బుసంగతిగూడ వారికి తెలియదు. ఇప్పుడే యొక జాబు వ్రాయుడు. 'వారు మృతప్రాయులుగా నున్నారు. తక్షణమే ప్రయాణమగుడు' అని వ్రాయుడు. మోటారు సంసిద్ధముగా నున్నది. ఇప్పుడే ఎవరికైన జాబు తీసికొనిపొమ్మనుడు."

ప్రఫుల్లచంద్రబాబు అచ్చటినుండి లేచి వెళ్ళి, జాబు వ్రాయుటకై కూర్చొనెను. కాగితము, పేనా తీసికొని వెనుకకు తిరిగి "తమతండ్రిగారికిగూడ జాబు వ్రాయుదునా?" అని యడిగెను.

"వలదు"

"వా రేమందురు?"

"వలదు, అవసరములేదు, వారికి జాబు వ్రాయవలదు. సుశీలముఖమునుండి ఉత్తేజపూరితమగు నొక వేడినిట్టూర్పు వెలువడెను. ఆమె దానినణచి ధీరముగా "వలదు, ఇం కెవరికిని సమాచార మంపనవసరములేదు. కేవలము వారిబిడ్డల కిప్పుడే సమాచారమంపుడు."

ఇట్లుచెప్పి సుశీల మరల రోగియుండుగదిలో బ్రవేశించెను. ఆమె భృత్యునిచేతినుండి విసనకఱ్ఱను తీసికొనెను. రఘునాధు డటుతొలగి నిలుచుండెను.

ఒకగంటకాలము గడిచిపోయెను. బైట వరాండాలోనికి ఘుంయ్‌ఘుంయ్ శబ్దములతో కొన్ని మోటారులు రాదొడగెను. సుశీల శరీరమంతయు గడగడ వణకజొచ్చెను. ఆమె మిక్కిలిప్రయత్నముచేసి మనస్సు శాంతపరచుకొని శక్తితెచ్చుకొని నిలబడెను! రఘునాథుడు, కండ్లనిండుగ నీరుతెచ్చుకొని రోదన మారంభించెను.

మెట్లమీద చాలపాదధ్వనులు వినబడెను. వచ్చినవారందఱు ప్రక్కగదిని ప్రవేశించిరి. సుశీలయు తలుపు తెఱచి వారికెదురుగా బోయి నిలబడెను. ఇల్లు నిండిపోయెను,— ఇద్దఱు పుత్త్రులు, ఇద్దఱు కోడండ్రు, ఒక

కూతురు, మనుమడు, మనుమరాళ్ళతో ఇల్లు ఒకేతూరి నిండిపోయెను. సుశీల వారి నొకతూరి కన్నెత్తిచూచెను. ఆమె దుఃఖముతోడను, సిగ్గుతోడను, తలను వంచుకొనెను.

ఆహా! ఏమి ఏలోభమున నామె వాని నాశ్రయించియుండును. వీరిమధ్య నామెయే అపరాధినివలె నగపడుచుండెను. అమె ఒకసారి కన్నెత్తిచూచి తలవంచుకొనెను. మరల ఆమె కన్నెత్తి చూడజాలకపోయెను. ఆగంతకులు నిశ్శబ్దముగా సుశీల ముఖమువైపు చూచుచుండిరి. ఈమోహినియే యాతని కింద్రజాలముగదా!—కాదు. ఈమె మోహినిగాదు, ఈమె మహామహిమాదేవి! సామాన్యమనుష్యస్త్రీయగుపక్షమున, అబ్బా! ఇంతటి దురదృష్టవంతురాలగునా? ప్రేమ, కరుణ కలసిన దృష్టితో నందఱును నీమె ముఖమువైపు చూచుచుండిరి. ఇప్పటిఁకరకును నీమెపేరు విననంతనే లెక్కలేని శాపముల బెట్టుచుండెడివారు!

సుశీల వంచినముఖముతో డాక్టరువద్దకు వెళ్ళి "వీరిప్పు డాయింటిలోనికి వెళ్ళవచ్చునా?" అని యడిగెను.

డాక్టరు తలను ఊఁపి సమ్మతిని తెలియపరచెను.

తలుపుతెఱచి సుశీల ప్రక్కకు జరిగి నిలుచుండెను. నిశ్శబ్దముగా నందఱు గృహమధ్యమున ప్రవేశించిరి. అందఱును శయ్యాగతుడైన రోగికి నాల్గువైపుల నిలుచుండిరి.

పదునైదునిముషములు గడచియుండును. ఇంతలో భువనేశబాబు కదలెను. క్షీణకంఠముతో మెల్లగా "వీరెవరు? అందఱువచ్చిరి! అబ్బా!" అనెను.

సుశీల కొంచెము దగ్గఱకువచ్చి తలవంచి "కన్నెత్తి ఒకసారి వీరిని చూడుడు" అనెను.

భువనేశబాబు కండ్లుతెఱచి చూచెను. అతని ముఖమునం దొకసారి ఆనందదీప్తి వెలిగెను. తత్క్షణమే నిష్ప్రభమొంది పాంశువర్ణము బొందెను. అతని శిథిల నయనములు రెండును మూతపడెను. రెండుకన్నీటిబొట్లు బైలువెడలెను. ఈవ్యథితవిశ్రాంతజీవి! ఉత్తరలోక ముననైన శాంతి సంప్రాప్తించియుండునా!— ఆదివ్యయ మాలోకాధిష్ఠాతయు, కర్మఫలధాతయు నగు ధర్మునికే తెలియవలయు!

3

"తమరు మమ్ముల బిలచితిరా?"

"అవును, కూర్చొనుడు—" సంభ్రమముతో, సుశీల లేచి, భువనేశబాబుకుమారులగు నరేంద్రబాబు, ధీరేంద్రబాబులకు కూర్చొనుటకై స్థానమిచ్చెను.—వారు నిశ్శబ్దముగా కూర్చొనిరి.

"సరి— మమ్ముల నేలపిలచితిరి?"

"వారు చాలసంపత్తి నుంచిపోయిరి" అని సుశీల మిక్కిలి నిర్లిప్తభావముతో నుడివెను.

"వింటిమి, అంతియేనా?"

"వారి వీలునామాసంగతిగూడ వింటిరా?"

"వింటిమి, ఆస్తినంతయు తమ కిచ్చి పోయిరి గదా?"

"వివాహసమయమునందు మాతండ్రిగారివద్ద యీ విధమగు ప్రతిజ్ఞయే వారు చేసియుండిరి—"

"[illegible]వద్ద అవిషయములగుఱించి ఆలోచించుట కేమైనఅవసర మున్నదా?"

"నా రీప్రపంచమునువిడిచి వెళ్ళిపోయిరి. ఏమైనను సరే మీ రాఆస్తివిషయమై ఆలోచించవలయును."

"తమయాస్తివిషయమైగదా! దానిని తమరు మీయిష్టమువచ్చినట్లు చేసికొనవచ్చును. ఈఉపదేశ మిచ్చుటకొఱకేనా మమ్ముల బిలుచుట?" అని ధీరేంద్రబాబు పలికెను.

"కాదు, ఆ ఆస్తివిషయమై నా కేమియధికారమున్నది? కాని నాకొఱకై వారు తలచిన అంత్యకర్తవ్యమును వారు చేసిపోయిరి. ఇప్పుడు నేను నాకర్తవ్యము చేయవలసియున్నది. ఇది వారివీలునామా" అని ఆమె ఆవీలునామాను ఆసవతిబిడ్డల యిరువురియెదుట పడవైచెను

"సరే, దానినిచూచి మే మిప్పుడు చేయునదేమి?" అని నరేంద్రబాబు వాక్రుచ్చెను.

సుశీల ఆవీలునామాను మరల యెత్తుకొనెను,—

రెండుభాగములుగా జింపి, అగ్గిపుల్లను వెలిగించి వాటి కంటించెను. భగ్, భగ్ మనుచు నాచినిగినకాగిత ప్రుముక్కలు మండజొచ్చెను. చూచుచుండగనే అవి భస్మీభూతము లాయెను.

"వీలునామా— అదిగో మండిపోయినది,— మీతండ్రిసొత్తుకు హక్కుదారులు మీరలే!"

ఇద్దఱు సోదరులును విస్మయముజెంది అట్లే చూచుచుండిరి. కడపట "తమ రిప్పు డేమిపనిచేసితిరి?" అని నరేంద్రబాబు పలికెను.

"మంచిపనియే చేసితిని మీరు వారివంశస్థులు— వారిసంపత్తికి మీరు హక్కుదారులు!— ఈవిపుల సంపత్తిని స్వాధీనపఱచుకొనుటకు నే నెవతెన?"

"తమరు వారిపత్నులుగదా!"

"ఏమైననుసరే, నా కొకయధికారమున్నదని నే దలుచను"

"ఏల తలచరు? స్వతంత్రముగానే తమరు జీవించగలరు ఎట్లైనను దీనికి కడపట అధికారులుతమరే — వీలునామాను తమరు కాల్చివేసితిరి, అయినను యింకేమైన వ్రాతమూలకముగా నుండిన—"

"నాకు తెలియదు. తెలిసికొనవలసిన అవసరమును నాకు లేదు. అధికారిని! వలదు, అధికారి యనుమాట లింక యెత్తవలదు. — అధికారము కావలయునని నేను కోరలేదు. నేను కోరను. నాకు నగలు చాల యిచ్చియున్నారు. వాటిని యీ నాకొడుండ్ర కిచ్చివేయుదును. వారుధరించిన నేను సంతోషించెదను.—" చెప్పుచుండగనే ఆమె నోటిమాట నిలచిపోయెను.

నరేంద్రబాబు "అయిన తమజీవనము—"

"జీవనము! నే నొకయాడుదానను— విధవను. రెండుపిడికెళ్ళబియ్యము, రెండుగుడ్డలు— ఇందుల కేమిఖర్చగును? మాతండ్రిగారన్ను చదివించుటలో లోపముంచలేదని మీకు తెలియునుగదా? —"

"తమరు సుశిక్షితులని నాకుతెలియును;— తమ కీదుర్భాగ్యము ఘటించెను. ఏమైననుగానీ తమరు విద్యాలాభము బొందియున్నారు. ఆవిద్యచే నార్జించిన ధనముచే తమ కొక్కరికేకాదు యింకనలుగురినిగూడ పోషింపగలుగుదురు. కాని తమరిట్లేలచేయవలయును. తండ్రిగారిసంపత్తిని తమరు కొంచెముగూడ స్వప్రయోజనమునకై యుంచుకొనుటలేదు. కాన తల్లీ! నీవు మా తల్లివి! మేము మీబిడ్డలము మాఅధికారిణి—"

సుశీల యేడ్చుచు తనరెండుచేతులతో ముఖమును గప్పికొనెను. నరేంద్రబాబు నోటిలోనిమాటలు హఠాత్తుగా నిలబడిపోయెను. కొంచెముసేపటితర్వాత వాని స్నేహకోమలకంఠమున "తల్లీ!" అనిపిలువబడెను.

రుద్ధప్రాయమున "బిడ్డా" అని సుశీలకంఠమున వెలువడెను.

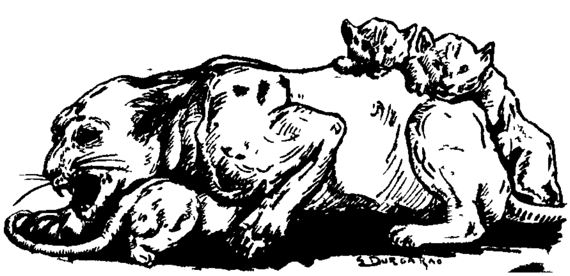
"బిడ్డల ప్రార్థన నుపేక్షించి వెళ్ళిపోయెదవా తల్లీ!"

సుశీల బిగ్గరగానేడ్చుచు "తల్లీ తల్లీ! నేను తల్లినా? మీరు మీసంతానాధికారమును గోరుచున్నారా"

"అవును. తమరు తల్లులు, మేము బిడ్డలము— బిడ్డల అధికారమునే మేము తమరి నడుగుచున్నాము. తల్లివలె, దేవివలె, తమరు తమబిడ్డలసంసారముననే యుందురుగాక"—

"ఉండెదను— అట్లైన నుండెదను. నేను చాల చిన్నదానను, —తల్లియగుటెట్లో నాకుతెలియదు. కూతురువలె మీవద్దనుండెదను,—మీరు తండ్రులరు— పుత్రికవలె మీలో నా కొకస్నేహస్థాన మిందు— నే కృతార్థురాల నయ్యెదను!" (అనువాదము).

—తిరుమూరు రంగారెడ్డి.

క్షమార్పణ

తారకాగణమువలె వికసించింది. ఆమాలతీపుష్పపరిమళమిళితవాతపరంపరలు నన్ను తమవంకకు త్రిప్పుకోఁగలిగాయి. అది మొదలు ప్రతిమునిమాపున దానిదరిఁజేరి తచ్ఛాయల విహరింపుచు దానిసౌరభము నాఘ్రాణింపుచు ఆనందవార్ధిమగ్నుడనై ప్రకృతి సర్వస్వమును మఱచునంతటితన్మయత్వము పొందేవాణ్ని. కొన్నాళ్ల దాక నాకదే భూలోకనాకమైపోయింది. అలా యెంతకాలం గడచిందో నాకే తెలియదు.

అభ్యంగనానంతరమున సఘటితకేశయగు విలాసినివలెఁ గన్పట్టు నామాలతీలత, శిరోముండనముఁ గావించుకొన్న సన్యాసివలెఁ గన్పట్టిం దొకనాడు. నాహృదయము బ్రద్దలైంది. ఇంటిమీదిపెంకులు అదరునంతటి ఆర్తనాదముఁ గావించాను. దాని కదరి భయకంపిత స్వాంతముతో మాచిట్టి నామ్రోల ప్రత్యక్షమైనాడు.

"నాన్నా? భయపడకు, దీన్నిలా పాఁడుచేసిం దెవరురా?'' అని అడిగాను.

''నేనేనే. మంచిపూలని కఱ్ఱతో కోచుకోబోతే యిరిగిపోయిందే". అన్నాడు అవ్యక్తమధురకంఠధ్వనితో మాచిట్టి

''నాన్నా? మంచిపూలని యిలా పాఁడుచేయవచ్చునా? మంచి వస్తువులను యిలా పాఁడుచేస్తే ప్రకృతిఅంతా స్మశానముగా మారదా?'' అన్నాను నేను.

శోకపూరితనయనాలతో నాచిట్టి ''నాకు తెల్లేదే. సమించాలి.'' అని అన్నాడు.

ఆపలుకులకు నా కనుకంపావిషాదము లొక్కుమ్మడి పెనవైచి ముగ్ధునిఁ జేసివైచాయి. నాటితో నామాలతీలతకు నాశనము, మాచిట్టి సత్యవృతమునకు బీజప్రదానము.

—కొత్త సూర్యనారాయణచౌదరి.

భిక్షుక బాలుడు

[ఆకాశాన్నిఅంటే మేడ. వీధిద్వారంమాత్రం ఎంచేతో బూజుపట్టిఉంది. లోపల మనుష్యులసందడి ఆట్టే ఉన్నట్టు కనబడదు. వాలకంబట్టిచూస్తే ఆయింట్లో ఇద్దరు ముగ్గురుకన్న యెక్కువఉన్నట్టు కనపడదు. పెరటిద్వారంలోంచి ఎంగిలివిస్తరాకులు పట్టుకొనివచ్చి అవతల గిరవాటేసి ఎక్కణ్నుంచో 'అమ్మా' అను పిలుపు వినబడడంచే గుమ్మంలోనే నిలబడింది ఆమె. సుమారు ముప్ఫయిసంవత్సరముల వయస్సు. ముఖంలో మార్దవరసం ప్రవహిస్తోన్నట్టు కనుపిస్తుంది. చూపుల్లో కరుణ వరదలై పారుతోంది. మొత్తంమీద పరిమళహృదయమే. పట్టుచీర కట్టుకుంది. అలా నిలబడి చూస్తుంటే కరడుకట్టిన కరుణమూర్తిలాఉంది ఇంతలో చిల్లిపింగాణీకంచం నెత్తిమీద బోర్లించుకొని వచ్చాడో పిల్లాడు. మెళ్ళో నాలుగువరుసల వేరుపూసల దండలు, తైలసంస్కారం లేకపోవడంచేత మొహం మీదికి పడే ఎర్రనిముంగురులు, చేతులకి రాగిమురుగులు, జబ్బలదగ్గర వేరుపూసలకడియాలు, కోలనిముక్కు, చిన్నగోచీ పెట్టుకున్నాడు వెనకపక్కకు ఒదిలిన గోచీ కొంగు పీలికలై ఉంది వాలకంబట్టి చూస్తే వాడో భిక్షుకకుటుంబానికి చెందిన పిల్లాడని తెలుస్తుంది. ముష్టి అడగడంతెలియదు. ప్రపంచకాన్నిమాత్రం స్వాతంత్ర్యదృష్టితో చూస్తున్నాడు. ప్రపంచకంఅంతా ఒకఇల్లు. అది తనదీ అని వాడిభావన. ఆకలేసేసమయాన్కి ఏ ఇల్లాలినిఅడిగినా తల్లిలా ఆదరించి ఇంతఅన్నం పెట్టుతుందని వాడిభావం. తనగుడిసెలోఉండే తల్లిదండ్రాదులం దెంత ప్రేమో తనకి లోకంలోఉండే స్త్రీపురుషాదులందుకూడ అంతేప్రేమ. తనగుడిసెలోతనకి ఎంత స్వాతంత్ర్యమో ఇతరులఇంట్లోకూడా తనకి అంతేస్వాతంత్ర్యంఉందని వాడనుకునేవాడు. తనతల్లి తనని ఎల్లా చూస్తోందో లోకంకూడా అల్లా చూస్తుందని వాడి వెర్రి ఉద్దేశం. ఇంకా లేతమనస్సుకాబట్టి కలుషప్రపంచకంలో ఉండే దుర్గంధం వీడి కేంతెలుసు? గబగబా పరుగెత్తుకొనివెళ్ళి కంచం కిందపడేసి కాళ్ళు చాపుకొని కూచుని 'అమ్మా నా కాకలేస్తోందే' అన్నాడు.]

ఆమె—(జాలిగా వాడికేసి చూసి) ఎవరమ్మా నువ్వు?

బాలుడు—నేను.

ఆమె—నీపే రేరమ్మా?

బాలుడు—నాపేరు పాప?

ఆమె—మీయింటిపేరు?

బాలుడు—మాయిల్లు కొబ్బరాకులది.

ఆమె—అదికా దమ్మా! మీయింటిపేరు?

బాలుడు—అహ! అదా! బిచ్చమెత్తుకొనే ఇల్లు.

ఆమె—అయ్యో! పాప! నీ కన్నే ళ్ళుంటాయి! నీకు సరిగ్గా మాటలు రావ్రా, నాయనా?

బాలుడు—ఆఁ! నేచెప్పను. నాకు ముం దన్నం పెట్టు. నా కాక లేస్తోంది.

ఆమె—పోనీలే అన్నంతిన్నాక చెబుదుగానిలే. ఇక్కడే కూచో. అన్నం పట్టుకొస్తా. [లోపలికి వెళ్లితోంది].

బాలుడు—[స్వతంత్రంగా ఆమె వెనకాలే వెళ్ళి ఆమెకొంగు పట్టుకొని వెనకాల నడుస్తున్నాడు.

పాపం వాళ్ళు బ్రాహ్మలనీ ఆమెది అంటచెయ్యికాబట్టి ముట్టుకోకూడదనీ తెలీదు] అమ్మా! ఏంవేసి పెడతావు అన్నంలో?

ఆమె—[చటుక్కున వెనక్కి తిరిగి చూసి] అయ్యో! పాప! ముట్టుకున్నావా? పోనీ స్నానం చేస్తాలే. నిన్న వాకట్లో ఉండమంటే ఇలావచ్చావేం? [శాంతంగా] వాకట్లో ఉండు. అన్నం పట్టుకొస్తా

బాలుడు—ఏం ముట్టుకుంటేను?

ఆమె—మేం బ్రాహ్మలం. నాది అంటచెయ్యి...

బాలుడు—బ్రాహ్మలంటే? ఏం ఆచెయ్యి ఆ బట్టతో తుడుచుకోకూడదు?

ఆమె—అబ్బె! పాప! అల్లా తుడుచుకోకూడదు. కడుక్కోవాలి.

బాలుడు—అయితే మాఅమ్మ బట్టతో తుడుచుకొంటుందేం రోజూను.

[లోపల్నుంచి "ఎవరితోనే ఆవెధవకబుర్లు" అంటూ ఓఏభైఏళ్ళమనిషి వచ్చాడు. కళ్ళు చాలాక్రూరంగా ఉన్నాయి. ముఖంలోంచి ఒకనల్లనిరాక్షసకళ పైకి అప్రయత్నంగా చిమ్ముకొస్తుంది.] ఆముష్టివెధవ ఎవరు?

ఆమె— ....

ఆతడు—ఆవెధవ ఎవరే లోపలి కొచ్చేస్తున్నాడు?

ఆమె—వాడు ముష్టివాడే. అన్నంలేక పడకొట్టి వీధిలోపడిపోతే తీసుకొచ్చాను గుప్పెడుఅన్నం పెడదామని.

బాలుడు—[కంచం నెత్తిమీద బోర్లించుకొని రెండుచేతులతోటి నొక్కుకొంటూ ఆవెర్రికేకలకి నవ్వుతో ఆతనికేసి ఆమెకేసి దీనంగా చూస్తూంటాడు.]

ఆతడు—ఎక్కడుంది అన్నం. అంతమిగిలేట్లా వండా వేమిటి?

ఆమె—అబ్బె! లేదు. నే నింకా భోంచెయ్యలేదు కామా దాల్లోది కొంచెం పెడదామని.

ఆతడు—ఇల్లాటి వెధవపనులు ఎప్పుడూ చెయ్యకు. ఆవెధవని వీధిలోకి గెంటి తలుపేసి రా.

బాలుడు—ఆఁ! నేవెళ్ళను. నిన్నే గెంటేస్తా.

ఆతడు—ఓరివెధవా! [అని కోపంతో గభీల్న దగ్గరకి వస్తాడు కొట్టటానికి.

[కుర్రాడు ఆమెవెనక్కాలికివెళ్ళి ఆమెకొంగు నెత్తిమీద ముసుకేసుకొని] 'అమ్మా! చూ డెల్లాకొడుతున్నాడో? అన్నాడు.]

ఆతడు—ఓరివెధవా దాన్ని ముట్టుకొని తగలేశావు కళ్ళు పీకేస్తాను వెధవా.

ఆమె—అబ్బా మీ కెందుకండి ఇన్నిగొడవలు. [శాంతంగా.] చిన్నపిల్లవాడు. కడుపుమండుతోందని ఏడుస్తుంటే ఇంతఅన్నం పెట్టొద్దంటారు. నాదాల్లోది పెడతానంటే మీకేం?

ఆతడు—కోతమూసి ఆవెధవని వీధిలో పారేసి తలుపేసిరా. తరవాత నీకని చెపుతా. ఇల్లా దెబ్బలాటలు వస్తాయనే వీధితలుపు వాడకం మానిపించేను. పెరటిదారిని ఈవెధవవ్రతకం ప్రారంభించావూ? ఓసి .....

ఆమె—మునింటివీధితలుపు వాడకం మానేశాకయాయివారబ్రాహ్మడేనా రానటం మానేశాడు కదా? ఎప్పుడోవచ్చిన ఈకుర్రాడికి ఇంతఅన్నం పెడితేనేం? కుర్రాడు. తెలీదు. పెరటిదారిని వచ్చాడు.

ఆతడు—ఛీ! ఇంక ఇల్లాకాదు. ఒరేయి వెధవా—

బాలుడు—నీతో మాటాడను ఫో.

ఆతడు—ఓరి కొంటివెధవా అవతలికి పోతావా పోవా.........

బాలుడు—[కంచం కింద పారేసి కిందపడి దొల్లుతూ] నా కాకలేస్తుందోయి. నాకడుపుమండిపోతోందోయి. [అని ఏడ్చును]

ఆతడు—ఒక్కలెంపకాయ కొడతా వెధవా? దొంగఏడుపు ఏడిచావంటే.

బాలుడు—[ఏడ్చును]... .....

ఆతడు—పోనీ ఆ అంటగిన్నెలు తోముతావా? ఇంతగంజి పోస్తాం?

బాలుడు—[కోపంతో] నే తోమను ఫో......

ఆతడు—[ఆచిన్నబుగ్గమీద లెంపకాయ కొట్టును]

ఆమె—పెట్టకపోతే అవతలికి పంపించేయండి. కుర్రాణ్ని బుగ్గమీద కొడతారేమిటి? [అని ముఖం

అటుతిప్పుకొని కొంగుతో కన్నీళ్ళు తుడుచుకొనును.]

బాలుడు—బాబో... అయ్యో... ఆకలి ..

ఆతడు—అంటగిన్నెలు తోముతావా? పోతావా?

బాలుడు—[ఏడుస్తూ] గిన్నెలు తోముతే నా చేతులు రక్తం వొస్తుంది. [అయ్యో ఆకలి అని దొల్లును]

అతడు—[పిల్లవాడిచెవిపట్టుకొని లేవతీసి] కొంటి వెధవా ఏమి టీతెగసాగు [రెండులెంపకాయలుకొట్టి] [గుమ్మంమీంచి కిందకి తోసేసి అటుకేసి చూడకుండా తలుపువేసేసి వెనకచాటునే వచ్చి 'దొంగముండా! ముష్టివెధవల్ని లోపలికి తీసుకొనివచ్చి అదీ ఇదీ పెడుతున్నావా' అని నడ్డిమీద ఒక్కతన్ను తన్నును.]

[ఆమె అయ్యో అని ఎదటి పడిమీద పడిపోవును.]

* * *

[పెరటిగుమ్మందగ్గర రెండువందలకుంది మరాఠీ వాళ్ళు నిలబడిఉన్నారు విచ్చుకత్తుల్తో. వాళ్ళమధ్యని పిల్లవాడొకడు స్మృతిలేకుండా పడుంటాడు. ఏమిటో ఏదో భాషలో పెద్దగందరగోళం జరుగుతోంది. మేడ మీంచి చూస్తున్నాడు మన 'అతడు' అనేవాడు. ఒళ్ళంతా కంపంబయలుదేరింది. గాభరా అయిపోతున్నాడు. వాళ్ళంతా ఒక్కమాటు నిశ్శబ్దంగా ఆగిపోయారు. పెద్దగడ్డంగల ఓమనిషి బహుశ వాళ్ళ గూడెంపెద్ద అయిఉండవచ్చు ఎదటికివచ్చి వాళ్ళ భాషలో ఎదో వాళ్ళమతాచారాన్ని చెప్పి చివర్ని తెనుగులోమాత్రం "సంపి రండి" అని ఆడవాళ్ళని తీసుకొని వెళ్ళిపోయాడు. మేడమీద నిల్చున్న అతడు ఈ'సంపి రండి' అనే ముక్కవిని కిందికి గబగబా పరుగెత్తుకు వచ్చాడు. కళ్ళు జిగేలు మనే దృశ్యం భయంకరంగా ఉంది. ఎదుట భార్య చచ్చి పడినట్టుంది. పక్కనిసాన. దానిప్రక్కని ముత్యాలహారం. ముత్యాలహారంలో ఉండే వజ్రము సగంఅరిగి పొడిఅయిపోయి ఉంది. ఇంతట్లోకి పెరటిగోడ పెళ్ళిని విరిగి పడిపోతుంది. బిలబిల మరాఠీలు లోపల ప్రవేసిస్తారు

ఆతడు బిక్కమొకంవేసుకొని నిల్చుని ధైర్యంగా 'పోలీసు. పోలీసు'' అని కేకవేసి 'ఒరే రిసాల్దారు ఇల్లా పట్రా' అంటాడు అంతే నడినెత్తిమీద ముష్ఠాయి కత్రదెబ్బ లొక్కమాటు పడతాయి.

కుఱ్ఱాణ్ణి గూడాన్కి తీసుకుపోయి వాళ్ళమతానుసారంగా చెయ్యవలసిన అంత్యకర్మలుచేసి పాతిపెట్టి దానిపైన పెద్దగోరీ కట్టించారు.

—కఱ్ఱా చంద్రశేఖరము.

అశ్రుగీతి

గుబురుకొన్న వేసటతోడఁ గుములుచున్న
నన్ను వీక్షింప దొకప్రేమనయన మేని;
నావిషాదతుఘాక్రందనమ్ము వినియుఁ,
గురియ దురుబాష్ప మొకజాలిగుండెయేని!

తమమె నెలకొను నాజీవితమ్ములోన
తేవలవుదుమారము గుబాళింపఁబోదు;
సురవిలాసనుషమరేఖ సొగయఁబోదు;
ఇంత వలవంతబ్రతుకు సాగించు టెట్లు?

ప్రేమభిక్షుకై శర్వరీవీథులఁబడి
దీనగళమెత్తి విలపించినాను కాని—
తెరువలేదు కవాట మొక్కరును గూడ
భౌతికక్లేశ కృపణ ప్రపంచమందు.

కమ్రసౌఖ్యదమ్మంచు లోకమ్ము కనుల
నీడ నాసించి యిటు వచ్చి నిలచినాఁడ;
ప్రజ్వలోన్మేష హాలహాలప్రవృద్ధ
నృత్తధూమం బటంచు నూహింపలేక.

దివ్యపిచ్ఛిల పరిమళదీపితంబు
మామకీన జీవితకుసుమమ్మునందు
ప్రబల నిశ్వాస విషవహ్నిరగులుకొలిపి
నవ్వుచున్నది జగము రంగైనమోవి!

—ఓలేటి సీతారామమూర్తి.

ఆశ

✠

భావోద్రేకమున పొంగిపొరలుచున్న ఆలోచనా సంద్రమున కంతులేదా? ఇందుద్భవించుచున్న చిరుతరంగము లేవిధముననైన లోకకల్యాణమునకు సాయపడునా?—ఈ చిరుతరంగములే పొంగి పొరలి లోకమునకపకార మొనరించునేమొ!—ఇది రత్నగర్భ యందువా! పరాత్పరా! ఇందును తిమింగిలములున్నవి!—అవి కార్యరూపమునుదాల్చిన లోకమున కమంగళము చేకూరును.

కట్టుబాట్లనియెడి గట్లనొరసికొని ప్రవహించుచున్న దీప్రవాహము. ఈగట్టు తెగెనా! దీని ప్రతాప మనివార్యము, దుస్సహము.—ఈయుద్రేకము నణచివేయును, ఇందున్న తిమింగిలముల నాశన మొనరింపును....అలలమాటున, అడుగుభాగము నందణగియున్నవి, రత్నములు; బయల్పరపును; సహజకాంతుల వెలిజిమ్మునట్లు వానిని శుభ్రపరచును—లోకము వానిని శిరమునదాల్చును; వానికై లోక ముపరితపించును, అట్టివానిని తానును సనుకూర్పనుద్యమించును. నీవు మిన్నకుండినచో ఈజల మగాధకూపములలో బడిపోవును ఇందలిరత్నములు కాలమహాస్రవంతిలోనికి కొట్టుకొనిపోవును.........మిగిలియుండునవి తిమింగిలములే,....క్రూరమగు తిమింగిలములె! సర్వవ్యాపీ! విజ్ఞానచంద్రు డెప్పుడుదయించును? ఈసాగర మాతని వెలుగున త్రుళ్ళిపడున దెప్పుడు? ఈయజ్ఞానమేఘముల గములుతొలగిపోవా? చంద్రుని దర్శన మేనాటికైన చేకూరకుండునా? ఈసాగర మేనాటికైన రత్నముల వెలువరింపదా? తిమింగిలములు నాశనమైపోవా?

—చిరుమామిళ్ల శివరామకృష్ణప్రసాదు, బి. ఏ.

ఆకాశదీపము

—చిత్రకారుడు: శ్రీపాద దుర్గారావుగారు, రామారావు ఆర్టు సొసైటి.

ఆడబిడ్డ మగబిడ్డగుట

కాఫీహోటల్లు మరగినవానికి పంచభక్ష్య పరమాన్నాలు పెట్టినా వాడు కాఫీహోటలుకు వెళ్లడం మానడు; సానులమరగినవానికి స్వర్గలోకంనుండి చక్కని చుక్కను తీసుకునివచ్చి పెండ్లిచేసినావాడు సానివీధులు తిరక్క మానడు. ప్రకాశరావుకు ఎట్లా సంపర్క మయిందో 'జాము' అనే సానిపొందు. ఎప్పుడైతే దఫేదారు పుల్లయ్య, 'ఇద్దేన' కూతురు 'జాము' సానివాడలలో కెల్ల చక్కనిచుక్కని చెప్పాడో, నాటినుంచి అతని బుద్ధి అవోకులసానిపై పోయింది. చూడట మేమిటి, చూచినవెంటనే ప్రేమించడ మేమిటి, ఒక్కసారి తటస్థించింది. నిప్పురవ్వ తాటాకింటిపైబడి ఎంతక్షణములో ప్రజ్వరిల్లుతుందో, అంతక్షణములో ప్రజ్వరిల్లింది అతని ప్రేమ సానులలో ప్రసిద్ధికెక్కిన 'జాము'ను సానిపై. మొదట దొంగతనముగా సానింటి కెల్లడమలవాటు పడ్డాడు. దొంగతనము దొరతన మయింది. ఇప్పుడు ప్రకాశరావు భార్యఎవరయ్యా అంటే గుడివీధిలో రంగులమేడలో నున్న జామంటారు కాని, అతడు అగ్నిసాక్షిగ పెండ్లాడిన సత్యకాలపు సరళని అనరు. సరళ ఎంతచక్కగావుంటేనేమి, ప్రకాశరావు మోహమంత యిప్పుడు జాముపైవుంది. పిండిమెఱుగులు, క్రాపింగు ముంగురులు, కనుకిటుకులు, తీపిమాటలు గల సానులముందు, సహజలావణ్యము, నమ్రత, వినయవిధేయతనుగల వనితలు మెఱుపుతీగెలవలెనున్న రుచింపరు, సన్నజాజిలాగవున్నా ఘుమిక్షపరు. గాజుగాళ్లను జూచి వజ్రాలను విసర్జించేవాళ్ళెంతమంది వున్నారు కారు. కాఫీకుండను అమృతభాండములో పోల్చేవాళ్ళెంతమందివున్నారు కారు. అందులో మన ప్రకాశరావొకడు. మెఱుగులసాని మెఱుపుతీగవమ్మించిన తన భార్యకన్న వేయి రెట్లెక్కువనుకున్నాడు.

ఇట్లా కొంతకాలము గడిచింది. అతనికేమి, 'గువ్వా గూడెక్కె, రాజు మేడెక్కె' అన్నట్లు అతడు సాని మేడజేరి సర్వసుఖాలు అనుభవిస్తున్నాడు. కాని నది పొంగి ఊరును ముంచేసినట్లు, సర్వకష్టాలు అతని భార్యయగు సరళను చుట్టుకున్నాయి.

ఒకరోజున విశాల సరళయింటికి వచ్చింది. విశాల ఎవరంటారేమో. ఆవిడ ప్రకాశరావుకు పినతండ్రి కూతురు. అన్నను చూసి పోదాముకదాఅని యీవూరొచ్చింది. వచ్చి మూడురోజులయింది. కాని అన్నెక్కడ సానిల్లే స్వర్గమని దానియింటనే పగలు రాత్రులు గడుపుతున్నాడు.

విశాల:—వదినా! యీ పోకడ లెంతకాలముబట్టి?

సరళ:—సుమారొక సంవత్సరము బట్టి.

విశాల:—అబ్బా. ఇంతకాలంబట్టి వూరుకున్నారూ!

సరళ:—మరేమి చెయ్యమంటారు ? ఎంతకాలమో అంతకాలం అనుభవించాలె.

విశాల:—నాకొక మార్గం కనుపిస్తూ వుంది.

సరళ:—ఏమిటి?

విశాల:—సాహసముంటే అది కొనసాగవచ్చు. ఆలోచిస్తాము.

౨

ప్రపంచకములోని జనులు నూటికి తొంభైతొమ్మిది పాళ్ళు వేషంబట్టి భ్రమసిపోతున్నారు. కుచ్చులు వచ్చేలాగ జరీపాగా చుట్టుకుని, చెమికీకోటు వేసుకుని, మీసాలు దువ్వుకుంటూ గొరయ్యన్న పర్రె డాబుగా పోతూవుంటే, ఏ మహారాజు బిడ్డోఅని మనము అడలి తప్పుకుంటాము. కాకిరంగు సాన్సుతో, కాకిరంగు సార్టుతో, కాకిరంగు వర్టుతో ముస్తాబయి, ఒక తోలుపటకా పొట్టకడ్డంగా బిగించుకుని, మరిరెండు తోలుపటకాలు, బెత్తెడు వెడల్పువి, యజ్ఞోపవీతంలాగ ఒకటి యీ మూలనుంచి, ఒకటి ఆ మూలనుంచి ధరించుకుని, ఫ్రెంచికట్టు మీసాలతో ఎవడన్నా, టకటకలాడుతూ, వస్తూవుంటే, వాడ్ని ఏ సార్జెంటుఅన్నకోడుకో అనుకుని అవుడ దూరానికిపోయి బెదురుతూచూస్తాము. అనుకరణాలుంటే వేషాలెంతలో వెయ్యాలె. చూస్తూచూస్తూ వుండగనే సంజీవరావు సావిత్రి వూరుకునేవాడు. విగ్గుపెట్టుకుని, కోకకట్టుకుని క్షణంలో నాటకరంగమున పురుషులు స్త్రీలకింద మారిపోతున్నారు. భ్రమింపజేయడానికి వేషాలెంత సార్థకమనుకున్నారు. ఇక స్త్రీ, క్షణంలో పురుషుడుగా మారిపోగలదు. అంటే సహజలక్షణాలలో కాదు. వేషంలోమూరెడు తోకగల కుచ్చులపాగా పెట్టుకుని, బందోబస్తయి సిల్కువర్టు తొడిగి, పరకాలా యిజారుతో స్త్రీతయారయిందా ఒక జమీందారుని ముస్తాలకొడుకులాగ తయారవుతుంది. విశాల కీసూత్రం తెలుసు.

వూళ్లో ఒకవదంతి ప్రాకిపోయింది. అది అందరికీ తెలుసునో తెలియదోకాని అసలువారికి మాత్రం తెలియదు. దఫేదారు పుల్లయ్యమట్టుకు సాని చెవులో ఆరహస్యం వూదాడు. అదేదో కొంచము సేపటిలో బోధపడుతుంది.

కొంచము చీకటి పడుతుంది. ప్రకాశరావు, అతని సాని మేడమీద హాలులోని వుయ్యాల పలకమీద కులాసాగా వూగుతూ కవుర్లు చెప్పుకుంటున్నారు. వారి ప్రసంగ మీక్రింది విధముగాజరిగింది.

జాము:—సానిదేమిచెప్పినా బూటకము. సానిదెంతనిజాయితిగా వున్న నాటకము.

ప్రకా:—ఇప్పుడేమొచ్చింది?

జాము:—ఏమీలేదు. సానిదంటే లోకువ. సాని మాట బూటకం. ఎంతనిజాయితీగా వుంటేనేమి? ఎంత మనసిచ్చి తిరిగితేనేమి? సానిది విషసర్పమని, సాని బుద్ధి కార్చిచ్చని, సానిపొందు ప్రాణాంతకమని, యిలా లేనిపోనివి కల్పించి, మమ్మలను గడ్డిపరకలక్రింద తృణీకరిస్తున్నారు.

ప్రకా:—ఎవరు? సానుల సారమెఱుగని చవటలు.

జాము:—సంసారి దేమిచెప్పినా నిజమవుతుంది. ఆవిడెన్ని పోకడలుపోయినా మంచివే అవుతవి.

ప్రకా:—ఎందు కీదండకము

జాము:—ఎందుకూలేదు. అక్కే మీకుమట్టుకు తెలియదా. ఏమిటి?

ప్రకా:—నాకేమి తెలియదు.

జాము:—(ఊయలనాపి) తెలియదూ?

ప్రకా:—తెలియదు.

జాము:—నిజంగా!!

ప్రకా:—నిజంగానే.

జాము:—అయితే పోనీలెండి.

ప్రకా:—(ఆత్రముతో) అదేదో చెప్పవు.

జాము:—అబ్బే ఏమీలేదు.

ప్రకా:—చెప్పకపోతే వొట్టు.

జాము:—ఒట్టూలేదు గిట్టూలేదు.

ప్రకా:—(కొంచము కోపముతో) అయితే చెప్పవన్నమాట.

జాము:—చెప్పడానికేముంది.

ప్రకా:—చెప్పేదవా? చెప్పవా? రెండేమాటలు,

జాము:—(ఆశ్చర్యమును సూచించుచు) మీకు తెలియదా! తెలియనే తెలియదా!! నిజంగానేనా!!

ప్రకా:—అబ్బే తెలియదు. ఒట్టేసరి.

జాము:—ఒట్టే!

ప్రకా:—ఒట్టే (ఒట్టువేయును).

జాము:—అయితే యిలారండి. (చెవిలో) మీఆవిడ ఎవరితోనో...

హృదయంలో యీమాటలు తేలుకొండై కుట్టేటప్పటికి ఒక్కగంతువేసి దిగాడు ప్రకాశరావు వుయ్యాలపలకనుండి. కోపముతో వణికిపోయాడతడు. ఒక్క నిమిషమేమి కనుపించలేదు. అతని వైఖరి చూసి సానిది భయపడి ఎటులకూర్చున్నది అటులనే కూర్చుంది.

జాము కాసేపటికి తెంపుచేసుకుని "ఏమిటీ ఆర్భాటం?" మన్నది.

ప్రకా:—ఆర్భాటములేదు గీర్భాటములేదు. నిజమేనా యీసంగతి?

జాము:—నిజమో అబద్ధమో నాకుతెలియదు. నేను విన్నసంగతది.

ప్రకాశరావు మారు మాట్లాడలేదు. చరచర మెట్లు దిగి యింటిమొహం పట్టాడు.

అతడు మెట్లుదిగిన వుత్తరక్షణాన్నే డఫేదారు పుల్లయ్య ఎవ్వరినో వెంటబెట్టుకుని హాలులోనికి ప్రత్యక్షమయాడు.

3

సర్వసుఖాలు సానితోటే వుందనుకునే వాళ్ళకు ప్రపంచకమంతా అంధకారమయి వుంటుంది. ఎందుకంత ప్రకాశరావు రయ్యిమని వస్తున్నాడనుకున్నారు: సరళ కనుబడినవెంటనే ఆవిడకు ప్రాయశ్చిత్తము జేసి మనోశాంతి నొందుదామని. మనోవైకల్యానికంత కారణమేమో! సరళను అతనుఎరుగడా ఇట్టే సానిది చెప్పగానే నమ్మడమే? అవును. ప్రపంచక ధర్మమే అంత: ఎవరేమిచెప్పిన ముందు నమ్మి వూరుకోవడం. ఇక సానిదిచెబితే మరింత.

ప్రకాశరావు యింటికి వచ్చి తలుపుతట్టేటప్పటికి ఒక ముసలిదాసి తలుపుతీసి, "బాబు! జాగ్రత్త ఇంట్లో ఎవడో మగవాడున్నాడని" చిరునవ్వు నవ్వింది. 'నాకు తెల్సునులే' అని ప్రకాశరావు దాన్ని ఒక త్రోపుత్రోసి లోపలజొరబడ్డాడు. హాలుతలుపులు తీసేవున్నాయి. ఒక్కగంతున హాలులోనికి జొరబడ్డాడతడు. హాలులో చూసేటప్పటికి, తిరిగిన మీసాలతోటి, తీర్చైనపాగాతోటి కోటుతోటి మిరమిరలాడుతూ మగవాడొకడు కనుపించాడు. 'సరళ అతని చెంత సరసోక్తులాడుతూ వున్నట్టు కనుపించింది. మగవానికి యింతకన్న క్రోధాయుక్తమగు దృష్టి యింకొకటిలేదు. తానెన్ని సానిండ్లనన్న తిరుగవచ్చును కాని, తనభార్యమాత్రం పరపురుషుని కంటబడకూడదు.

నాడు హిరణ్యకశిపు సంహారసమయమందు నరసింహస్వామికి వచ్చినవుగ్రహమే వుగ్రహం, నేడీ మగబిడ్డను చంపుటకు ప్రకాశరావుకు వచ్చినఆగ్రహమే ఆగ్రహము. క్రోధమావేశమయితే సామాన్య పురుషుడైన రుద్రున్ని మించివుంటాడు. ఇక్కడే ప్రకాశరావుకు చెప్పరానంత కోపము వచ్చింది. ఆవేశమెక్కువయి పోయింది. కండ్లు నిప్పులు చిమ్ముతున్నాయి. తలవెండ్రుకలు నిక్కబొడుచుకుని ఏదు పందిముండ్లలాగ నిలబడినవి.

కాని మగబిడ్డ జంకూగొంకూ లేకుండా మీసాల నదుముకుంటూ తీక్షణంగా ప్రకాశరావును చూస్తూనే వుంది. సరళ కొకప్రక్క భయం, ఒకప్రక్క నవ్వు.

రెండు పెద్దపులులు ఎదుర్కుంటే గాండ్రింపులు వినబడుతవి; రెండుసింహాలు తారసిల్లితే గర్జనలు వెలువడుతవి. కాని యిద్దరు మనుష్యులు ఢీకొంటే సకిలింపులు ముందు బయలుదేరుతవి.

ప్రకా:—(సకిలించి గట్టిగా) ఎవరు నీవు?

మగ:—(తిరుగ సకిలించి నిర్లక్ష్యముగా) నేను మనుష్యుడ్ని.

ప్రకా:—మనిషివా పశువువా?

మగ:—మనిషి పశువేమో. పశువు మనిషి కాదు.

ప్రకా:—ఇక్కడి కెందుకొచ్చావు?

మగ:—నీ వెందుకొచ్చావు?

ప్రకా:—ఇది నా యిల్లు.

మగ:—ఇది మా వారియిల్లు.

ప్రకా:—ఏమిటి వెధవ పేలాపన. ఇంటిలో కాలుపెట్టడానికి ఎన్నివేల గుండెలున్నాయి. అది నా భార్యని తెలియదా.

మగ:—నీ భార్య రంగులమేడలోని సాని. ఇది నాభార్య (అనిసరళను దగ్గరకు జేర్చుకొనుచు.)

ఇక ప్రకాశరావు చూచి వూరుకోలేక పోయాడు. అంగిలో దాచిన బాకు పైకితీసి, విశ్వరూపమెత్తి వాళ్ళవైపు కురికాడు. [illegible]నికిజడిసి, గాలికి విరగబడ్డ చెట్టుకొమ్మలాగ సరళ స్పృహతప్పి నేలకొరిగింది విశాలకూ భయముపుట్టింది. ఏమిచేయుటకు ఆమెకు కాళ్ళాడలేదు చేతులాడలేదు. బాకు పరశురాముని గొడ్డలివలె తనప్రాణములను హరింపనున్నదని ఆవిడ గ్రహించింది. అయినను ఆవిడతొనకలేదు బెనకలేదు. కాని మనలో ఒక సహజగుణమున్నది. కంటిలో ఏదన్నా నలుసు పడబోతే గబుక్కుని కన్నుమూసుకుంటాము. తేలు మనప్రక్కన దడదడ ప్రాకుతూ వుంటే ఒక్క గంతువేసి ఆమడదూరంలో పడ్తాము. ఇక్కడ విశాలా అంతే. బాకు తనమీద పడబోయే క్షణాన్న ఆవిడవంగి ప్రక్కకుతప్పుకుని మూలకు పరుగెత్తింది. కాని బాకు మాత్రం పౌరుషంతో బీరువాచెక్క తలుపున గ్రుచ్చుకుంది. ప్రకాశరావు బాకును లాగ ప్రయత్నిస్తున్నాడు. ఇవతల విశాల జారుచున్నపాగా సదుముకోలేక, "ఆడువారపైనన నీ ప్రతాపమున్నది." "నీవుకూడ ఆడుదానవా" అని ప్రకాశరావు తెల్లబోయిజూచాడు. ఇప్పటికావిడ తలపాగా జారి నల్లని పొడుగాటి వెంట్రుకలు ఆవిడ భుజముపై ప్రకాశిస్తున్నాయి. 'అవునని' ఆవిడ అంటించుకున్న మీసములను దీసివైచినది. ప్రకాశరావామెను గుర్తించి "విశాలా! విశాలా!..." అన్నాడు.

ప్రకా:—విశాలా! ఎంతసాహసము...ఆ బాకె గ్రుచ్చుకొన్నచో సమసియుందువే.

విశా:—(సరళను సేద దీర్చుచు) నీ చేష్టలే ఈవిధ హృదయమును శూలాలై గ్రుచ్చుకొన్నవి. ఈ బాకు గ్రుచ్చుకొన్న నా కంత...

సరళ:—(లేచి విశాలను సుద్దేశించి) వదినా వి

కవిసాధన

౧

తీగిన మాటకు
తడవు కొంటూ
ఎంతసేపో
యతుల కొఱకై

అతుకు కుదరక
ఆలకించి
వెదకుకొను నోయి.—

౨

ప్రాస కొఱకై
ధ్యాస పొఱక
గొంతః కందున
గొణగు కొంటూ

ఎంతసేపో ఆలకించి
పంతమున—దా
నంతు కనుగొనును—

—కొడాలి వేంకటరాజారావు.

కేమియూ దెబ్బతగుల లేదుకదా.

ప్రకా:—స్త్రీలు ఆడబిడ్డలను మగబిడ్డలుగ జేయగలరు.

విశా:—పురుషులు సానులను సంసారులక్రింద భావింపగలరు.

ప్రకా:—మా సాని అందరి వంటిది కాదు.

విశా:—కుమ్మరావమున యిత్తడి ముంతలుండునా?

ప్రకా:—దాని సంగతిసందర్భములు తెలియక అట్లనుచున్నావు.

విశా:— ఆలాగా ఆవిడను నేనొకసారి చూడవలెనని వున్నది, తీసుకుని వెళ్లెదవా?

ప్రకా:—అవశ్యం. ఎప్పుడు?

విశా:—ఇప్పుడే.

౪

ప్రపంచకములో అన్ని వస్తువులు అందరకు గనబడవు. దూరములోని వస్తువులు కనుబడువారికి దగ్గిరలోని వస్తువులు కనబడవు. దగ్గిరవస్తువులు కనబడువారికి దూరములోని వస్తువులు కనబడవు ఇటువంటి మాంద్యమే మనస్సుకుకూడా వుంది. ఆదేదంటే మంచి వస్తువులను వెగటుక్రింద భావించడం; వెగటువస్తువులను మంచిక్రింద గణించడం. ఈ మాంద్యములో సుగుణవతి దుర్గుణవతివలె కనుపిస్తుంది; దుర్గుణ సుగుణవలె కనుపిస్తుంది. దీనికంతా కారకం భ్రమ. ఎఱ్ఱద్దం పెట్టిచూస్తే ప్రపంచకమంతా ఎఱ్ఱగా కనిపిస్తుంది. పచ్చద్దంపెట్టి చూస్తే ప్రపంచకమంతా పచ్చగా కనుపిస్తుంది. ఇట్లాగే భ్రమఅనే తెరగుండచూచిన ఏవస్తువన్నా మరలుకొల్పతవి. మన ప్రకాశరావుకు సానిపై భ్రమ వుండడంవల్ల ఆవిడ అతనికి సాధ్వీమణి అరుంధతివలె కనుపిస్తూవుంది. ఎందుచేతననగా 'చెడినగాని లోకం తెలియదను' తత్వం అతనికింకా బోధపడకపోవడంవల్ల.

విశాల ప్రకాశరావులు జాము యింటికివచ్చారు. 'ఇదే యిల్లన్నాడు' ప్రకాశరావు. 'అయితే దొడ్డిత్రోవ తియ్యమంది విశాల. రహస్యార్థమువచ్చేవారు ధారాళముగా రారు. దొడ్డిత్రోవనో, గోడగెంతో వస్తూవుంటారు. ప్రకాశరావు గోడగెంతి దొడ్డితలుపు తీసాడు. ఇద్దరు లోపలప్రవేశించారు. సద్దుచేయక మేడఎక్కారు. ఒకగదిలో ఒకడు మంచముకడ్డముగా పడున్నాడు. బ్రాందిబుడ్లు గ్లాసులు అతనిముందు, మేజాపై ప్రకాశిస్తూ, 'యిది మా మాహాత్మ్యము'ని, చెబుతూవున్నట్టుగా వున్నవి.

విశా:—ఇత నెవరు?

ప్రకా:—ఏమో ' నాకు తెలియదు.

విశా:—ఇంతేనా అన్నది.

ప్రకా:—...... ....

హాలులో నడుస్తూవుంటే వీళ్లఅడుగుల చప్పుడుకు క్రిందనుంచి యొక ధ్వనివచ్చినది.

ధ్వని:—(మెల్లిగా) పంపించనా.

ప్రకా:—ఎవరిని.

విశా:—(ప్రకాశరావును ఆపి) కేకవెయ్యకు.

ప్రకా:—(విశాలతో మెల్లిగా) దానిఅర్థమేమిటి.

విశా:—(ప్రకాశరావుతో) ఇంకొకరిని ..(ధ్వనిని వుద్దేశించి మెల్లిగా) వద్దు.

ప్రకా:—చాలా ఆశ్చర్యముగావుందే.

విశా:—మరేమనుకున్నావు?

హాలునడచి యివతల పడకగదివద్దకు వచ్చారు. తలుపు లోపలగడియ వేసివున్నది. ప్రకాశరావు తలుపుసందులగుండ చూసి విభ్రాంతితో వెనుకకు అడుగు పెట్టును.

విశా:—తప్పేమిటిదని తెలిసిందా?

ప్రకా:—ఎవరిది. వికటచరిత్ర కపట పతివ్రత. దానిదే ఆ సానిదే. బొల్లిమాటలజెప్పి వొల్లునమ్ముకొను జాతి కీబుద్ధికాక మరి యేబుద్ధివచ్చును.

విశా:—వూరక వారినేల దూషించెదవు. వేరుగతి లేక వారీవృత్తి నవలంబించిరి కాని వారికిమాత్ర మీ వృత్తివల్ల సుఖమా?

ప్రకా:—అవును వారి ననేల? సర్వమెటింగియు సానివలలోజిక్కి సంసారమును జెడగొట్టుకొనుచున్న మూఢుడను. తప్పునాది కాక యింకెవరిది?

విశా:—ఇప్పటికైనను తెలిసినదా?

ప్రకా:—ఆహా! నేటి కీవిధమున నీవు తెలియ జేయకున్న యింకయూ నఘాతమునబడి, ఎంగిలికూటి కాసించు కుక్కవిధమున దీని యింటిచుట్టు నింకను తిరుగుచుండెడివాడను.

విశా:—సర్వము విశదమయినదా. ఇక పోవుదమా?

ప్రకా:—ఆహా! ఇక నొక అరనిమిషమైన నుండజాలను.

ఇప్పటికి ప్రకాశరావుకు తెలసివచ్చింది: గాజురాయికీ వజ్రానికి గలభేదము; కాఫీహోటలులోని సరకులకు యింటిలోచేసిన పంచభక్ష పరవాన్నాలకు ఆరోగ్యములో గలతేడా; సానికి సంసారికీ గలతారతమ్యము. పరాయి మగవానితో తనస్త్రీ సంచరించుచున్నదన మగవాని కెంత ఆందోళనుండునో, అంతకు పదిరెట్లుఆందోళన తనభర్త పరస్త్రీల కాధీనమున నుండునని గ్రహించాడతడు.

ఒకనాటిరాత్రి వెన్నెలలో ప్రకాశరావు మేడమీదను కూర్చుని నిండుచంద్రున్ని వినోదంగా చూస్తూ వున్నాడు. ప్రక్కనే సరళ కూర్చునివుంది. వారికి చెంతనున్న నీటితొట్టిలో చంద్రుని ప్రతిబింబము కదుల్తూవుంది. ప్రకాశరావు ఆ రెండిటిని పరకాయించి చూస్తూ వున్నాడు.

సరళ:—ఏమిటంత తీక్షణంగాచూస్తున్నా రన్నది.

ప్రకా:—చంద్రునికి, నీటితొట్టిలోని చంద్రునికి గలతేడా.

సరళ:—ఏమిటాతేడా?

ప్రకా:—శాశ్వతమైనది చంద్రబింబము చలించునది చంద్రునిప్రతిబింబము ఏది? కదుపు నీటితొట్టిని.

సరళ:—(తొట్టిని కదుపును. చంద్రుని ప్రతిబింబము మాయమగును.)

ప్రకా:—చూసితివా! మాయమైనది. భార్య మనుజునకు శాశ్వతమయినది. సాని చలించునది.

సరళ:—ఎప్పటినుంచి యీనీతి.

ప్రకా:—ఆడబిడ్డ మగబిడ్డయిన నాటినుంచి.

—నాయని శేషాచల రావు.

"వెన్నెలలో ప్రకాశరావు మేడమీదను కూర్చుని నిండుచంద్రున్ని వినోదంగా చూస్తూవున్నాడు. ప్రక్కనే సరళ కూర్చొనివుంది."

రైతు పాట

౧

ఆగునా జీవాలు
సాగునా లోకాలు
రాజుగా మనమెంచి
రైతు చూడకపోతే
దేశాలు తలలెత్తునా—
దాస్యపున్—పాశాలు తావీడునా.

౨

ఆవు లంబాయంచు
అరచు రైతులఇండ్ల
కల్యాణలక్ష్మిన్
కనులజూడని నాడు
సౌభాగ్య మేతెంచునా—
దేశపున్—సౌందర్య మేనిల్చునా.

౩

పిల్ల పైరులమీద
చల్ల తెమ్మెర వీవ
గాంచి యానందించు
ఘనుని గాంచకపోతె
సృష్టినైజము తేలునా—
ప్రకృతిని—భ్రష్టులై పోకుందుమా.

౪

పొలములో రైతుండి
పొలికేక బెట్టగాన్
జయభేరి మ్రోతలై
జగతి నిండకపోతె
వీరరక్తము పారునా—
నిలువెల్ల—వీరత్వ మడుగంటదా.

౫

రైతు చేదండంబు
రాణింప కోదండ
పాణియని భావించి
ప్రార్థింప కుంటేను
భక్తియే మనకబ్బునా—
నిర్వాణ—ముక్తియే లభియించునా.

౬

అధికారి యాతనల్
అంతలోననె మ్రింగి
ఆదరించెడి రైతు
నాదరించక పోతె
భూతదయయె గల్గునా—
సౌభ్రాతృ—బుద్ధియే మనకబ్బునా.

౭

పగలు రాతిరి యనక
పాటుబడునా రైతు
కడగండ్లలన్ గాంచి
కన్నీరు రాల్పమి
ఇల పరిశ్రమ లంతమై—
వాణిజ్య—మేమూలొ యడుగంటదా.

౮

రైతె దేవుడు మనకు
దేవుడూ ఒకరైతే
రైతుదేవుడు మనల
రక్షింప కుంటేను
ప్రళయమే రాకుండునా—
భూదేవి—భగ్నమై పోకుందునా.

—శెట్టిపల్లి వెంకటరత్నంచౌదరి.
—శ్రీ గిరిరాజ రామారావు.

కోడికూఁత

౧

అద్ది మాపద్మవెల్మశౌర్యానలంపు
చిటచిటార్భటితో కొంత చెలిమి జేసి
యాంధ్రదేశపరిశ్రుతమైన దకట
తెల్గులీనాటివారు గుర్తింపలేరు.

౨

విజయలక్ష్మీపరీరంభవిధికి వేగు
వెలమదొరల సమగ్రదోర్వీర్యమునకు
కర్పూరపుటారతుల నెత్తు కన్నెపడుచు
కంఠనినదంబుతో శ్రుతి కల్పబడియె.

౩

కత్తులన్ జూచి మీసలు గడిపి కంటి
కొలకులన్ వెల్గులెఱసంజ వలచునాడు
మింటికెక్కిన యీకూఁతమహిమ నేడు
తలఁపునకునైన రాదెంతదైన్యమొక్కొ.

౪

అది గతప్రాణవీరభటాత్మకైన
స్వస్తివాక్కట, భీతివిహ్వాలవరూధి
నీవిధాతల కంటకక్షేపణంబు
అద్ది నాచెవిబడి యప్రయత్నరచిత
హృద్యకవనంబువలెయెంతో యింపుగూర్చె
మన్ననోప్పత్తి కెట్టిసంబంధమొక్కొ
ఏపురాజన్మలో దీని నెఱిగినానొ
యోపికంబట్టివిందు నింకొక్కమాట.

—కొండపల్లి గోపాలరావు,
—హరి రామలింగశాస్త్రి.

నోబెల్ వాఙ్మయ బహుమానములు

నోబెల్ వాఙ్మయ బహూకరణముచే గౌరవింపబడిన విజ్ఞాని నేడు అంతర్జాతీయసారస్వతవిఖ్యాతులమున నిండుకళలతో వెలుగుచున్నాడు.

బహుమతుల ఆది.

వాఙ్మయరాజ్యాభిషేకమో అనునట్లున్న యీ నోబెల్ బహుమతులు ౧౯౦౧లో స్వీడను దేశమున పుట్టువొందినవి. భాషాదేవి ఆరాధకులు, ఉదారాశయులు ఆల్‌ఫ్రెడ్ బెరన్‌హార్డు నోబెల్ గారు దీనికి జనకులు. వీరు స్వార్జితధనము సంతయు ఈ బహుమతులనిధికిగా ఇచ్చివేసినారు. నోబెల్ సంతతికి ధనమొసంగి, వారిని నిష్ప్రయోజకులుగా చేయరాదను విశ్వాసముగలవాడు; అందుచే తనధనమును సద్వినియోగపరుపవలయునని నైతికావేదనము బొందినాడు. ఈ ఉన్నతభావమును ప్యారిస్‌నగరమందున్న స్నేహితురాలైన ఒకప్రభ్వికి (బ్యారనెస్ బెర్‌తావాన్ సట్‌నర్) వ్రాసినలేఖయందు ౧౮౯౩ సం త్సరము జనవరి ౭ తేది సూచింపబడినది. ఇటువిధముగ ౧౮౯౫ నవంబరు ౨౭ తేది మరణశాసనమువ్రాసి ౧౮౯౬ డిసెంబరు ౧౦ తేది 'సాన్‌రిమో' నగరమున స్వర్గస్థులైనారు.

ధనాకాంక్షితులైన బంధువులుకొందరు యీ ఘనపరాభిమతమును భగ్నముచేయ యత్నించిరి కాని, నోబెల్ కుటుంబీకుడు ఎమాన్యుయల్ గారి నిరోధముచే తీవ్రవ్యాజానంతరము యీ మహాభాగునిసంకల్పము రూపమునొంది నేడు మహాగౌరవసంస్థగా ఎన్నబడుచున్నది. తరువాత న్యాయశాస్త్రానుకూల్యమైన కొద్దిసవరణలతో ౧౯౦౦ జూను ౨౯ తేది స్వీడనురాజుచే అంగీకరింపబడినది. నోబెల్ గారిఆస్తి సంతయు ధనముగా మార్చి వానివలన వచ్చు వడ్డీని ప్రతిసంవత్సరము నైదుశాఖలలో "మానవజాతికి సుస్థిరమైన గొప్పమేలునుగూర్చిన వారికి" ఒసంగుటకు నిర్ణయించిరి. బహుమతుల నొసంగుటయందు జాతిమతవివక్షతల పాటింపరాదని నోబెల్ తన'విల్'నందు ప్రస్ఫుటముగ శాసించిరి.

బహుమతుల వివరము.

ఐదుశాఖలందు బహుమతుల యేటేటా ఒసంగవలయునని నోబెల్‌గారే నిర్ణయించిరి. బహూకరణములకు నిర్ణయింపబడినశాఖలు:—

౧. ఫిజిక్సు—అత్యంతప్రధానపరిశోధనమును గావించినవానికి

౨. రసాయనశాస్త్రము (కెమిస్ట్రీ)—

౩. శరీరశాస్త్రము, వైద్యశాస్త్రములు మానవజాతికి మేలుగూర్చగలిగిన నూతనాంశముల కనుగొనినవానికి

౪. వాఙ్మయము—మహోదారాశయపూర్ణకృతిని సృజించినవానికి

౫. దేశముల సౌభ్రాతృత్వముల పెంపొందజేసినవానికి; సమరశక్తుల తగ్గించ పాటుబడి శాంతిస్థాపనకై పాటుబడినవానికి

ఒకశాఖయందే యిద్దరుఅభ్యర్థులు అర్హులని తలంచబడిన ఆశాఖధనము యిద్దరికిని సమముగ పంచిపెట్టబడును. బహుమతి సుమారు లక్షరూపాయ లుండును. అభ్యర్థులు ఫిబ్రవరిమాసమున దరఖాస్తులను, తమకృతులను స్వీడనునందలి పరీక్షాధికారులకు పంపవలయును. బహుమతిబడసినవారిపేర్లు నవంబరులోనే తెలియుచున్నవి కాని, డిసెంబరు ౧౦ తేది—దాతవర్ధంతినాడు బహుమతీలాంఛనములు--ఒకబంగారుపతకము, అధికారపత్రము ఒసంగబడును.

బహుమతులబడసినవారు ఆరుమాసములలోపల ఆయావిషయములనుగూర్చి స్టాక్‌హోంనందు ఉపన్యసింపవలయును; శాంతిబహుమతివారు మాత్రము ఆస్‌లోనం దుపన్యసింపవలయు. ఫిజిక్సు, కెమిస్ట్రీలకు-స్టాక్‌హోంనందలి "స్వీడిష్ అకాడమీ ఆఫ్ సైన్సు" వారును; శరీరశాస్త్రము, వైద్యములకు- "కరోలైన్ మెడికల్ ఇన్‌స్టిట్యూట్" వారును; వాఙ్మయమునకు- "స్వీడిష్ అకాడిమి" వారును; శాంతికి-"నార్వే

జియస్ స్టార్ థింగ్" వారిచే నిర్ణయింపబడిన ఐదుగురి ఉపసంఘమువారును నిర్ధారణ గావింతురు.

నోబెల్ గారి జీవితాంశములు.

దాతతండ్రి ఎమాన్యుయల్ స్టాక్‌హోంనందు సైన్య అధ్యాపకులు మొదట వీరు ప్రేలుడువస్తువులు మొదలగు మారణశక్తులందు పరిశోధనలు గావించుచుండి, శస్త్రచికిత్సలందు బాధలను తగ్గించు కొన్ని పరికరముల సృష్టించెను. కొద్దికాలము ఇటలీయందు నౌకానిర్మాణమున గడపిరి. వీరిపుత్రులుగూడ శాస్త్రపరిశోధకులే! ఎమాన్యుయల్ పెద్దకొమారుడు ఇంజనీరు. ౧౮౬౪లో పరిశోధనల సందర్భమున జరిగిన ఒకప్రేలుడు ప్రమాదమున కనిష్ఠపుత్రుడు మృతిజెందినాడు. తండ్రి వికలాంగుడైనాడు.

ఈబహుమతులజనకుడు ఆల్‌ఫ్రెడ్ బెరన్‌హార్డు నోబెల్ స్టాక్‌హోంనందు ౧౮౩౩లో జననమందినాడు. శరీరారోగ్యములేక మరణపర్యంతము తలనొప్పితో బాధపడుచు, సదా 'బ్యాండేజీలు' తలకు కట్టుకొనియే పరిశోధనలు గావించుచుండినాడు. తల్లి క్యారలైన్ ఎరియాట్ చాల అనురాగముతో పెంచినది: పెద్దపెద్ద పుస్తకములను చదివి కుమారునకు వినిపించుచుండినది. 'ఆల్‌ఫ్రెడ్ చాలగొప్పవాడగును' అని విశ్వాసముతో పలుకుచుండెడిది. తరుణవయస్సున ఆల్‌ఫ్రెడ్ ఒకర్తును ప్రేమించుచుండ ఆమె మరణించినది, అంత వైవాహిక వైరాగ్యము గలిగి, పెండ్లిమానినాడు.

మొదటనుండియు కెమిస్ట్రీ, ఫిజిక్సు, మెకానికల్ ఇంజనీరింగు నందు అభిరుచిని జూపుచుండినాడు. ౧౭-వ ఏట నౌకానిర్మాణము నభ్యసింప అమెరికాకు వెడలినాడు. మాన్యకార్మికులచే నడచుచున్న తనతండ్రికి నిపెట్టినయంత్రమును అభివృద్ధిగావించినాడు. ౧౮౫౯లో ఆల్‌ఫ్రెడ్ దగ్గర ౧౩౭ డాలర్లుమాత్రముండినవి ఆసంవత్సరాంతమునకు ౨౦౦౦ డాలర్ల సంచయాపరుడు గలిగినాడు. రెండేండ్లలో ఇది ౮౬౯౦ అయినది తాను నిర్మించినవాటి 'పేటెంటు'లను చాలమందికి అమ్మినాడు. దీనితోగూడ ఈయనకీర్తి స్వదేశము స్వీడనుకు ప్రాకి రాజు అభినందనములబడసినాడు

పరహితేచ్ఛకు బీజము.

౧౮౪౩ లో తానునిర్మించిన పడవను పరీక్షించుచుండ అది మునిగిపోయి ఐదులక్షలడాలర్ల నష్టము కలిగినది. దీనికి జంకిపోక మరలప్రయత్నించి కృతసంకల్పుడైనాడు.

ఈసంఘటనము— విఫలపరిశోధకులైన శాస్త్రజ్ఞుల మానసిక వైకల్యమునుండి రక్షించి, ప్రోత్సహించుటకు ఒకనిధిని నెలకొల్పవలయునను ఘనసంకల్పమును ఈయనయందు మొలకెత్తించినది. తరువాత స్వదేశమున తండ్రినిచేరబోయినాడు. ౧౮౬౪-౬౬లో ఆల్‌ఫ్రెడ్ నోబెల్ పరిశోధనలుసలుపుచుండ అకస్మాత్తుగా 'డైనమైట్' అను ఒకప్రేలుడువస్తువును ఆనుషంగికముగ కనుగొనినాడు. ఇది దేశదేశములను వ్యాపించి, ఫ్రాంసురాజు మూడవనెపోలియన్ ధనసహాయమును గూడ బొందినది. మరల అమెరికాకు పోయి, తండ్రి మిత్రుడు— డాక్టర్ బ్యాడ్‌మ్యాన్ గారి సహకారముతో లాస్ ఏంజిల్సునందు డైనామైట్ కర్మాగారమును నెలకొల్పినాడు అచిరకాలములోనే యూరపునందు వివిధదేశములందు యిట్టికర్మాగారముల నిర్మించినాడు. చరమదశయందు సాన్‌రిమోయందు పరిశోధనాతత్పరుడై స్వర్గస్థుడైనాడు.

మొంటిశాంతిబహుమానము నోబెలుగారికి వైవేటుసెక్రటరిగా చాలకాలముపనిచేసిన బ్యారన్ కిన్ వాన్ సట్నర్ అను నామెకు 'మీ ఆయుధముల విసర్జింపుడు' అను పుస్తకమున కొసంగబడినది. "నాగరికదేశములన్నియు తుదకు ఆయుధ విసర్జనము గావించు" నని ఆయన నమ్ముచుండినాడు. మానవజాతి అభివృద్ధిసహాయములకు గావలసిన ధనమునంతయు వినియమముచేసినాడు. ఈయన సహేతుకసమాజవాది భాషావేది, తత్త్వవేత్త, మనోజ్ఞమైన ప్రాసంగికుడు, అభిరుచుబూర కథల చెప్పనేర్పరి, అన్నతహృదయుల లఘుమనస్కుల ఏరుటయందుదిట్టడు

(బహుమతులబడిసిన వారిపేర్లు, వారిగ్రంథములను గూర్చిన కొద్దివివరములు పైమాసపుసంచికలో తెలుపుదును)

—మరుపూరు కోదండరామరెడ్డి

హిట్లరు

(నేటి జర్మను దేశపు నియంత)

"జర్మనుల జర్మనీ" అను మాటలలోనే నేటి జర్మను దేశపు నియంత యగు హిట్లరు ముఖ్యోద్దేశము ఇమిడియున్నది. హిట్లరు మహావక్త. ఈతడు మిత్రులతో సంభాషించునపుడును, తనగృహమున మాట్లాడునపుడును ఏదో యొక మహాసభాస్థలిని ఉపన్యసించుచున్నట్లు బిగ్గరగాను ఆవేశముతోను మాట్లాడును. నెమ్మదిగా మాట్లాడుటకు ప్రారంభము చేసినప్పటికిని పోను పోను తీవ్రముగా మాట్లాడుచు ఏగోడమూలకో లేక ఇంటికప్పుపైకో చూచును; బల్ల గుద్దును; కేకలు వేయును.

ఈతడు నలువదిమూడు సంవత్సరముల క్రిందట ఆస్ట్రియా దేశమున జన్మించెను. నల్లని వెండ్రుకలు; నీలివర్ణయుతములయి నిప్పువలె ప్రకాశించుచుండు నయనములు; ఆకారము వికృతము; అయినను ఆస్ట్రియా దేశపు సాంప్రదాయముల ననుసరించి సుందరుడనియే చెప్పవలయును. అత్యద్భుతనటనాధురీణుడగు నటుని ముఖలక్షణములవలె నెప్పుడును ఈతని ముఖము ఆవేశపూరితమై కనుపట్టుచుండును.

ఈతని తండ్రి సుంకములశాఖోద్యోగి. హిట్లరును గూడ నేదో యొక యుద్యోగమున ప్రవేశపెట్టవలయునని యాతడుద్దేశించెను. హిట్లరున కది బొత్తిగా నిష్టము లేకపోయెను. ఈతడు చిత్రకారునిగనో లేక శిల్పిగనో జీవయాత్ర సాగింప నిచ్చగించి ప్రారంభమున నందుకొఱకై కృషిసలుపుచుండెను.

[illegible] తెలిసికొనినప్పుడెల్ల ఈతడు చాలా విచారించుచుండును. అట్టిస్థితిలో తనకై పలుమల మాడి, తననోటికి కమికెడన్నమును గూడ పుత్రుడగు తనకే పెట్టి పెంచిన తనతల్లిపై ఈతని కపారమగు ప్రేమయుండుటలో నాశ్చర్యమేమి? బహువిధకష్టపరంపర నెదుర్కొని యున్నతపదవికి వచ్చెగనుకనే నాటి ఆదర్శములు నేటికిని ఈతని వివిధరంగములందలి ప్రవర్తనమున కనుపట్టుచుండును. మధ్యమతరగతివారనిన ఈతనికి యభిమానము. వారి ఆర్భాటము, దర్పము ఈతనియందును కానవచ్చును, హీనస్థితియందున్నవారిని గాని హీనమైన ఆదర్శములుగలిగి హీనపుపనులు చేయువారిని గాని జూచిన ఈతనికి పరమాసహ్యము. అట్టిజాతిని జర్మనీలో నుండనీయరాదని ఈతని యభిప్రాయము.

ఇతడాస్ట్రియనుడైనప్పటికిని, ఆస్ట్రియా సైన్యమున గాక బవేరియా సైన్యమున సైనికుడుగ చేరెను. చాల ధైర్యశాలి. అనేకయుద్ధరంగములందు పాల్గొనెను. ఒకసారి గాయపడెను. మఱియొకసారి విషవాయువుచే తాత్కాలిక నేత్రావరోధమునకు గుఱియయ్యెను. ఇప్పటికిని బయటకు వెడలునపుడెల్ల ఈతని వక్షస్థలమున క్రాసుగుర్తు మెఱయుచునే యుండును. ఈతడు నిలుచున్నను కూర్చుండియున్నను సుశిక్షితుడగు జర్మను సైనికుడని గ్రహించుట సులభము.

పశుబలమే బలము. ఆత్మశక్తి గొప్పదియే కాని ఆచరణయందు మాత్రము పశుబలమునకున్న ప్రచారము ఆత్మశక్తికి లేదు" అని ఈతడనును. గొప్ప పారిశ్రామికులతో గాని, వణిక్పుంగవులతో గాని పరిచయ మీతనికి తక్కువ. సామాన్యజనులు, డబ్బులేని ప్రజలు, వర్తకములేని వర్తకులు, పనిలేనియువకులు, ఋణములచే కృంగియున్నకృషీవలులు — వీరందఱును ఈతని మిత్రబృందము. ఈతడు రోమనుకాథలికు మతావలంబి. మతావేశము మెండు. ఇందులకు తల్లిశిక్షణమే కారణమని ఈతడొప్పుకొనును.

ఈతడు మ్యూనిచినగరమున నివసించును. ఈతనిని చూచుట కెవ్వరైనను ఈతనిఇంటికిబోయి పిలిచిన స్వయముగా వచ్చి ద్వారము తెఱచి లోనికిగొంపోవును. అది యొకగది. జర్మను సాంప్రదాయానుసారముగ నుండును. నేలపై కంబళ్ళు పఱుపబడియుండును [illegible]లపై వివిధములగు చిత్రరూపములు. చిత్రకళ

ఈతనికి ప్రాణప్రదమైనది. ఆచిత్తరువులలో చాల భాగము ప్రకృతిదృశ్యములే. వానిని తిలకించును, తాను గూడ చిత్రకారుడను కాలేకపోయితినిగదా యని విచారించును. అది యొకలోపముగ భావించుకొను చుండును.

ఈతనిది నిష్కళంకమైనజీవితము. చుట్ట, త్రాగుడు మొదలగుదురభ్యాసము లేమియు లేవు. ఈతనిగృహాలంకరణమందు బాగాకువాసనగూడ యుండదు. ఇతడు శాకభోజి. శాఖాహారి. ఆహారవిషయమున ఎంతమితముగ నుండునో, దుస్తులవిషయమునగూడ నీత డంతనిరాడంబరముగ నేయుండును. బయటకు బోవునప్పుడును అధికారరీత్యా ప్రవర్తించునపుడును ఈతడు ఊదారంగు కోటును ధరించుచుండును.

హిట్లరు బ్రహ్మచారి. ఇంతవఱకు వివాహమాడని కారణమున స్త్రీజాతియనిన ఈతనికి ద్వేషమని తలంపరాదు. వారికి సంబంధించిన వివిధసమస్యలను బహు జాగరూకతతో నీతడు విమర్శించుచుండును.

విరామసమయములం దీతడు సాధారణముగా చదువుచు నేయుండును పుస్తకములనిన ఈతనికి ప్రాణము. వాటిని చాలజాగ్రత్తగ నుంచును. తఱచు జర్మనుఫిలాసఫీగ్రంథములను, కార్లైలుమహాశయునిగ్రంథములను నీతడు చదువును. కాన నవి యాతనిబల్లపై ఎప్పుడును నుండును.

చురుకుదనమున కీతడు పెట్టినది పేరు. యంత్రమువలె నొకదానివెంట నొకపనిని క్రమముతప్పక చేయును. అట్లుచేయుటయే ఈతనికి చాలయిష్టము. తనమోటారులో కూర్చొని మ్యూనిచిప్రాంతముల దిరుగుచుండును. సాధారణముగ నొంటరిగ బోవుచుండును. మోటారున కేదేని స్వల్పపుమరామత్తు అవసరమైనపుడు స్వయముగనే బాగుచేసికొనును. ఈయంత్రముల పరిజ్ఞానమున దనకుగల నిపుణతనుగూర్చి ఈతడనేకసారులు చెప్పుచుండును.

సంగీతమునం దితనికి యభిరుచి మెండు. సినీమా ప్రదర్శనములనుగూడ బోవుచుండును. తేగ్నరు సినీమాలను తఱచు బోవుచుండును భావగర్భితములై భాషాసౌష్ఠవముగల వ్రాత లితనికి మిగులయిష్టము తనబీదరికపుదినములలో సయిత మీతడు వియన్నానగరములోని సినీమాలకు పోవుచుండెడివాడు. శరీరసౌఖ్యము నకై అంతలక్ష్యము చేయుచుండెడివాడు కాదు. ఈతని కేపనియు లేనప్పుడు బవేరియాకొండలలో తిరుగుచుండును. అనిమోన్నతమగు కొండశిఖరములు, ఆశిఖరప్రాంతమందలి ప్రకృతిసౌందర్యము ఇతనికి చాల ఆకర్షణీయమైయుండును. తఱచుగా నీతడు తనవ్రాతబల్లయొద్దనే పనిచేయుచుండును. లేదా చిత్తరువులు వ్రాయుచుండును లేక గవాక్షద్వారముగుండ ప్రకృతిసౌందర్యమును తిలకించి ఆనందించుచుండును.

ఈతనికి స్వాభిమానము మెండు దేశములోని వార్తాపత్రికల నన్నింటిని తనయదుపునం దుంచుకొనవలెనని ఈతని యుద్దేశ్యము. జర్మనీయుద్ధరణమునకు సంబంధించిన మంత్రాంగము లేవియుగూడ ప్రచురణము కారాదని ఈతని యభిప్రాయము. విదేశీయులు ఎవరిచ్చవచ్చినట్లు వారు తమనుగూర్చి యభిప్రాయములిచ్చుట ఇతని కిష్టముండదు.

మిత్రులనిన ఇతనికి విశ్వాసము చాలకలదు. ఎరుకగల మిత్రులెందరో యుండవచ్చును కాని వారి నందఱ లెక్కజేయడు. ఈతని నెఱిగినవారందఱీతడు ధృఢమనస్కుడనియే చెప్పుదురు. ఈతనిని లెక్కచేయని శత్రువులును పలువురుగలరు కాని నిజముగ నీతడంతధృఢమనస్కుడును గాడు, అంతచులకన చేయదగినవాడును గాడు.

ఈతనిహృదయము పాషాణమువంటిది గాడు. ఈతడు చూచినవాటి నందఱిని వలలో వైచికొనునంతటి స్ఫురద్రూపియు గాడు. ఈతడు గొప్పదేశాభిమాని. ఈతనికిగల ఆత్మవిశ్వాసమే ఈతనియందుగల యద్భుతమైన ఆకర్షణశక్తి.

ఇట్టి మహావ్యక్తి ప్రజ్ఞావంతుడు, ధీశాలి హిట్లరు జర్మనీదేశపు ఛాన్సలరుగనుండి ఆదేశపు పునరుద్ధరణకు బూనికొనియున్నాడు.

— ధేరం వేంకటనాథశాస్త్రి, బి. ఏ.

ఇన్స్యూరెన్సు విషయములు

సుధీంద్రలాల్ రాయ్ గారు, ఎం. ఏ.

గతపదివత్సరములనుండియు హైందవభీమాకంపెనీలు భారతీయుల దేశభక్తిని రేకెత్తించి హైందవభీమాసంస్థలలో తమజీవితములను భీమాచేయించుకొనవలసిన ఆవశ్యకతను బాగుగా నిరూపింపగలిగినవి. అందుచే దేశమునసాగుచున్న జీవితభీమావ్యాపారములో విశేషభాగమును హైందవభీమాకంపెనీలు పొందగలిగినవి. అనగా హైందవ ప్రజాసామాన్యము తనకర్తవ్యమును నిర్వహింపగలుగుచున్నదన్నమాట. అయితే ఇపు డొక ప్రశ్నకలుగుచున్నది. హైందవభీమాకంపెనీలయందు తాము పట్టాలు తీసికొనుచుండుటవలన తామిదివరలకంటె ప్రస్తుతము హెచ్చు సేవాఫలమును వీనినుండి పొందుచుండుటను ప్రజలకు ఈ కంపెనీలు ప్రదర్శింపగలుగుచున్నవా? జీవితభీమా అనగా సేవ. మానవసేవను ప్రధానాదర్శముగగొననిది భీమాకంపెని ప్రజాభిమానమును గోలుపోవుటయే గాక ఇతరకంపెనీలకు అపదూఱుకూడ ఘటించును. ఒక భీమాకంపెనీ ఇన్సూరెన్సును గూర్చి బాగుగా ప్రకటించుటచే తనకు తాను [illegible] గాక ఇతరకంపెనీలవ్యాపారాభివృద్ధికికూడ ఎట్లు తోడుపడునో అట్లే ఒక భీమాకంపెనీ చేయు చెడ్డకార్యముచే తనకు తాను హానిచేసికొనుటయేగాక ఇతరకంపెనీల కీర్తికి గూడ భంగము వాటిల్లజేయును. జీవితభీమాలకంపెనీసంఘములు ఇన్సూరెన్సుఇన్‌స్టిట్యూట్సు ఇప్పుడు ఏర్పడి కార్యక్రమమును నిర్వహించుటకు ఒడంగుచున్నవి. వివిధములగు భీమాకంపెనీలు తమతమపట్టాదారులకు చేయగలంత సేవయు చేయుచున్నవో లేవో కనుగొనుటలో వెంటనే ఈసంఘములు ప్రవేశింపవలయును.

మనదేశమున ప్రభుత్వపుశాఖలన్నియు — పోలీసు, పోస్టలు, రైల్వే — ప్రజాసేవ చేయుటకు ఏర్పడినవే. కాని అవి యిప్పుడు నిర్వహింపబడుచున్నపద్ధతిని గమనించితిమేని అవి ప్రజలకు సేవచేయుటకు గాక ఏదియో గొప్పఉపకారము చేయుటకు ఏర్పడినట్లు పొడగట్టును. ఏదైన ఒకపోస్టు ఆఫీసునకు గాని, రైల్వేఆఫీసునకు గాని పొమ్ము. నీవు భారతీయుడవైనచో — ప్రాయకముగా నీకెట్టిమర్యాదయు జరుగదు; అగౌరవముగా చూడబడుటయు అరుదుకాదు. విజాతీయప్రభుత్వమునకు గురియైన దేశమున ఇట్టిది సహజమే. భీమాకంపెనీ మాత్రము ఈ రీతిప్రజాసేవాసంస్థ కాజాలదు. జీవితభీమావ్యాపారమున అమ్మువానికిని కొనువానికిని గలసంబంధము సన్నిహితమైనదై, తఱుచుగా జీవితపర్యంతముండుచుండును. ఇచ్చట కొనువాడనగా పట్టాదారు తాను కొనినవస్తువుయొక్క గుణగణాదులనుగూర్చిన జ్ఞానమునకు ప్రాయకముగా దూరస్థుడును, ఈ కొనుగోలుచే తనకు గలిగిన హక్కులు బాధ్యతలు తెలియనివాడుగను పట్టాదారు ఉండుచున్నాడు.

సుభాషితము

౬

కొద్దిరాబడిగల సామాన్యసంసారులు తమకుటుంబములను లేమినుండి కాపాడుటకు గాను కొంతఆస్తిని కూడబెట్టుటకైన ఒకఅమోఘసాధనముగ జీవితభీమా ఇపుడు గుర్తింపబడుచున్నది. ఉత్తమమైన రక్షణగా జీవితభీమాకుగల ప్రాముఖ్యమును నేటి ప్రపంచమును కలగుండుపెట్టుచున్న దుర్భర దారిద్ర్యదినములు సూటిగా నిరూపించుచున్నవి.

—ది హానరబిల్ కల్నల్,
జి సి హారింగ్టన్.

హోదాగల గవర్నమెంటుఉద్యోగమునున్న ఒకానొకపెద్దమనుష్యుడు నాతో చెప్పిన ఒక వృత్తాంతము వలన నేను యీసంగతులను చెప్పగలవాడనైతిని. నేను పేర్కొనిన పెద్దమనుష్యునకు బ్రిటీషు భీమాకంపెనీలో ఒకదానియందును కెనడాదేశపు భీమాకంపెనీయందొకదానియందును, ఇండియన్ భీమాకంపెనీయం దొకదానియందును పట్టాలుగలవు. అతడు తనకూతురు వివాహము నిశ్చయించుకొని కలకత్తాకువచ్చెను. భీమాకంపెనీలలో తనకు గల పట్టాలపై అప్పుతీసికొని ఆడబ్బుతో పెండ్లికివలసిన సరకులు కలకత్తాలో కొని పట్టుకొని వెళ్ళవలెనని అతని ఉద్దేశము. తొలుత నాతడు బ్రిటీషుభీమాకంపెనీకి పోయెను. మేనేజరుని కలసి మాట్లాడెను. ఆ మేనేజరు మంచివాడును, నేర్పరియు, ఉదారుడును అయి ఉండెను. వెంటనే మేనేజరు తనక్రింది ఉద్యోగస్థునొకనిని పిలచి అతనికి వెంటనే అప్పు ఈయవలసినదని చెప్పెను. ఐడెంటిఫికేషను లేనిది సొమ్ము ఇచ్చుటకు క్రిందిఉద్యోగస్థుడు నిరాకరించెను. అందుమీద అతడు తిరిగి మేనేజరు కడకుపోయి ఆవిషయము చెప్పెను. మేనేజరు అపుడు ఆతనిపట్టాను అందుకుసంబంధించిన కాగితములను తెప్పించి చూచెను. వైద్యపరీక్షకునిపత్రమున పేర్కొనబడియున్న ఆతనితొడపైనిగలమచ్చను తానుచూచి తనక్రిందిఉద్యోగస్థునిపిలచి 'నేను ఇతనిని గుర్తుపట్టితిని. వెంటనే ఋణధనమును ఇచ్చివేయుము' అని చెప్పెను. ఖాతాదారుని ఈరీతిని తృప్తిపఱచు పద్ధతిని ఎందరు మేనేజర్లు, బ్రాంచిమేనేజర్లు, కార్యదర్శులు తలపెట్టియుండిరో నాకు తెలియదు. ఆపెద్దమనిషి ఆమేనేజరుచేసినదానికి అత్యంతసంతృప్తి నందెను. ఆ ఆఫీసును వదలులోపుగా నాతడు పదివేలకు ఆకంపెనీలో మరొక ప్రపోజల్ చేసెను.

భీమాకంపెనీ ఉద్యోగస్థులును, ఏజెంట్లును, గుమాస్తాలును తమకంపెనీపట్టాదారులను సౌహార్ద్రముతోడను, ఓరిమితోడను చూడవలయును. కాన్వాసరు చెప్పిన దానిని నమ్మిన పిమ్మట పట్టాదారుడు తానొకధర్మమును నిర్వహించుచుండినట్లు భావించుచు ప్రీమియములు చెల్లించుచుండును. పట్టాపైన నాతడు చదువడు అగుటచేనే తనకు గల బాధ్యతలను గాని హక్కుస్వత్వములను గాని అతడు తెలిసికొనజాలడు. ఇట్లు తెలిసికొనజాలకపోవుటచే ఆతడు అప్పుడప్పుడు కంపెనీనుండి అసంబద్ధములగు డిమాండ్లను చేయుచుండును. అట్టిసమయములయందు కంపెనీ అధికారులు మిక్కిలి మెలకువతోడను, మంచినేర్పుతోడను వ్యవహరింపవలయును కాని తఱచుగా ఇట్టిసమయములయందు పట్టాదారులకు విసుగుపుట్టించు ప్రత్యుత్తరములే ఒసగబడుచుండుట బహుళమని చెప్పవలసియున్నందులకు చింతించుచున్నాను. ఇందుతో ఈవిషయమెప్పుడును పట్టాదారునిమనమున జాగరితమగుచునే యుండును. హైందవ భీమాకంపెనీలు— గణనకెక్కినవియు, క్రొత్తగస్థాపింపబడినవియు— అన్నియు ఈవిషయమున దోషమొనర్చునవియే అని చెప్పవలసియున్నది. ఈవిషయమున సవరణ ఎంతత్వరలో చేయబడిన అంత మంచిది. చిన్న ఇన్సూరెన్సుకంపెనీయొకటి దానిపట్టాదారులలో నొకనికి కొన్ని ఉత్తరములు వ్రాయవలసి వచ్చుట నాకు తెలియును. పట్టాదారునకు గ్రాహ్యత

సుభాషితము

౧౦

కొద్దికాలమునకుపూర్వము వఱకును పలువురు జీవితభీమాసొమ్మును దినవారపుఖర్చులకు సరిపోవుదానిగా తలంచిరి. దరిమిలాను ఈతలంపు మారిపోయినది. జీవితభీమాతో తమతమభార్యలకు. సంతానమునకు రక్షణ ఎంతసులభముగ నీయవచ్చునో వారు గ్రహించిరి. గత్యంతరముగాను జీవితభీమా స్వీకరింపబడినది. నేటిపరిస్థితులు జీవితభీమాకు క్రొత్తవిలువను గొని వచ్చినవి. ఇతరవిధములైన పెట్టుబడులు ఇచ్చు అన్నిరకముల సౌకర్యములను గలిగించుటకుతోడు జీవితభీమా ఒకవేళ తాము మరణించుచో తమకుటుంబములకు పూర్తిరక్షణ మొసంగగలదనుట తెలిసికొనబడినది. జీవితభీమా వారిగృహమును పరిరక్షించును, వారిసంతానముయొక్క విద్యాసౌకర్యములకు హామీ ఇచ్చును, వారుజీవించియుండుచో విశ్రాంతిదశయగు వృద్ధాప్యమున అనువగు ఆదాయమును కల్పించును.

—ఇండియన్ పాలసీహోల్డర్సు రెవ్యూ.

కొఅవడినందులకు హెడ్డాఫీసువారు ఉద్రిక్తులై ఇట్లు వ్రాసిరి: "పట్టాలోని నియమములను గాని, మాపలు లేఖలయందలి అంశములను గాని అవగతముచేసికొనుపాటి తెలివి గాని, అవగతముచేసికొనవలయుననుఇచ్ఛ గాని మీకు ఉండినట్లు గనుపించదు. మాటాడక మేము చెప్పినచొప్పున చేయుట మంచిది." గ్రాహ్యతకొఅవడిన ఈపట్టాదారు ఎవరు? రంగపురమునందలి ఆసుపత్రికి అధికారి!

పట్టాదారుల అజ్ఞానమునకు కాన్వాసరే ముఖ్యముగా బాధ్యుడై యున్నాడు. త్వరగ ఈకేసు కాన్వాసుచేసికొని మఱియొకకేసునకై పోవ అతడు ఆతురత చూపుచుండును ప్రస్తుతమున్న ఏజన్సీపద్ధతులలో ఇది తప్పని సరియగుచున్నది. విద్యావంతులు పలువురు భీమాఏజెంటువృత్తి నవలంభించుచో క్రమముగా ఈదుస్థితి తొలగిపోయి పట్టాదారులలో గల అజ్ఞానము నశింపగలదు.

దిఇన్సూరెన్సు అండ్ ఫైనాన్సురెవ్యూ.

౬. భీమాకంపెనీలు : ప్రకటనప్రచారము

ఈపుటలయందు గతవత్సరమున భీమావిషయకపత్రికలయందు భీమావ్యాపారసంస్థల ప్రకటనలవలని లాభములను గూర్చియు, ఉపయోగములను గూర్చియు చర్చించియుంటిమి. భీమావిషయక పత్రికలయందు ప్రకటించుటకై వెచ్చించిన పెట్టుబడికి తగినలాభము కలదని కొన్ని అమెరికను ఇన్సూరెన్సుఆఫీసులు స్వానుభవముచే కూర్పగలిగినఅంకెలను ప్రచురించియున్నవి. నాటినుండియు మనదేశమునందలి పలుఇన్సూరెన్సుఆఫీసులు ప్రకటనలపూర్వకమగు పెద్దప్రచారమునకు గడంగినవి. కాని ఆర్థికమాంద్యకారణమున తమప్రకటనల బడ్జెట్టును తగ్గించుటకు కంపెనీలు ఆతురతచూపుచుండుట అరుదు కాదు. ఈసందర్భమున స్టేట్సుమెన్ పత్రికలో ప్రచురింపబడిన క్రిందిస్టేటుమెంటు పరిశీలించుట విజ్ఞానదాయకమై యుండగలదు.

"1931-వ సంవత్సరమున వార్తాపత్రికలయందు తమ కంపెనీ ప్రకటనలను యథాస్థితిని సాగించినవియు, హెచ్చించినవియు నగు ఇరువదియైదు భీమాకంపెనీల వ్యాపారమును—ఆవత్సరమున వార్తాపత్రికలయందు తమతమ కంపెనీ ప్రకటనలను తగ్గించినవి యగు మఱి ఇరువదియైదు భీమాకంపెనీల వ్యాపారముతో పోల్చిచూచినచో ప్రకటనసాగించిన కంపెనీల వ్యాపారము 1930 కంటె 1931 లో నూటికి ఏడువంతులుమాత్రము తగ్గించిన కంపెనీలవ్యాపారము 1930 కంటె 1931 లో నూటికి డెబ్బదిమూడువంతులు తగ్గిపోయినదని యు తేలినది. అమెరికనువార్తాపత్రికాప్రకటనకర్తలసంఘమువారి ప్రచారకశాఖవారీ లెక్కలను తయారుచేసిరి."

అమెరికనుకంపెనీలకు గలిగిన ఈ అనుభవమునుండి తరుణమున పాఠమును గ్రహించి హైందవభీమాకంపెనీలు ప్రకటనప్రచారోద్యమమును నిర్వహింతురని మేము ఆశించుచున్నాము. డబ్బు ధారాళముగ ఆడుదినములలో తనంతటతాను కొనగలవస్తువునే డబ్బుకు నిక్కచ్చిగల దినములలో

సుభాషితము

౧౧

తనజీవితమును భీమాచేయుకొనుట యొకపాతకమని ఒకానొక శ్రోత్రియుడు పలుకుచుండగా నేను వినియున్నాను. ఈపలుకులను ఉచ్చరించినది ఎవరైనను అది మహావాక్యము కాదు, ముమ్మాటికి అసత్యము. అవి సుభాషితములు కావు. అవి సత్యవిస్మృతములని నానమ్మకము. ఏమన, భీమా అనగా సహకారము, దానివలన చిత్తశాంతి గలుగును; ఒకనికష్టమును వానితోడి వారుపంచుకొనుటయే దానితత్త్వము. ఇట్టిఉత్తమఫలముల చేకూర్చుటకు సాయపడుసంస్థను మన మన్నివిధముల ప్రోత్సహింపవలసినదే. కాని ఆప్రోత్సాహము ఎల్లవేళలను కారాదు. విజాతీయులమేలునకై విజాతీయులచే చేయబడినపుడు — అనేకములగు మంచి సంస్థలట్టివే— ఇదియుతనమంచిలో సగభాగమును కోల్పోవుచున్నది. దేశసంపద ఈడబోవుటకు కారణమగుచున్నది; వర్తకమునకుగల సౌకర్యములను తగ్గించుచున్నది; జాతియొక్క ఆత్మగౌరవమునకు భంగము కల్గించుచున్నది ఈసత్యమును తనజాతీయులు గుర్తింపప్రయత్నము చేయువాడు తనదేశమునకు గొప్పసేవచేసినవాడగుచున్నాడు

—శరచ్చంద్ర చటర్జీ

నచ్చచెప్పినమీదగాని మానవుడు కొనజాలడని వేళ వచింపనక్కరలేదు. నచ్చచెప్పుటకే ప్రకటన ప్రచారము కావలసియున్నది. ఆర్థికమాంద్యము ప్రబలియుండుటచే ఈదినములలో వ్యాపారమును యథాస్థితియందు నిలుపుటకు వ్యాపారసంస్థలు తమతమ ప్రకటనప్రచారములను తీవ్రతరముగ సాగింపవలయుట అత్యవసరమగుచున్నది. మన దేశపు భీమాకంపెనీలలో కొన్ని దేశావృతమైన ఆర్థికమాంద్యము నతిక్రమించి మంచి వ్యాపారమును చేయగలుగుటకు కారణము అవి సాగించిన తీవ్రతరప్రకటనప్రచారమే. ప్రముఖస్థానమునందున్న భీమాకంపెనీల చరిత్రలను పరికించితిమేని తీవ్రతర ప్రకటన ప్రచారమును గావించినదినములయందే అవి హెచ్చువ్యాపారమును చేసియుండుట కనుగొనవచ్చును. పత్రికలకు ప్రకటనలను కాన్వాసుచేయువాడొకడు ఒకానొక ఇన్సూరెన్సుకంపెనీమేనేజరును సందర్శింపగా తనకంపెనీ అర్థశతాబ్దినాటిదనియు, దేశమునకు బాగుగ ఎఱుకపడియుండుటచే ఎట్టిప్రకటనము అవసరములేదనియు చెప్పెను. దానికిబదులుగా కాన్వాసరు అచ్చటగల చర్చి నూరేండ్లనాటిదనియు అయినను అందు ప్రతి ఆదివారము ఉదయము గంటమ్రోగింపబడుచున్నదనియు చెప్పెను ఎన్నివత్సరములనాటిదైనను, ఎంతగ దేశమున ఎఱుకపడియున్నను దాని నామము ఎల్లవేళల ప్రజలమనములనుండి జారిపోకుండుటకై నిరంతర ప్రకటనము వలయును. ఇన్సూరెన్సుపత్రికలు ప్రకటించినకంపెనీకి అర్హప్రచారమిచ్చుటయే గాక ఇన్సూరెన్సుశాఖలలో పనిచేయుచున్నవారికిని, జనసామాన్యమునకును భీమానుగూర్చిన విజ్ఞానమును పెంపొందించుచుండుటచే ఇన్సూరెన్సుకంపెనీలకలన హెచ్చుపోషణ మందదగియున్నవి. ఇతరవ్యాపారస్థులుకూడ ఇన్సూరెన్సు పత్రికలయందు తమవస్తువులను ప్రచురించుట మంచిది. ఏమన ఇన్సూరెన్సు పత్రికలను చదువువారు సాధారణముగా అర్జనాపరులును, ధనవంతులు అయియుండుటచే వారికొనుగోలుతనమును, వ్యయముచేయుశక్తియు హెచ్చుగనుండును.

—ఇన్సూరెన్సువరల్డు.

సుభాషితము

స్వదేశీభీమాకంపెనీల అభివృద్ధికొఱకు మనమెప్పుడను ప్రభుత్వమువారి సహాయసంపత్తిని అపేక్షింపగూడదు. స్వప్రయత్నములమీదనే మనము ఆధారపడవలెను. హిందూదేశజులు ప్రతిసంవత్సరము విదేశీభీమాకంపెనీలలో ప్రసమ్మరించుచున్న ధనరాశిని ప్రజలే స్వబుద్ధిచేతను, స్వప్రయత్నముచేతను అరికట్టవలెను

—లాలా లజపతిరాయి.

కార్తీక పౌర్ణమినాడు

—చిత్రకారుడు : శ్రీపాద దుర్గారావుగారు, రామారావు ఆర్టు సొసైటి.

స్త్రీ లెం
ఎచ్చట పూజింపబడుదురో అచ్చట దేవతులు క్రీడింతురు.

మహిళాలోకము

వివేకానందుడు: స్త్రీ సమస్యలు

ఆర్యమతమున గృహిణికి గల స్థానము

సంఘమున స్త్రీకిగల స్థానమువిషయమై ఆర్యజాతికిని, ఆర్యేతరజాతికిని ఎప్పుడును ఏకాభిప్రాయము లేదు. ఆర్యేతరజాతులు ప్రార్థనావసరమున ప్రక్కను స్త్రీయుండుట ఏకాగ్రతకు భంగము కలిగించునని గాఢముగ నమ్మిరి; వారిదృష్టిలో స్త్రీమతసంబంధమైన ఎట్టికర్మ చేయుటకును అధికారములేదు. ఆర్యజాతులవారిదృష్టిలో పార్శ్వమున భార్యలేకుండ గృహమేధి మతసంబంధమైన ఎట్టికర్మయు చేయజాలడు. నేడు దేశమున వ్యాప్తమైయున్న మతము పౌరాణికకాలమునాటిది అనగా బౌద్ధయుగమునకు తరువాతిది. వేదోక్తమగు నిత్యాగ్నిహోత్ర కర్మాచరణమునకు భార్యపార్శ్వమున నుండుట అవసరమేయయ్యె పురాణోక్తమగు సాలగ్రామపూజావసరమున భార్య సాలగ్రామమును ముట్టనైన అవసరములేకుండవచ్చినదని స్వామి దయానందసరస్వతి పేర్కొనియున్నాడు. కావుననే బౌద్ధయుగమునకు అనంతరకాలముననే సంఘమున స్త్రీ పురుషునితో తనకుగల సమానస్థానమును కోలుపోయినదని చెప్పవచ్చును. అయితే అంతమాత్రమున భారతస్త్రీ పతనమొందినదను పాశ్చాత్యవిమర్శకుల వాతలను మనము చేకొనరాదు. స్త్రీలను పురుషులు రక్షింపవలసినపరిస్థితులు పలుశతాబ్దులు హిందూదేశమున కలిగియుండినవి. స్త్రీలవెనుబాటున కిదికారణము గాని వారితెలివితక్కువ కారణముగాదు. భారతస్త్రీ భర్తకు అర్ధాంగి. నిత్యవ్యవహారమున వైదికుడగు హైందవుడు పలుకర్మలాచరింపవలసియుండును. భార్య పార్శ్వమునలేనిది అందొకటిగూడ నాతడు చేయరాదు. పురోహితులు భార్యాభర్తల ఉత్తరీయముల కొంగులు ముడివైతురు; ఆదంపతులు దేవాలయమును ప్రదక్షిణము చేతురు; అట్లే వారు కలసి ప్రతి ప్రసిద్ధతీర్థయాత్రయు గావింతురు

అమెరికను స్త్రీలకు హైందవ స్త్రీలకునుగల అంతరము.

అమెరికనుఅతివలారా! మాహిందూదేశపుస్త్రీలు మీకుగల విజ్ఞానమును కలిగియుండుటను నే నెంతయు వాంఛింతును. అయితే అట్టివిజ్ఞానము నీతిచ్యుతిచే కలుగునదగుచో మాత్రము మాకు వలదు. మీవిజ్ఞానమునకు నేను మిమ్ముల నెంతయు నభినందింతును కాని చెడ్డతనమును గులాబీలచే కప్పివైచి దానిని మంచిగా రూపించు మీపద్ధతిని నే నెంతయు గర్హింతును. విజ్ఞాన మొక్కటియె శ్రేష్ఠతమమైనదిగాదు. నైతికజీవితము, పారమార్థికబుద్ధి ఇవి మాప్రధానకాంక్షితములు. మాదేశపుస్త్రీలు మీయంత విజ్ఞానవతులు కారు, కాని మీకంటె పవిత్రశీలలు. తనభర్తకు ఇతరుడైన ప్రతిపురుషుని స్త్రీ పుత్రునివలెగా చూడవలెను. తనభార్యకు ఇతరమైన ప్రతిస్త్రీని పురుషుడు మాతృదేవిగా తిలకింపవలెను. నే నీపరిసరమును గాంచి గాలంటే (స్త్రీ విషయమున పురుషుడు చూపు ఉదాత్తత) అని మీరు పేర్కొనువిషయమును గమనించినతోడనే నాకు అసహ్యము కలుగుచున్నది. లింగభేదమును మఱచి సమానభావముతో సమానాంతరముతో మీరు మీపురుషులచే చూడబడనంతవఱకు మీకు నిశ్చయముగు అభివృద్ధి కలుగజాలదు. అట్టిఅభివృద్ధి కలుగువఱకు వారు ఆటవస్తువులే కాని ఇతరము గాదు. ఇదియంతయు

ఆరోగ్య విజ్ఞానము

౧ జనసామాన్యమునకు కొన్ని "వద్దు"లు

1. వీధులలోనూ, సందులలోనూ, బజారులలోనూ ఎక్కడబడితే అక్కడ ఉమ్మి వేయవద్దు.

2. నీప్రక్కనున్నవారి సహ్యాసహ్యములు గమనించకుండా వీధులలో దగ్గి ఉమ్మి వేయవద్దు, చీమిడి చీదవద్దు.

3. కొద్దిగా మరుగుగా ఉంటవని వీధులచివర, కాలవకట్టలమీద, సన్ననిగొందులలోనూ అల్పాచిమానము చేయవద్దు

4. పిల్లలను వీధులలో బాహ్యమునకు పోనీయవద్దు.

5. చెత్త చెదారములను బజారులలో వేయవద్దు.

6. రోడ్డుమీది దుమ్ములో పిల్లలను ఆడుకోనీయవద్దు.

7. వీధులలో నడచుచు ఏమియూ తినవద్దు.

8. రోడ్లమీద నడచునప్పుడు కార్లవల్ల గలిగినదుమ్ము అణగివదాకా ముక్కులు, నోరు మూసికొనుట మరచిపోవద్దు.

9. రోడ్లప్రక్కనఉండు దుకాణములలో కొని తినవద్దు.

10. కాఫీహోటళ్ళలో కరుచుకొని త్రాగవద్దు.

11. కాఫీహోటేళ్ళలో ఆకులకు బదులు ప్లేట్లముల నుపయోగింపవద్దు.

12. తిరునాళ్ళలో అందిననీరు త్రాగవద్దు.

13. అడుక్కొనువాళ్ళకైనను చెడిపోయిన ఆహారము ఇవ్వవద్దు.

14. అంటువ్యాధులను దాచవద్దు

15. రైలుస్టేషనులలోఉండు మూడవతరగతి ప్రయాణీకులశాలలను పాకీదొడ్డికంటె కనాకష్టముగా ఉపయోగించవద్దు.

16. రైలుపెట్టెలో కిటికీవద్దకూర్చుండికూడ, లోపల ఉమ్మివేయుటే గొప్పయని, నాగరికతయని తలచవద్దు.

17. నలుగురుగలచోట చుట్ట కాల్చవద్దు.

(వీనిలో చాలావరకు ఆర్. నారాయణస్వామి యమ్.ఎ. గారు ఇండియన్ ఎక్స్ప్రెసులో వ్రాసినవి)

— మొదలి వేంకటసుబ్రహ్మణ్యశర్మ.

౨. పురీషస్థానముపై చూపు అశ్రద్ధయే అనారోగ్యమునకు మూలము.

మలమును వెడలించు పెద్దపేగు శరీరమునందలి మురుగును గొనిపోవుకాలువ అని చెప్పనొప్పును. ఈ మురుగుకాలువవిషయమై విశేషమగు శ్రద్ధను చూపనిచో అది మలినపదార్థములను నిలువచేయు కుళ్ళుగుంటయగును. మలద్వారము శుచిగానుండుచో అతడు ఆరోగ్యవంతుడును, ఉల్లాసవంతుడును అయిఉండును. మలినపదార్థము అందు నిలువయుండుచో అతడు నీరసించిపోవుటకు కారణభూతములగు విషములను అది పుట్టించును; రక్తమును పులియజేసి కుళ్ళజేయును మనస్సును, దానినిబట్టి నరములను నది విషపూరిత మొనర్చును. కారణముగా నతడు మానసికోత్సాహమును గోలుపోయి విచారగ్రస్తుడు, కోపదారి, వ్యాకులుడు అగును. హృదయకోశము నది చెరచును. ఫలముగా నాతడు నీరసించి ఏవిషయమునుగూర్చియు జాగ్రత్త చూపజాలనివాడగును. దానిధర్మము నది చేయమాని చిన పురీషస్థానము అచిరకాలముననే ఊపిరితిత్తులకు

పాడుచేయును. ఊపిరితిత్తులు చెడుటచే నోటియందు భరింపరాని దుర్వాసన బయలువెడలును. అశుచిగా నుండు మలద్వారము జీర్ణకోశముయు విషపూరిత మొనరించును. కారణముగా శరీరము లావుపారును, కడుపు ఉబ్బరించును, అజీర్ణసంబంధమైననొప్పులు కలుగును. మఱిగిన మలద్వారము రక్తమును విషపూరిత మొనర్చును. ఫలితము: చర్మము కొంచము పచ్చబాఱుటయో, పాలిపోవుటయో జరుగును; శరీరమంతయు చెమటకాయలు, మచ్చలు పుట్టును పురీషస్థానము యొక్క అపరిశుద్ధస్థితిచే శరీరమునందలి ప్రతి అవయవమును దూషితమగును; అకాలముననే ముదిరూపము ఏర్పడును; కీళ్ళయందు నొప్పులు పుట్టును. చప్పిదవడలు, గుంటలుపడిన కండ్లుఏర్పడును. మానసికోత్సాహము నశించుటచే ఏపనిచేయుటకును యావ గలుగకుండును. జీవితమునందు ఎట్టిమాధుర్యమును లేకుండును.

—ఫిజికల్ కల్చర్.

౯. ఇట్టి అభ్యంజనమువలని లాభమునందుడు.

నీళ్ళతో పిసికిన నల్లరేవడిమట్టి తలకు పట్టించి పది నిముసము లుంచవలెను. తరువాత అబురదతో తలను బాగుగా రుద్దుకొనిన మురికిఅంతయు పోవును. సీకాయ, మెంతులు కలిపి ఉడకబెట్టి రుబ్బి దానితో రెండవసారి తలరుద్దుకొనిన తలకు నురుగువచ్చును. ఇది మేహశాంతికరము. ఈరీతి అభ్యంజనముచే వెంట్రుకలు మెత్తపడును; కురుళ్ళు గట్టిపడును; చుండ్రు, పేలు, మట్టి ఇవిపోయి దృష్టి నిర్మలమగును. శరీరమునకు కొబ్బరినూనె లేక ఆవునేతి నుపయోగించవలెను. తలంటుకు యోగించుసీళ్ళు సాధ్యమైనంత తక్కువవేడిగలవిగా నుండవలెను:

—నాగులపాటి వేంకటసుబ్బారావు.

౯. కూరగాయలచే రోగోపశమనము గావించుకొనుము.

కౌశేయము (లీవరు) మందముగనుండినట్లు అనుమానము కలిగినచో ఆహారపదార్థములందు సీమవంకాయలను చేర్చుకొనుము. అజీర్తిచేగాక మఱియెట్టికారణముచేగాని రాత్రులయందు నిద్రపట్టకుండుచో రాత్రి భోజనమున నీరుల్లిపాయలకూర ప్రధానద్రవ్యముగా నొనర్చుకొనుము. రక్తహీనతచే బాధపడుచుండుచో బచ్చలిఆకుతో కూరచేసి పుచ్చుకొనుము. బచ్చలి ఆకులో ఇనుము ఎక్కువగ నున్నదని జ్ఞప్తియుందుంచుకొనుము. శరీరమునందలి దుష్టపదార్థములను తొలగించి దానిని శుభ్రపఱచుటలో కాబేజికూరకు మించినది మఱియొకటి లేదని జ్ఞాపక ముంచుకొనుము. జ్ఞాపకశక్తి తగ్గుచుండుచో బొద్దికూర తఱచు తినుచుండుము. 'బొద్దికూర తినినవాడు బుద్ధిమంతుడగును' అను పెద్దల వాక్యమును మనమున నిలుపుకొనుము. మలబద్ధమును తొలగించుటకు ఆకుకూరలలో తోటకూర సాటిలేనిది. అది మహాశాకము కదా! సుఖవిరేచనము గావించుకొనుటకు చుక్కకూరకు మించినదిలేదు. జీర్ణశక్తి కొఱవడినచో పొటురూటు అను దుంపకూరను మధ్యాహ్న భోజనముతో తీసికొనుము. నరములందు అమితమైన వేడి చేరినచో కారటుదుంపలకూర తినుము గోగుకూరలో తామ్రము మున్నదని తెలిసికొనుము

౯. కాకరయొక్క ఉపయోగము

కాకరాకును, గాకరకాయలును బెక్కుతెఱగుల ననుభవింపఁదగును. శరీరమునఁ బైత్యశాంతిని గలిగించును. ఎముకలమూలుగులకుఁ బటుత్వమును గలుగఁజేయు శక్తి కాకరయందు మిక్కిలిగా గలదు. మఱియును దినదినము నయిదేసికాకరాకులను గొంచె ముప్పుతోఁ గలపి ముద్దచేసి ప్రాతఃకాలమున దంతధావనము కాఁగానే వరుసగా నేడుదినములు తిన్నయెడల శరీరమునందేవ్యాధియుఁ బుట్టనేరదు. కాకరాకుల నెండబెట్టి చూర్ణముచేసి యుంచుకొని శరీరమునఁ బైత్య మధికమగునప్పుడు పచ్చడిచేసి గాని, పులుసు వండుకొని గాని తిన్నయెడలఁ బైత్యశాంతి యగును. ముదిరిన కాకర తీఁగముక్క నొకదానిని ప్రయాణములోఁ గాని, కూరగాయలు లభించుట దుష్కరముగానుండు వేసవికాలములోఁ గాని చారులో వేసినయెడల, బనసపండువాసనవంటి గమగమలాడు సువాసనను గలిగించును.

—ఆ. వెం. సాంఖ్యాయనశర్మ.

[శ్రీసుబ్బారావు శ్రేష్ఠిగారు గ్రంథాలయోద్యమమునకు జీవమును ప్రసాదించు ఒక ముఖ్య విషయమును ఈవ్యాసమున సూచించియున్నారు. దీనినిగూర్చి పాఠకులు తమ అభిప్రాయములను పంపినచో వైయాసపు ఆంధ్రభూమిలో ప్రచురింతుము. —సంపాదకుడు]

గ్రంథాలయోద్యమము.

గ్రంథాలయోద్యమము - పతాకము

భారతవర్షమున గ్రంథాలయోద్యమము అతి ప్రాచీనమైనదనియు, అతి పవిత్రవంతమైనదనియు, మిగుల ఫలవంతమైనదనియు, సమస్తోద్యమములకు సోపానమనియు ఎల్లరకు విదితము దేశకాల పరిస్థితుల ననుసరించి భిన్నభిన్న కాలములందు భిన్నభిన్న రూపములతో ఈ యుద్యమము సాగుచుండినది. కాని యేకాలమందును, ఏరాజులు పాలించుచుండినను, గ్రంథాలయోద్యమము మీ దేశమున మొదలంట నశించియుండలేదని చరిత్రలు విదితపరచుచున్నవి. ప్రభుత్వాదరణ యున్నకాలదియు, ప్రజాపోషణ లభించినకాలదియు, భాషాసేవకులు చూపెట్టు ఆదరణాభిమానములను బట్టియు, యుద్యమముచ్చ నీచస్థితు లందుచువచ్చెను మనదేశ గ్రంథ భాండాగారము లితరదేశీయుల విజ్ఞానౌన్నత్యమునకు, సిరిసంపదలకు, సర్వతోముఖాభ్యుదయమునకు, గోలకర్రలైనవని చరిత్రలు చాటుచుండుట పాఠకుల కెఱుకయే.

మనదేశ, మతసంప్రదాయములను బట్టి భాషకధి దేవత సరస్వతి, సరస్వతి సృష్టికర్త యగు బ్రహ్మదేవుని యర్ధాంగి, పార్వతీ పరమేశ్వరులవలె, లక్ష్మీనారాయణులవలె, సరస్వతీ బ్రహ్మదేవులుకూడ పూజనీయులే. గ్రంథాలయములు సరస్వతీదేవి ఆలయములనియు, గ్రంథాలయములు దేవాలయకోటిలో చేర్పదగినవనియు "ఆంధ్రభూమి" పాఠకుల కీవరకే విన్నవించి యున్నాను.

దేవీనవరాత్రులందు సరస్వతీ వ్రతాచరణము మన పండితుల సంప్రదాయమై నేటికిని యొప్పుచున్నది. గ్రంథకర్తలు, కవీశ్వరులు, పండితశ్రేష్ఠులు, సనాతన ధర్మపరులు, సరస్వతీ ఆరాధన, సరస్వతీ స్తవము, పూజార్చనాధికములు చేయుచుండుట గాంచుచున్నారము.

మనదేశమున శివకేశవులకు ఆలయములు గలవు. పార్వతికి ఆలయములున్నవి. లక్ష్మీదేవికి ఆలయములున్నవి. కులదేవతలకు ఆలయములున్నవి. గ్రామదేవతల కాలయము

లున్నవి, ఈ ఆలయములన్నిటియందును విగ్రహప్రతిష్ఠలు, విగ్రహారాధనలు విధిగా జరుగుచుండుట గాంచుచున్నారము. విగ్రహ ప్రతిష్ఠ విగ్రహారాధనగల సరస్వతీదేవి ఆలయములు లేకుండుటకు కారణము దురూహ్యముగ నున్నది.

మన భారతదేశ సంపదలతో చేర్పదగిన, మన హిందూ దేవాలయ కోటిలో చేర్పదగిన గ్రంథాలయములందుగల గ్రంథసముదాయమే సరస్వతీదేవియొక్క యాకారము. వేదోపనిషదేతిహాస, పురాణ, మహాకావ్య. నవలా, ప్రబంధాదుల వాఙ్గ్రహితగానమే యానలువరాణి వీణానాదము. గ్రంథపాఠకులే సరస్వతీదేవి నారాధించు భక్తులు, గ్రంథాలయోప ద్రష్టకుడే సరస్వతీదేవి యర్చకుడు. సరస్వతీదేవి ప్రసన్న కటాక్షవీక్షణజ్యోత్స్నామాత్రమున యజ్ఞానాంధకారము భేదింపబడును. ఆవిద్యాప్రదాయినీ సందర్శనా ఫలితమే జ్ఞానోదయము.

గ్రంథస్వరూపిణియగు సరస్వతీదేవికి ఆలయములై యొప్పుచున్న పవిత్ర గ్రంథాలయములకుకూడా, శివకేశవాలయములకున్న రీతిగా, ధ్వజప్రతిష్ఠ జరుగుచుంతయు యొప్పియుండునని నావినీతాభిప్రాయము.

గ్రంథాలయోద్యమాభిలాషులగు వేటపాలెమునందలి నాయకులలో ఈ సంకల్పముదయింప నీ ఆశ్వయుజ శు॥ లు మహార్నవమీ పుణ్యదినమున సారస్వత సంకేతన పంచాదశి వార్షికోత్సవ సందర్భమున ప్రయాహ్నికముగ ఆచరింపబడుచుండిన సరస్వతీదేవి పూజాదికములతో పాటు సరస్వతీ ధ్వజారోహణము జరుపబడెను. గ్రంథాలయోద్యమ పతాక చిహ్నము లెటులయుండవలయునను సమస్యపై పండితాభిప్రాయములను, నాయకులయభిప్రాయములను గైకొని నిర్ధారించుటకు వ్యవధిలేని కారణమున, తాత్కాలికముగ సరస్వతీప్రతిమ సహిత పతాకమును ప్రతిష్ఠింపజేసితిమి.

ఇయ్యది సమంజసమగునో కాదో? పతాకముపై సరస్వతీ విగ్రహముండిన చాలునా? మరేమైన చిహ్నములుండనోపునా? సరస్వతీవిగ్రహముగాక, అన్ని మతముల వారికిని అన్నిభాషల వారికిని ఆమోదకరముగా నుండునటుల యేయే చిహ్నములు పతాకముపై యుండదగునో, ఉద్యమశ్రేయోభిలాషులు, నాయకశ్రేష్ఠులు తమయభిప్రాయములను పత్రికాముఖంబున వెల్లడింప గోరుదును. చిత్రకారులు తమ సూచనల గావింప గోరుదును.

ప్రపంచమునగల సమస్తరాజ్యములవారికిని, సమస్త మతములవారికిని, సమస్తసంఘములవారికిని, సమస్తోద్యమములకును పతాకములుండుట గాంచుచున్నారము. అట్టితరి ప్రాచీనమై, పవిత్రవంతమై, పునాదియై యొప్పుచుండు గ్రంథాలయోద్యమమునకు కూడ పతాకముండుట శుభావహమని యెంచుచున్నాను. కనుక పెద్దలైన విద్వద్వరేణ్యులు ఈవిషయమై తమతమ యమూల్యాభిప్రాయముల ప్రకటించెదరు గాత.

—ఊటుకూరు వేంకటసుబ్బారావు శ్రేష్ఠి.

విడ్డూరములు

౧. మగవాడు ఆడదిగ మారుట.

జెరాల్డ్సు అనుపుస్తకవిక్రేతలు ఈమధ్యను సిల్సు హోయర్ అనువారిచే రచియింపబడిన 'మాన్ ఇన్‌టు వుమెన్' అను గ్రంథమును ప్రచురించిరి. ఆగ్రంథమున ఈక్రింది సత్యవృత్తాంతము విపులముగ వర్ణింపబడినది. ఎల్నర్ వెగ్నర్ అను మారుపేరుగల ఆండ్రీస్‌పార్ అను వాడు డెన్మార్కుదేశపు పెయింటరు. పెయింటింగు నందు అతడు ప్రపంచప్రఖ్యాతి నందెను. అతడు గత శతాబ్దియందు తుదిభాగమున జననమందెను. ఇరువది వత్సరముల వయసున అతడు వివాహముచేసికొనెను. భర్తయైన అతడు మానసికముగను, కాయకముగను తనధర్మమును తృప్తికరముగ నిర్వహించెను. ఇట్లుండ కొంతకాలమునకు అతడు తనశరీరమున నొకవింతమార్పు కలుగుచుండుట కనిపెట్టెను. తనశరీరమున నొకస్త్రీ వ్యక్తి పొడగట్టుచున్నటుల తోచెను. శరీరమున క్రమముగా ఆస్త్రీవ్యక్తి హెచ్చుపాలు గొననారంభించెను. దీనికి వింతపడి ఆండ్రీస్ డాక్టరులచే పరీక్షచేయించుకొనెను. వారిది ఫలానారోగమని కాని, మార్పుఅని గాని చెప్పజాలకపోయిరి. తుదకు అతడు డ్రెస్‌డన్ నందలి ఒకసుప్రసిద్ధ జర్మనుడాక్టరుచెంతకు బోయెను అతడు నిశితముగా పరీక్షలు గావించి ఆండ్రీస్ ఆడదిగా మారుచుండుటను నిరూపించెను. కొన్నిఆపరేషనులను కొనసాగించి అతడు ఆండ్రీస్ స్త్రీత్వమునకు ప్రాప్తమిచ్చెను; పురుషత్వము ప్రాప్తిక నాశనమయ్యెను. డేనిష్‌ప్రభుత్వమువారు ఆండ్రీస్‌ను స్త్రీగా చేకొని లిల్లీ ఎల్బీ అను నామములో క్రొత్తపాస్‌పోర్టును ఇచ్చిరి. డెన్మార్కురాజు ఆండ్రీస్‌యొక్క పూర్వాశ్రమపువివాహమును రద్దుచేయుచు ప్రకటన గావించెను. ఆండ్రీస్ తనవెనుకటిభార్యను తమ స్నేహితుడగు నొకనితో రోమునగరమున వివాహము గావించుకొన ప్రోత్సహించెను. పురుషుడుగానుండినప్పుడు ఆండ్రీస్ స్నేహితుడైయుండిన ఒక ఫ్రెంచిపెయింటరు ఇపుడు స్త్రీయైన తనస్నేహితుని కలచి వివాహము చేసికొనెను లిల్లీ గృహిణియై మాతృత్వము వహింపగలుగుటకు గాను డ్రెస్‌డన్‌నందలి జర్మను డాక్టరు మరికొన్ని ఆపరేషనులు కావించెను. కాని లిల్లీ బిడ్డలకనుటకు నోచుకొనలేదు. డ్రెస్‌డన్ నందే ఆమె హృద్రోగమువలన మరణించెను.

౨ ఒకనెలలో ఆడది మగవాడగుట.

లండనునుండి ప్రచురింపబడు 'పీపుల్' అను పత్రిక ఈవృత్తాంతమును ప్రకటించుచున్నది. మేరీవుడ్సు అని ఒక ఇంగ్లీషుస్త్రీ. ఆమెవయస్సు ఇరువదియెనిమిదివత్సరములు. మోసపునేరమునకై ఆమె అరెస్టుచేయబడి ఒకమాసపుజయిలుశిక్షకు గురియయ్యెను. జయిలులో ఆమె మగవాడగుటకు ప్రారంభమయ్యెను. ఆమె ఇట్లు చెప్పెను. "నేను రిమాండులో నుండగా నా దేహమున జరుగుచున్నమార్పును గుర్తింపగలిగితిని. జయిలుఅధికారిణులతో నేను స్త్రీల ఖైదుకు వెళ్లుటయా, వెళ్ళకుండుటయా అని నాకుగల సందేహమును వెల్లడించితిని. వైద్యపరీక్ష నాసందేహమును బలపరచెను. నన్ను ఇపుడు స్త్రీ అనుటకంటె పురుషుడనుటకు కారణములు హెచ్చుగనున్నవి. నేనిపుడు స్త్రీలచెఱసాలలో నిర్బంధింపబడిన పురుషుడనైయున్నాను. నన్ను పరీక్షచేసిన కారాగారపు వైద్యుడు నన్ను పురుషుల కుచితమైన దుస్తులను ధరింపవలసినదిగా సలహా నొసగియున్నాడు." మేరీవుడ్సు అవివాహిత. జయిలులో స్త్రీ పురుషుడుగా మారిన ఈకథ చాలవిచిత్రముగ నున్నది. స్త్రీ పురుషునిగాను, పురుషుడుస్త్రీగాను మారిన వృత్తాంతములు మనము ఈనడుమ తఱచుగా వినుచున్నాము. అయితే ఆయా

మార్పులు జరుగుటకు చాలకాలము పట్టుచున్నది. కాని ఒక నెలలో లింగభేదము కలుగుట మిక్కిలివిచిత్రమైనది. కారాగారపువైద్యుడీవిషయమునకు సాక్షీభూతుడై యున్నాడు. గావున ఇదికట్టుకథయని త్రోసివేయుట కెంతమాత్రమును వీలులేదు.

౯. నాలుగు రెక్కల కోడి.

అమెరికా సంయుక్తరాష్ట్రముల రాజధానినగరమగు న్యూయార్కు నంటియున్న ఒకవ్యవసాయక్షేత్రపాలునికడ క్రొత్తరకపుకోడి యొకటి కలదు. ఆకోడికి అన్నిటికివలె రెండురెక్కలుగాక నాలుగు రెక్కలు ఉన్నవి నాలుగురెక్కలువిప్పుకొని యెగురునపుడు అది చిన్నగాలియోడవలె నుండును.

౯. గ్రంథాలయమున వలసినగ్రంథమును తెచ్చియిచ్చు యంత్రము.

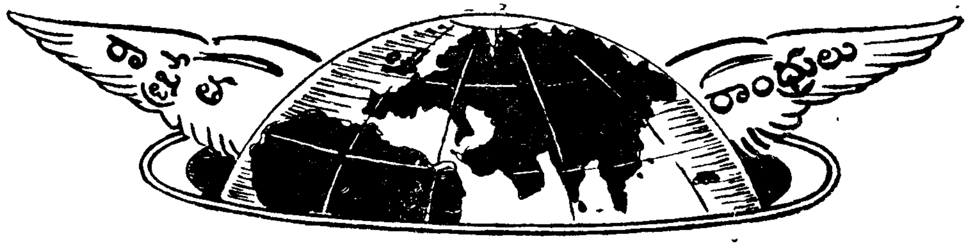
లండనునందలి అర్థశాస్త్రకళాశాలకు చెందిన పుస్తకభాండాగారమున నొకక్రొత్తయంత్రము నెలకొల్పబడినది కావలసిన పుస్తకమును పేర్కొనినచో ఆయంత్రము బీరువాఅరలనుండి ఆగ్రంథమును గొనివచ్చిఇచ్చును.

౯. విద్యార్థికి పడగతో నీడనిచ్చిన త్రాచుపాము.

ఈ వృత్తాంతము పశ్చిమగోదావరిజిల్లా గునుపూడి భీమవరమున వాస్తవముగ జరిగినది. ఒకానొక క్రైస్తవ కుటుంబమునకు చెందిన జార్జియు, అతని సోదరుడును స్కూలుఫైనలుపరీక్షకు చదువుచుండిరి. మార్చి7-వ తేదీ సాయంకాలము నాలుగున్నరగంటలకు సోదరు లిరువురును ఒకతోటలో చెట్టునీడను కూర్చుండి లెక్కలు చేయుటలో మునిగియుండిరి. అట్టి సమయములో [illegible] త్రాచుపాము వచ్చి కాళ్ళప్రక్కను ముడుచుకొని తలనంచుకొని లెక్కలుచేసికొనుచున్న జార్జిని సమీపించి పడగను బాగుగా విప్పి మూరెడు పైకి లేచి ఆతనితలమీదుగా ఎడమప్రక్కను ఆడుచుండెను. అది అట్లు ఎంతసేపు ఆడుచుండెనో జార్జి కనిపెట్టలేదు. కొంతసేపటికి జార్జి సోదరుడు తలయెత్తి పామును చూచుట తటస్థించెను. ఆతడు తెలివైనవాడగుటచే గత్తరబిత్తరచేయక నెమ్మదిగ శబ్దముచేసి సోదరునిదృష్టిఆకర్షించి పామున్న దిక్కునకు కనుసైగ చేసెను. జార్జి అదిచూచి చిత్తమున బెదరియు ఎట్లో ధైర్యమును చిక్కబట్టి నేలవాటుగా రాయివలె దొర్లుచుపోయి సమీపముననున్న పాడుగోతిలో దుమికెను. అందుమీద ఆసర్పము తన తలను పడగతో రెండుసారులు నేలకు కొట్టుకొని నెమ్మదిగా వెనుకకు సాగి దగ్గరలోనున్న రెండుతాటిచెట్ల మొదళ్లలో దాగెను. తోటలోనివారు పరుగెత్తుకొని అచ్చటకు వచ్చుసరికి ఆపాము అదృశ్యమయ్యెను. ఈవిచిత్రవృత్తాంతము రెండుదినములకు జరుగుననగా తొండయొకటి జార్జిసిరముమీదనుండి పాదములపైకి ముమ్మారుదూకెను. దానిని చంపబోవునంతలో నది పారిపోయి చెట్టెక్కెను.

౯. గుండెకాయ కుడితట్టునఉన్నది.

జీవికి ఊపిరితిత్తులు కుడితట్టున, గుండెకాయ ఎడమతట్టున ఉండును. ఇందుకువిరుద్ధముగా ఆ నడుమ విదేశములందు ఒకనికి గుండెకాయ కుడితట్టున ఉన్నదని వార్తాపత్రికలయందు చదివి ఆశ్చర్యపడియున్నాము. అట్టి ఆశ్చర్యమునకు తావలమైన కుడితట్టున గుండెకాయగలవ్యక్తి భారతదేశమునందును నేడు ఒకడు ఉన్నాడనుట తెలియవచ్చుచున్నది. అంబాలాయందు నాజిర్ దిన్ అని పదమూడు వత్సరములబాలుడు స్ప్లీన్ వ్యాధినివారణకై ఆతడు డాక్టరు రామకిషోర్ ఖోశల అనువానికడకు గొనిరాబడెను రోగియొక్క స్ప్లీన్, గుండెకాయ కుడితట్టునను, లివరు ఎడమతట్టునను ఉండుటకనుగొని ఆడాక్టరు అబ్బురపడెను. పరీక్షార్థము ఆతని నాడాక్టరు మరికొందఱువైద్యుల కడకుపంపెను. వారును ఖోశలుని అభిప్రాయముతో నేకీభవించి ఈవిడ్డూరమున కెంతయు ఆశ్చర్యపడిరి. ఈవిషయమున తప్ప నాజిర్ దిన్ కడమ అన్నివిషయములందును సామాన్యమానవుని పోలియున్నాడు. సామాన్యమానవునివలె నాబాలుడు పనిచేయును, నడుచును, పరుగెత్తును, భుజించును, నిద్రించును. వానిని పట్టి పీడించుచున్న విడువనిజ్వరముచేతనే ఆతనిస్ప్లీన్ పెరిగియుండునని డాక్టరులు నిరూపించిరి.

అరవదేశమునందలియాంధ్రులు

కర్ణాటాంధ్ర సామ్రాజ్యనిర్మాతయైన కృష్ణదేవ రాయలకాలముదొట్టి ఆంధ్రులు అరవదేశమున వలస నెలకొనుటకు ప్రారంభము చేసిరనవచ్చును. ఇపుడు రంగూను, ఖరగపురము మొదలగు ప్రదేశములకు వలస పోవుచున్న ఆంధ్రులవలె అప్పటిఆంధ్రులు అరవదేశమునకు జీవనాధారములను వెదుకుకొనుచు వెళ్ళియుండలేదు. అరవదేశమును పరిపాలించుటకే వారు వెడలియుండిరనుట సత్యదూరము కాదు.

తంజావూరు, మధుర మొదలగు పట్టణములను రాజధానులుగ చేసికొని అప్పటి ఆంధ్రులు అరవదేశమును నిర్వక్రపరాక్రమమున ఏలించిపాలించిరి. అరవదేశము మధ్యనున్నను వారు ఆంధ్రభాషను ఏమఱలేదు. తాము వేయించిన శాసనములను ప్రాయికముగా ఆంధ్రమునందే వెలయించిరి. ఆంధ్రపండితులను, ఆంధ్రకవులను, ఆంధ్ర గాయకులను పోషించిరి. ఆకాలమున స్వదేశ[illegible] హెచ్చుగ ఆంధ్రవాఙ్మయాభివృద్ధి జరిగినది. తంజావూరునాయకులు యక్షగానములను. మధురనాయకులు వచనకావ్యములను ప్రోత్సహించి ఆయాశాఖల సారస్వతమునకు పరిపుష్టినొసంగిరి. చేమకూర వెంకటపతివంటి కవిని, త్యాగరాజువంటి గాయకుని వారు మనకు ప్రసాదించిరి. సాటిలేనిభాషాభిమానముకలిగి వారు పుదుక్కోటరాజవంశమును ఆంధ్రసరోవరమున తెప్పలుతేలించిరి. తంజావూరు మహారాష్ట్రులుకూడ స్వభాషను విడనాడి తెనుగును రాజభాషగా స్వీకరించిరి.

కాని అది వెనుకటిసంగతి. ఒకప్పుడు రాజభాషగా నుండిన ఆంధ్రభాష ఇపుడాదేశమున కోర్టుభాషగనైనలేదు. సేలముజిల్లా హోసూరుప్రాంతములందును, తదితరప్రదేశములందును అరవదేశమున ప్రస్తుతము ముప్పదియారులక్షలమందికిపైగా ఆంధ్రులు ఉన్నారు. ఉన్నదేశమునుబట్టియు, చేయువ్యవహారమును బట్టియు వారుక్రమముగా స్వభాషను మఱచిపోవుచున్నారు. పరిస్థితులలో కొంతమార్పుజరిగి మనవారి దృష్టితిరిగి మాతృభాషపై ప్రసరింపనిచో ఒకటిరెండుతరములలో అరవదేశమునందలి ఆంధ్రులు అరవలలో కలసిపోయి తమ జాతీయతను పూర్తిగ గోల్పోవగలరు.

ఇట్టిశోచనీయ పరిస్థితి కలుగకుండుటకును, అరవదేశమునందలి ఆంధ్రులు తమజాతీయతను గోల్పోవకుండ చూచుటకును మదరాసునందు ఐదు, ఆరుసంవత్సరములకు పూర్వము కొంతప్రయత్నము నడచినది. ఈప్రయత్నమునకు శ్రీ సాధు వరదరాజంపంతులుగారు నాయకత్వమును వహించిరి. వారొకచో ఈసమస్యవిషయమై నిట్లువ్రాసిరి:

"దాక్షిణాత్యాంధ్రులు నివసించుచుండు రాష్ట్రము ద్రవిడదేశమగుటచేత ఆంధ్రభాష అరవశబ్దములచే నలంకృతమయ్యెను. 'ముందే దుష్ఫలం దానితో గర్భిణి' అను సామెతవలె అసలేక్షీణించుచున్న ఆంధ్రభాషపై ఆంగ్లేయ పాఠశాలలు వచ్చినవెనుక బొత్తిగా అభిమానము తొలగిపోయెను. ఇచ్చటి ఆంధ్రులు తెలుగుఅక్షరముల స్వరూపములనే మఱచిరి. కనుక వీరికి ఒండొరులతో ఉత్తరప్రత్యుత్తరములు జరుపుకొనుటకు అరవఅక్షరములే శరణ్యములయ్యెను. స్వభాషనుమఱచి జాతీయాభిమానమును మొదలంట నిర్మూలము జేసికొని తమ దుస్థితిని తెలిసికొనజాలక కుందుచున్నారు. ఆంధ్రజాతీ

యాచార వ్యవహార సాంప్రదాయములు మొదలైనవి వీరికి తెలియకుండనే నశించుచున్నవి. దక్షిణమునకు పోను పోను తాము తెలుగువారమని తెలియనివారును చాలమందిగలరు. సోదరులారా! మాతృభాష క్షీణించినమాత్రాన మన దాక్షిణాత్యాంధ్రసోదరులకు ఎట్టి దురవస్థ చేకూరినది? ఇట్టి విపత్తును ఆంధ్రసోదరులందఱు గమనింతురుగాక! ముప్పదియారులక్షల జనసంఖ్యగల దాక్షిణాత్యాంధ్ర సోదరసోదరీ మణులు ఇట్టి దురవస్థకు పాలగుట ఆంధ్రులకు గౌరవమా! శ్రీత్యాగరాజాది ఉత్తమపురుషులు బయలుదేరిన దాక్షిణాత్యాంధ్రుల గతి దుర్గతికావలసినదేనా? యక్షగానములు పాడి జనులను రంజిల్లచేసిన దాక్షిణాత్యాంధ్రశాఖ ఇట్టి దుస్థితి పాలయి క్షీణించుట ఆంధ్రదేశీయులకు గౌరవప్రదము కాదు. ఇట్టి దుస్థితిని తప్పించుకొని తొల్లిటి యౌన్నత్యమును బడయుటకు దాక్షిణాత్యాంధ్రులు మాతృభాషను, తమజాతీయతను సంరక్షించుకొనవలయును, ఇప్పుడే వారు ఇందుకొఱకు తీవ్రముగ కృషిచేయవలయును. ఇట్టి మాహాత్కార్యమునకు ఆంధ్రదేశీయులుకూడ ఎక్కువగ తోడ్పడవలెను. దాక్షిణాత్యాంధ్రులకు చేయూత ఈయవలసిన బాధ్యత వారిపైగూడగలదు.''

దాక్షిణాత్యాంధ్రులకు చేయూత ఈయవలసిన బాధ్యత దేశీయాంధ్రులపై గూడగలదను వరదరాజంపంతులుగారి వాక్యమెంతయు సమ్మతనార్హమైయున్నది. జనసంఖ్యవిషయమున ఇప్పుడాంధ్రభాష భారతదేశీయ భాషలలో తృతీయస్థాన మాక్రమించుచున్నది. ఆంధ్రభాష మాటాడువారికి ఇట్టి సంఖ్యాబలమును కూర్చుచున్న వారిలో అరవదేశమునందలి ఆంధ్రులుకూడగలరనుట మనము మఱువరాదు. అయితే తమిళమున మేల్కొని కృషిసల్పి అరవదేశమున తెనుగు నిలుపుటకు తీవ్రప్రయత్నములు సాగింపమేని అచటిఆంధ్రులు ఆంధ్రమును మఱచి అరవలలో లీనమై ఆంధ్రభాష వాడువారి సంఖ్యాబలమునకు డిందుపాటు కలిగింపగలరు. కావున ఈసమస్యవిషయమై అత్యావసరముగా ప్రత్యేకశ్రద్ధను దేశీయాంధ్ర నాయకులు చూపవలసియున్నది.

ఏటేట రామేశ్వరయాత్రకని దేశమునుండి పలువురు ఆంధ్రులు అరవదేశమునకు పోవుచుందురు. వారు తమయాత్రా సందర్భమున ఆంధ్రులుఎక్కువగనున్న తంజావూరు, హోసూరు, రాజుపాలెము, సేలము, మధురమున్నగు ప్రదేశములనుగూడ సందర్శించి అచట వలస నెలకొనియున్న ఆంధ్రులతో కలసిమెలసి ఒకటి రెండురోజులుండుచుండుటచే అచటి ఆంధ్రులు మఱచిపోవుచున్న ఆంధ్రసంప్రదాయములుతిరిగి వారిజ్ఞప్తికి వచ్చుచు విస్మృతి గహనము పాలుగాకుండనుండును. అచటి ప్రాథమిక విద్యావిధానమున ఆందోళనముసల్పి తెనుగునకుకూడ అర్హస్థానమిప్పించుట అరవదేశమున ఆంధ్రతాముద్రకు స్థిరత్వముకల్గించు సాధనములలో నొకటి ఆంధ్రులువిశేషముగాగల తావులయందు గ్రంథాలయములు స్థాపించి అందు ఆంధ్రపత్రికలు, ఆంధ్రగ్రంథములుఉంచి ఆంధ్రవిద్యావ్యాప్తి గావించుట అట్టిసాధనములలో మఱియొకటి. సాధ్యమైనంతతఱచుగా దేశీయాంధ్రనాయకులు ఆప్రాంతములకు పోవుచు ఆంధ్రమున ఉపన్యసించుచు ఆంధ్రకీర్తిని పునశ్చరణము చేయుచుండుట కూడ చాల కార్యకారిగానుండగలదు.

ఈవిషయమై ఏమాత్రము ప్రయత్నముజరిగినను మంచిఫలము వెంటనే కలుగగలదు. ఏమందురా! ఆంధ్రమహాశయుడు త్యాగరాజస్వామి తన అక్షరరమ్యగీతలతో నచ్చట యింటింట పాడుకొనియున్నాడు. మనమీవిషయమైచేయు గోరంతప్రయత్నమును కొండతంగా అతడు చేయగలడు.

"ఆంధ్రభూమి" పుస్తకపీఠము

౩౦ నిరుద్ధభారతము

దేశమును మఱువని కవులనదగిన శ్రీ మంగిపూడి వేంకటశర్మగారిచే నిది రచియింపబడినది. ఆంధ్రగ్రంథములలో ఒకకూర్పునకు మించిన గ్రంథములు మిక్కిలి తక్కువ. స్థితిఇట్టిదికాగా 'నిరుద్ధభారతము' అను ఈ పద్యకావ్యమునకిది మూడవకూర్పు అనుటచే ప్రజాబాహుళ్యమున నీగ్రంథమునకుగల ప్రచారమును సులభముగ నూహింపవచ్చును. ఆంధ్రదేశమున హరిజనోద్ధరణోద్యమమును హుటాహుటినడలతో నడిపించుచున్న దేశోద్ధారక కాశీనాథుని నాగేశ్వరరావు పంతులుగారీ మూడవకూర్పును ఉచితముగ ముద్రించి ఇచ్చుటయేగాక గ్రంథమునకు ప్రశస్తతరమగు పీఠికను గూడ వ్రాసియున్నారు. వారి పీఠికనుండి కావ్యమును గూర్చి కొన్నివాక్యములనిట నుద్ధరించుచున్నాము: 'ఆంధ్రావనియందు హరిజనోద్యమవ్యాపనమునందు శ్రీయుత మంగిపూడి వేంకటశర్మగారి కృతి నిరుద్ధభారతము హరిజనసమస్యయందు పండితపామరహృదయములను లగ్నముచేసిన విధమునకు గ్రంథమునకు గలిగిన గౌరవవ్యాపకములు ప్రమాణములు. వేంకటశర్మగారు నిరుద్ధభారతమునందు హరిజనుల పరివేదనమును, సవర్ణుల పశ్చాత్తాపములను, మహాత్ముల ధర్మనిర్వహణమార్గమును రసవంతముగవర్ణించిన పద్యావళి రసానందమును గలుగజేయుచున్నది. శర్మగారి శీలమువలెను కావ్యశైలియును మృదువుగను, సరళముగను, సరసముగను నున్నది. ప్రతిపద్యమును భావగర్భితమైన దైన్యదృశ్యమో, భక్తిదృశ్యమో, కరుణాదృశ్యమో, మహత్త్వదృశ్యమో సాంగోపాంగముగ చిత్రించినటులు కల్పింపబడి భావప్రపంచమునందు సంభ్రమమును గలుగజేయుచున్నది.' తెనుగున ప్రబోధక కవిత్వమునకు దారితీసినవారిలో మంగిపూడి వేంకటశర్మగారొకరు. ఈకావ్యమునందలి పలుపద్యములు చాటుధారలై దేశమున వ్యాపించియుండుట గ్రంథము ప్రజాహృదయమున పాదుకొన్నవిషయమును వ్యక్తీకరించుచున్నది. ఆంధ్రులకు చిరపరిచితమైయున్న ఈగ్రంథమునుగురించి విశేషము వ్రాయుట అనవసరము. ఈ మూడవకూర్పు ముద్రణము సుందరముగనున్నది. క్రౌను సైజున 82 పుటలు. వెల రూ ౦-౫-౦ మాత్రమే. వలయువారు గ్రంథకర్తపేర పశ్చిమగోదావరి జిల్లా నిడదవోలు వ్రాయునది.

౩౧ ఆంధ్రవాఙ్మయచరిత్రము

శ్రీయుత చేపమల్ల అచ్యుతరావు (ఎమ్. ఏ., ఎల్. టి.) గారు విజయనగర సామ్రాజ్యమునందలి ఆంధ్రవాఙ్మయ చరిత్రమును మూడుభాగములుగా వ్రాయదొరకొని ప్రస్తుతము ప్రథమభాగమును ప్రచురించిరి విజయనగర సామ్రాజ్యమందలి 1330—1500 సంవత్సరముల నడుమగల ఆంధ్రవాఙ్మయ చరిత్రము ఈప్రథమ భాగమున విపులముగ వివరింపబడినది. విజయనగరరాజ్యారంభమునకుఁ బూర్వపు ఆంధ్రవాఙ్మయస్థితిని ప్రత్యేకమొక ప్రకరణమున చర్చించిఅచ్యుతరావుగారు ఆసామ్రాజ్యమునకు చెందిన కవులగు నాచనసోమనాథుఁడు; పేరంరాజు జక్కనకవి; పినకొండవల్లభరాయఁడు; దూబగుంట నారాయణకవి; దగ్గుబల్లి దుగ్గనకవి; పిల్లలమఱ్ఱి పినవీరభద్రకవి; నంది మల్లయ్య, ఘంట సింగయ్య; మనుమంచి భట్టులను పరామర్శించిరి. ఈపరామర్శించుటలో రావుగారొక నూతనమార్గము త్రొక్కిరి. ఇదివఱలో ఆంధ్రకవుల చరిత్రములను రచియించి గురుజాడ శ్రీ రామమూర్తిగారును, కందుకూరి వీరేశలింగముపంతులుగారును ఆయాకవుల దేశకాల నిర్ణయముల విషయమై విశేషశ్రద్ధను చూపిరేగాని ఆయాకవుల 'కవితారీతులు, భావభావనా

శక్తులు, నిమ్నోన్నతావస్థలు, కథాసంధాన చిత్రీకరణములు, ఇత్యాది కావ్యహృదయ పరిస్పందనముల స్పృశింపక యట్టె విడిచిపెట్టిరి.' రావుగారు క్రొత్తపద్ధతి నవలంబించి 'కవికావ్యహృదయామర్మములను' వెలార్చు నుద్దేశముతో 'కథానిరూపణము, శైలీనిర్ణయము, శీల ప్రతిష్ఠాపనము, రసపోషణసంవిధానము, భావభావనా శక్త్యాది విమర్శనము' కూడినంత విపులముగ విమర్శించిరి. ఆంగ్లవాఙ్మయమునందలి జాన్సను కవిపద్ధతి నవలంబించిరనవచ్చును. ఈగ్రంథమునందలి మఱియొక విశేషమేమన ఇందు విమర్శింపబడిన కవులలో వారి వారికి సమకాలికులును గ్రంథనిర్మాణమున సాదృశ్య, సాధర్మ్యములను బొందిన యితరాంధ్రకవులతోఁ జాల వఱకు సరిపోల్చి తారతమ్యములు నిరూపింపబడుటయే. ఈరీతి వాఙ్మయ విమర్శనమునకు విశేషముగ కావలసి యున్నది. శ్రీరావుగారిపద్ధతికి ప్రారంభముగావించినందుల కెంతయు అభినందింపవలసి యున్నది. ఈగ్రంథముయొక్క రెండుమూడు భాగములనుకూడ శ్రీరావుగారు త్వరలో ప్రచురించి ఆంధ్రవిమర్శక వాఙ్మయమును పరిపుష్టి నొందింతురుగాక! గ్రంథము డెమ్మీసైజున 308 పుటలు. గ్లేజుకాగితము. వెల రూ౨-౦-౦ విద్యార్థులకు రూ ౧-౮-౦ మాత్రమే దొరుకుచోటు. యస్. రామారావుగారు, బి. ఏ, ఇన్నీసు పేట, రాజమండ్రి.

౩౨. అన్నపూర్ణాదేవి లేఖలు

'నన్నుమరచినను దేశమును మరువవలదు. నేనుస్థిరముగాదు' అని దేవీస్వరూపమున మగనికి దివ్య సందేశమిచ్చిన మాంటేటి అన్నపూర్ణాదేవి రాజకీయ జీవితము నెఱిగినంతమంది ఆమె సారస్వత జీవితము నెఱుంగరు. కాని ఆమె గ్రంథములలోనికెల్ల ప్రస్తుతము మనము పరామర్శించుచున్న లేఖలే ఆమె సారస్వత జీవితమును లోకమునకెఱింగించుటలో హెచ్చుగ తోడ్పడగలవు. ప్రసిద్ధపురుషుల లేఖలను ప్రత్యేకమొక వాఙ్మయశాఖగా ఆంగ్లవిమర్శకులు చేకొనియున్నారు. కౌపరు, లేడీవర్ట్లీమాంటేగ్యూ మొదలగువారి లేఖలు ఆంగ్ల సారస్వతమున అనంత గౌరవమునందుచున్నవి. లేఖల సారస్వతము ఆంధ్రమున నింకను ప్రారంభదశయందే యున్నది. అందుచే ఈగ్రంథము ముఖ్యముగా పఠనీయమైనది. దేవిగారి ఆదర్శ జీవితమును వెల్లడించు ఈ లేఖలు ఆంధ్రస్త్రీలెల్లరును చదువవలసినవి. సాహసముచేసి వీనిని ప్రచురించి ఆంధ్రమున లేఖల వాఙ్మయమునకు ప్రారంభముచేసిన శ్రీబాపినీడుగారిని యెంతయు కొనియాడుచున్నాము. గ్రంథముద్రణము సుందరముగ నున్నది. కౌనుసైజు. 250 పుటలు. వెల రు 1-0-0 ఈ పుస్తకము ప్రతులు కావలసినవారు మాగంటి బాపినీడు గారు' ఏలూరు అని వ్రాయవలయును.

౩౩. కృపాంభోనిధి

ఆధునికాంధ్రకవిగ్రామణులగు శ్రీ చిలకమర్తి లక్ష్మీనరసింహముగారిచే 'కృపాంభోనిధీ!' అను మకుటముతో రచియింపబడిన భగవత్ప్రార్థనాత్మకములగు 218 పద్యముల సంపుటము. భక్తిరస ప్రధానములై పద్యములు ధారావేగము గలిగియున్నవి. సర్వకాలములందును, సర్వప్రాంతములందును సత్యములై ప్రకాశింపగల ఉపనిషద్వాక్యములు కొన్ని ఇందు పద్యరూపమునొంది పొంపొరయుచున్నవి. శ్రీరాజారామమోహనరాయలువారి నిర్యాణశతాబ్దికోత్సవ సందర్భమున ఈ గ్రంథము ప్రచురింపబడుట ఎంతయు ఉచితముగా నున్నది. 'భక్తచింతామణి' వలెనీయయు విశేష ప్రచారమునకు రాగలుగునని నమ్మెదము. 'అనుగ్రహయొప్పుడుఁ దోడునీడయయి కన్నెల్ చేయిరైౌ ప్రాణమై నను సేవించెననేక వర్షములు' అనుచు కవిగారు దివంగతురాలైన తనభార్యనుగూర్చి వ్రాసిన రెండు మూడు పద్యములు హృదయమును కలంచునవిగా నున్నవి. శైలి తెలియుటకై మూడు పద్యములను ఉదాహరించుచున్నాము.

శా. ఆకుంబచ్చల పళ్లెరంబులఁ బ్రవా
ళాలిన్ నివాళుల్ దగన్
నీకర్పించి, విహంగనాద మనుమే
ళ్గీతంబులంబాడి, తా
మేకాలంబునుఁబూలు కాన్కలిడి తం
డ్రీ! భక్తి వృక్షాంగనల్

నీకాత్మీయా కృతజ్ఞతం దెలిపెడున్
నేర్మిన్ కృపాంభోనిధీ !

మ. ఫలకంబన్నదిలేదు, తూలికయు లో
పంబయ్యెడిన్, లేదు రం
గులసజ్జయిన, నిరాశ్రయంగు నభో
గోళంబునన్ వర్ణసం
కలనంబందెడు నింద్రచాపము ను లో
కంబూని చిత్రించి లో
కులమెప్పించెడి చిత్రకారుని నినుం
గొల్తున్ కృపాంభోనిధీ !

శా. ఏగుద్గ్రంథములన్ రచించితివి గా
యాపఃపురాణంబు భూ
వేదంబున్ గగ నేతిహాసము మరుద్ది
వ్యప్రబంధము నా
మీఁదన్నావకనామకాగమము స్వా
మీ! యీ ప్రబంధంబులం
గేదానిం గనినన్ భవన్మహిమగా
చే సత్కృపాంభోనిధీ !

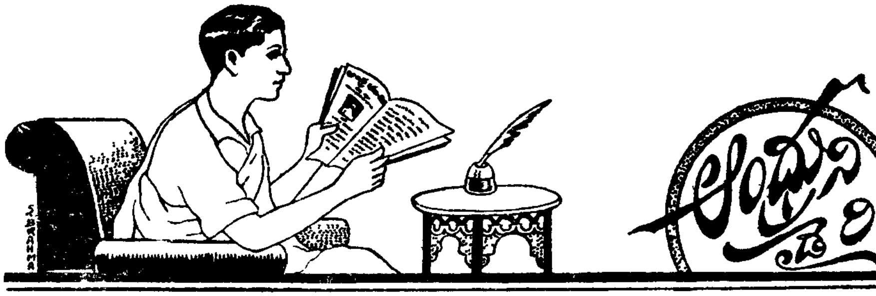
క్రౌను సైజున ముప్పదియాఱు పుటలు. వలయువారు గ్రంథకర్తపేర రాజమండ్రి వ్రాయునది.

3౮. గృహలక్ష్మి దసరా సంచిక

ఆంధ్రస్త్రీల ఆయురారోగ్య సౌభాగ్యములను పెంపొందుట కేర్పడిన సచిత్రాంధ్రమాసపత్రికయగు గృహలక్ష్మి ఆఱవ దసరాసంచికను కృతజ్ఞతా పూర్వకముగ నందుకొంటిమి. గత ఐదు దసరాసంచికలవలెనే ఇదియు పుటలయందును, పద్యములయందును విస్తృతమును, వినూత్నమును అయి విరాజిల్లుచున్నది. ముఖచిత్రము మనోజ్ఞముగను, లోపలి త్రివర్ణచిత్రములు [illegible] నిండి సంచికయొక్క విలువను హెచ్చించుచున్నవి. స్త్రీయొక్క శక్తిస్వరూపమునకు ఆధునికయుగమున సమగ్ర నిదర్శనమనదగినదని దివంగతురాలైన ఆనిబిసెంట్ చిత్రము శక్తిపూజార్థమై ఏర్పడిన దసరాలో ప్రచురింపబడు గృహలక్ష్మియందు చేర్చుట యెంతయు సముచితముగ నున్నది. స్పెయిన్ నారీమణుల నాట్యవిశేషమును చూపు చిత్రము అద్భుతముగనుండి ఆంధ్రస్త్రీల విదేశీయాచార విజ్ఞానమును పెంపొందింప జాలియున్నది. విదేశీయాచారములను పరిచయముచేయు ఇట్టి చిత్రములు స్త్రీలయందు నూతనోత్సాహమును పుట్టించుటయేగాక వారి లోకజ్ఞానమునకు దోహదప్రాయములుగ నుండును. స్త్రీలకొఱకు ప్రత్యేకముగ ఆంధ్రమున పలుపత్రికలు నడుపబడినవి. మల్లాది వేంకటరత్నముగారిచే ప్రారంభింపబడి రాయసము వేంకటశివుడుగారిచే నిర్వహింపబడిన జనానాపత్రిక, వీరేశలింగము పంతులుగారి సతీహితబోధిని, పర్లాకిమిడినుండి ప్రచురింపబడిన బాలిక, పులుగుర్త లక్ష్మీనరసమాంబగారి సావిత్రి, వింజమూరి వేంకటరత్నమ్మగారి అనసూయ, నందిరాజు చలపతిరావుగారి గృహలక్ష్మి, కళ్ళేపల్లి వేంకటరమణమ్మగారి ఆంధ్రలక్ష్మి, బాలాంత్రపు శేషమ్మగారి హిందూసుందరి అట్టివానిలో కొన్ని. వాని యన్నిటికంటె ప్రశస్తరీతిని ఆంధ్రరమణీలోకమును సేవించుచున్న గృహలక్ష్మి నేడు ఆంధ్రగృహములకు లక్ష్మియై యొప్పారుచుండుట వింతగాదు. గృహలక్ష్మిజ్యోతిచే అజ్ఞానాంధకారమును లోకాధాదీపముచే అమయాంధకారమును దవ్వుగ ద్రోపి తమ్ము అభ్యుద్ధరించుచున్న శ్రీ డాక్టరు కే. యన్. కేసరిగారికి ఆంధ్రస్త్రీలోకమెంతయు ఋణపడియున్నదనుట నిశ్చయము. ఆంధ్రమహాశయులు గృహలక్ష్మికి ఇంకను ఎక్కువగ పోషణ ప్రోత్సాహముల నొసగి దానివలని ఉపయోగమును బహుళమొనర్తురుగాక యని కోరెదము.

3౯. ఆత్మచరిత్రము

శ్రీ రాయసము వెంకటశివుఁడు, యం. యే., యల్. టి, గారి ఆత్మచరిత్రము. ఈ చరిత్రమును గూర్చిన విమర్శనము ఒకింత విపులముగ వైమాసపు సంచికలో ప్రత్యేకవ్యాసముగ ప్రచురింపబడగలదు. క్రౌనుసైజున ౬౫౦ పుటలు. వెల రూ ౧-౦-౦ మాత్రమే. ప్రతులకై గ్రంథకర్తపేర గుంటూరు వ్రాయునది.

సెప్టెంబరు, ౪౫.

౧౬:—సంగం జాగర్లమూడి. ఉన్నతవిద్య గరచుటకై లండను కేగుచున్న క్రొత్త రఘురామయ్య చౌదరి యం. ఏ. యల్. యల్. బి గారికి వీడ్కోలు విందు.

౧౭:—బందరు. కృష్ణాజిల్లా పంచాయితీ ఎన్నికలు జరుపగౌరవోద్యోగిగ నియమింపబడిన శ్రీచల్లపల్లి రాజాగారి అహోదాను తొలగించినట్లు ప్రభుత్వమువారు ప్రకటించిరి.

:—నంద్యాల గ్రామములో పికెటింగుచేసినందుకు గాను అరెస్టుచేయబడిన నారాయణానంద స్వామిగారిని ఔకుగ్రామము మకాములో జాయంటు మేజిస్ట్రేటు విచారించి ఆరునెలలు కఠినశిక్ష, డెబ్బదియైదు రూపాయలజుర్మానా, జుర్మానా చెల్లింపనిచో ఏడున్నర నెలల అదనపుశిక్ష విధించిరి. స్వామిగారు జుర్మానా చెల్లింప నిరాకరించిరి.

౧౯:—నెల్లూరుజిల్లా సంగం గ్రామములో ఈయబడిన టీపార్టీ సందర్భము వెంకటగిరి కుమార రాజావారు [illegible] ప్రత్యేకాంధ్రరాష్ట్రనిర్మాణా వశ్యకతను [illegible]ంచిరి.

౨౦:—మదరాసు. డాక్టరు అనిబిసెంటు సాయంకాలము 4 గంటలకు చనిపోయెను.

౨౧:—మదరాసు. ఆంధ్రపత్రిక పంచవింశతి వార్షికోత్సవము. రజతోత్సవసంచికా ప్రచురణము.

:—గుంటూరు. జిల్లాబోర్డు మీటింగులో ప్రత్యేకాంధ్రరాష్ట్ర తీర్మానము ఆమోదింపబడెను.

౨౨:—ఒంగోలు శారదామహిళాసంఘము స్థాపింపబడెను.

౨౩:—తుని గోదావరీమండల మహిళామహాసభ. శ్రీమతి పి. ఇందిరాబాయి బి.ఏ గారు ఆహ్వాన సంఘాధ్యక్షురాలు సారంగు సీతాదేవిగారు అధ్యక్షురాలు

:—అంగలూరు. ఉదయము తొమ్మిదిగంటలకు శ్రీయుత యెర్నేని సుబ్రహ్మణ్యముగారినరెస్టు చేసి పోలీసువారు గుడివాడకు తీసికొనివెళ్లి విడుదలచేసిరి.

:—ఏలూరు. శ్రీయుత సత్తిరాజు రామమూర్తి గారికి ఒక సంవత్సరము విడిఖైదు విధింపబడెను.

౨౪:—కూచిపూడి. శ్రీ సరస్వతీనిలయ వార్షికోత్సవము శ్రీకోటుకూరి వేంకటసుబ్బరాయ శ్రేష్ఠి గారి ఆధిపత్యమున జరిగెను.

౨౫:—గుంటూరు. జిల్లాఎడ్యుకేషనల్ కౌన్సిల్ ప్రెసిడెంటుగా పి. వి. కృష్ణయ్యచౌదరిగారు ఎన్నుకొనబడిరి.

:—నరసాపురము. భరతశాస్త్ర ప్రవీణురాలు, వైణికురాలు, సంఘసంస్కర్త్రి, భక్తురాలు మద్దుల పర్వతవర్ధని మరణము.

౨౬:—బెజవాడ. 20 మాసములనుండి సర్కారుగారి ఆధీనములో నుండి తలుపులు తాళములు వేయబడిన కాట్రగడ్డ మధుసూదనరావుగారి ఇల్లు తిరిగి వారికి మొంగలాజపురమునందు స్వాధీనము చేయబడినది.

:—వేటపాలెము. గుంటూరుమండల గ్రంథాలయ సంఘమువారి యాజమాన్యమున సారస్వత నికేతన భవనమున గ్రంథాలయ ప్రదర్శనోత్సవమును శ్రీ జాగర్లమూడి కుప్పుస్వామీ చౌదరి గారు జరిపిరి

౨౮:—బెజవాడ. ఆంధ్రప్రాంతీయ హిందీ మహా విద్యాలయ ప్రారంభోత్సవము నందిగామ తాలూకాబోర్డు అధ్యక్షులును, జయంతిపురం జమీందారులును అగు శ్రీరాజా వాసిరెడ్డి సదాశివేశ్వర ప్రసాద్ బహద్దరు వారిచే జరుప బడెను

:—ఆంధ్రపేపరుమిల్సు మేనేజింగు యేజంట్సు అయిన బి. సి. లిమిటెడ్ ఫరంవారు డైరెక్టరు బోర్డు సమక్షమున మిల్సు మేనేజిమెంటును ఒప్పగించుకొనిరి

౨౯:—శృంగేరి. శంకరాచార్య స్వాములవారు దర్శన మియ్యనందులకు అంకరాజు సుబ్బరాయశర్మ గారు నిరశనదీక్షవహించిరి.

:—కాకినాడ సర్పవరము దేవస్థానపు ట్రస్టీలు, వైశ్యప్రముఖులు గుడిమెట్ల రామచంద్రమూర్తి గారి మరణము.

౩౦:—బందరు శతావధాని చల్లపల్లి వేంకటశాస్త్రి గారి షష్టి పూర్తి ఉత్సవప్రారంభము.

:—వేలూరు. శ్రీయుత బులుసు సాంబమూర్తిగారు విడుదల నొందిరి.

:—కడలూరు. శ్రీయుత పొరుపూడి సత్యనారాయణగారి విడుదల.

:—విశాఖపట్టణము. మ్యునిసిపలు సంఘమువారు ప్రత్యేకాంధ్రరాష్ట్రమునుగూర్చి తీర్మానించిరి.

:—బరంపురము గంజాంవరదల బాధ నివారణకు గాను ప్రభుత్వమువారు రూ 1000 ఇచ్చిరి.

:—నూజవీడు. కృష్ణామండల మహిళాసభ. శ్రీమతి యం. శ్రీ విజయలక్ష్మమ్మ రావు బహద్దరు ఉయ్యూరు రాణిగారు ఆహ్వాన సంఘాధ్యక్షురాలు. శ్రీమతి గుమ్మిడిదల దుర్గాబాయమ్మ గారు అధ్యక్షురాలు.

అక్టోబరు, 33.

౧:—విశాఖపట్టణము. శ్రీయుత వెంకటసత్యనారాయణ గారి సంపాదకత్వము క్రింద 'సరస్వతీ పత్రిక' యను ప్రతి ఆదివారము ప్రచురింపబడు వారపత్రిక వెలువడెను.

౨:—ఏలూరు స్వర్గీయ మాగంటి అన్నపూర్ణాదేవి షష్ఠము వార్షికోత్సవము శ్రీజాగర్లమూడి కుప్పుస్వామి చౌదరిగారి అధ్యక్షతను జరిగెను

:—ప్రొద్దుటూరు. నీటికొళాయిలు ఏర్పాట్లు పూర్తియై ప్రజలకు విడువబడెను.

౩:—గుడివాడ. శ్రీ అయినంపూడి శ్రీనివాసులు గారు అయినంపూడి గ్రామములో అరెస్టు చేయబడిరి.

:—రేమిడిచర్ల. (నైజాము) పిడుగుపడి నాలుగిండ్లు కాలిపోయెను.

౫:—రాజమండ్రి. కోటఉరట్ల ఎస్టేటు మైనరు ప్రొప్రయిటరు శ్రీరాజా చింతలపాటి వేంకట సింహాద్రి రాజుగారికి మేనమామయగు శ్రీ పూసపాటి సూర్యనారాయణ వేంకటకృష్ణం రాజుగారిని గార్డియను గానియమించిరి.

:—ఒరిస్సా కమిటీ సభ్యులు బరంపురము చేరిరి.

౬:—మచిలీపట్నము. కృష్ణాజిల్లా విద్యాసంఘాధ్యక్షులుగ ఆడుసుమల్లి హరిసీడు చౌదరిగారు ఎన్నుకొనబడిరి.

:—డోకిపర్రు. శ్రీసేనుగుప్త గ్రంథాలయ ప్రారంభోత్సవమును దేశోద్ధారక నాగేశ్వరరావు పంతులుగారు జరిపిరి.

:—నెల్లూరు. శ్రీయుత మన్నెపల్లి రామకృష్ణా రావు పంతులుగారి సంపాదకత్వమున ప్రతి శుక్రవారము ప్రచురింపబడు నూతనాంధ్రవార పత్రిక వెలువడెను.

౭:—విశాఖపట్టణము. హార్బరులోనికి మొట్టమొదటి ఓడ 'జలదుర్గ' అను పేరుగలది తీసికొని రాబడెను. ఈ ఓడ సింధియా నావిగేషను కంపెనీవారిది

౮:—గుంటూరు 'భక్తిప్రబోధిని' వార్షికోత్సవము దేశభక్త కొండ వెంకటప్పయ్య పంతులుగారి అధ్యక్షతను జరిగెను.

సంపాదకీయ సమాలోచన

ధరలు ఎట్లు పెరుగును ?

1873-75 సంవత్సరములలో తెలుగు దేశమును పీడించిన కాటకమునందు గూడ ఇప్పటి విషమపరిస్థితులు లేకుండినవని ఆధాత సంవత్సరపు కఱువులో తేగలుమాత్రము తిని దేహధారణముచేసికొనినవారు చెప్పుచున్నారు. 1893-96 సంవత్సరములలో ఇప్పటివలె ఆఆర్థికమాంద్యముకూడ లోకావ్యాపకమైనదే. కాని అది అప్పుడు మూడు సంవత్సరములలో తీరిపోయినది నాలుగవ సంవత్సరమునుండియు ధరలు క్రమముగా పెరగనారంభించి ప్రజాహృదయమునుండి భయమేఘములను చెదరగొట్ట దొడంగినవి 1929 లో ప్రారంభమైన ఈ ఆర్థికమాంద్యము ఇప్పటికి నాలుగుసంవత్సరములనాటిదైనను ఇంతలో వదలునట్లు కనిపించదు. ఇతరదేశముల మాట మనము చెప్పజాలము కాని హిందూదేశమును మాత్ర మది ఇంతట అంతట వదలునట్లు లేదు. ఇతర దేశముల ప్రభుత్వమువారు ప్రజాలోకమునకండయై ధరల పెరుగుదలకు విశ్వప్రయత్నము లొనర్చుచున్నారు మన ప్రభుత్వమువారి పక్షమున అట్టి ప్రయత్నలేశమైన కానము. మీదు మిక్కిలి పడిపోయినధరలు హెచ్చకుండజేయు పరిస్థితులను కల్పించినారు. ఒట్టవా ప్యాక్టును హిందూదేశము తలపై రుద్దినారు, ఆప్యాక్టువలన ఈదేశము తనకునూలినథర్మమును చేయవలసిన దగుచున్నది. ఆంగ్లసామ్రాజ్య క్షేమమునకై మనము జపాను, ఫ్రాన్సు మొదలగు దేశములనుండి దిగుమతిచేయువస్తువులపై హెచ్చు సుంకములను విధించితిమి ఫ్రాంసు దేశమునుండివచ్చు బట్టలపై నూటికి డెబ్బదియైదు వంతునను, జలతారుపై నూటికి అరువదిరెండున్నరవంతునను, మోటారుకారులు, రసాయనికవస్తువులు, లోహములు మొదలగువానిపై హెచ్చు సుంకములను ఇచట విధించుటచే హిందూదేశమునుండి పోవు వస్తువులపై ఆదేశమును హెచ్చు సుంకములను ఏర్పఱచినది. ఈదేశమునందలి ముఖ్యమగుపంటలలో నొకటియగు వేరుశనగను ఫ్రాంసు దేశము ఇదివఱకు విశేషముగా కొనుచుండునది ఒక్క మద్రాసు హార్బరునుండి 1932-వ సంవత్సరమున ఒక్క సెప్టెంబరుమాసముననే ఫ్రాంసు దేశము 140 లక్షలు విలువగల 14000 టన్నుల వేరుశనగను కొనియున్నది. కాని ఈసంవత్సరము ఆగష్టుమాసమధ్యమున వేరుశనగపై ఫ్రాంసుదేశమున సుంకమువిధింపబడుటచే ఇపుడు వేరుశనగరవాణా నిలిచిపోయినది. తనవస్త్రములపై హెచ్చుపన్నును విధించుటచే జపాను ఇదివఱకు మనదేశమున కొనుచున్న ప్రత్తిని కొన నిరాకరించినది. కోస్తారవాణా లేక పండినపంటకు విడుదల ఎట్లుండును? విడుదలకే నోచనివస్తువుల ధరలకు గిరాకి ఎట్లు కలుగును? శమ ఉద్యోగుల జీతములు తగ్గించినట్లే తగ్గించి వెనువెంటనే హెచ్చించి రైతులవద్దనుంచి పన్నుమాత్రము యథారీతిని వసూలుచేయుచు మన ప్రభుత్వమువారు ప్రజాక్షేమమునకై పాటుపడుచున్నారు!

ఉత్తర సర్కారులలో వరి, చెఱకుపంటలు :

ఉత్తరసర్కారుల భాగ్యమునకు చాల వఱకు కారణభూతమైనవి వరి, చెఱకు పంటలు. మదరాసురాజధానియందు గత వత్సరము 1,17,100 ఎకరములలో చెఱకు సాగు చేయబడియుండగా ఈ వత్సరము 1,13,500 ఎకరములలో మాత్రమే సాగు చేయబడియున్నది అనగా నిరుటికంటె ఈయేడు చెఱకుపొలము నూటికి మూడువంతులు తగ్గినది. రాజధాని మొత్తముమీద చెఱకుపొలము తగ్గగా ఉత్తరసర్కారులలో మాత్రము నూటికి పదివంతులు హెచ్చినది. గతవత్సరమున సర్కారులలో 45,390 ఎకరములుమాత్రమే చెఱకుకు ప్రత్యేకింపబడగా ఈవత్సరమున 49,800 ఎకరములు ప్రత్యేకింపబడినవి. ఇచట పంచదార ఫ్యాక్టరీలు ఏర్పడగలవను నమ్మకమే ఈహెచ్చుదలకు కారణమైయుండునని వ్యవసాయశాఖానివేదిక తెలుపుచున్నది. ఇకవరిపంట విషయము మదరాసు రాజధానియందు గడచినసాలులో 76,18,000 ఎకరములలోను ఈ సాలున 74,79,000 ఎకరములలోను వరి సాగు చేయబడినది. అనగా నూటికి సుమారు రెండువంతులు తగ్గుదల కన్పించుచున్నది. ఈతగ్గుదల ముఖ్యముగ గోదావరి, కృష్ణా, గుంటూరు జిల్లాలయందే కలదని నివేదికలో కలదు. ఏపంటయైనను ఇపుడన్నిటికిని ధరలు ఒకేరీతిగనే యున్నవి. కావున రైతునకు కలుగగల లాభములో తారతమ్యము విశేషముకాని వరిపంటతగ్గుటచే రైతునకు ఒక నష్టము కలుగుట నిశ్చయము. పశువులకు ప్రధానమైన గ్రాసమగు వట్టిగడ్డియొక్క సరఫరా వరిపంటయొక్క తగ్గుదలతోబాటు తగ్గిపోగలదు. పంచదారఫ్యాక్టరీలు నిర్మింపబడుటచే చెఱకుపంటలాభించునని నమ్మిన రైతునకు ఆవిషయమునకలుగు ఆశాభంగమునకు పశుగ్రాసము కొఱవడుటచే కలుగు బెంగతోడుపడి అతనిస్థితిని మఱింత శోచనీయము మొనర్పగలదు.

విశాఖపట్న నౌకాశ్రయము :—

ప్రకృతిమాత ఆంధ్రునకనుగ్రహించిన వరప్రసాదములలో విశాఖపట్ననౌకాశ్రయము ఒకటి. అయితే దాని నాతడింతవఱకు పూర్తిగ నుపయోగించుకొనలేక పోయినాడు. సిపాయికలహముల సంవత్సరమగు 1857-వ సంవత్సరముననే విశాఖపట్నమున నౌకాశ్రయమును నిర్మింప ఆలోచనలు సాగినవి కాని కొనసాగలేదు. 1889-లో తిరిగి ఈ ఆలోచనలు తీవ్రములైనవి. కాని అప్పుడును ఆంధ్రుని రేఖ బయలుపడలేదు. ముప్పదియాఱు సంవత్సరములకు తరువాత అనగా మూడు పుష్కరములకు పిమ్మట 1915 లో భారతశాసనసభలో విశాఖపట్న నౌకాశ్రయ నిర్మాణవిషయమై తీర్మానింపబడెను. 1925, 1926 సంవత్సరములు ఆంధ్రుని జాతకములో ఉచ్చమైనవి, ఏమన 1925 లో విశాఖపట్న నౌకాశ్రయము నిర్మాణ ప్రారంభమును, 1926 ఆంధ్రవిశ్వవిద్యాలయ సంస్థాపనమును జరిగినవి. ఆంధ్రవిశ్వవిద్యాలయము రాజమండ్రిలో పుట్టదలచి బెజవాడలో పుట్టి విశాఖపట్నము చేరుకొన్నది. అందుతో విశాఖపట్నము ఆంధ్రమహానగరమగుట సునిశ్చితమైనది. కలకత్తా, మదరాసుల మధ్యనుండి మాంగనీసు అవిసెగింజలు, వేరుశనగ, జనపనార మొదలగు సరకుల రవానాకు హెచ్చువీల్లను కల్పించి ఈ ఆంధ్రనగరి అచిరకాలముననే ఒక పెద్ద పట్నమై ప్రపంచమునకు ఆంధ్రత్వమును చాటు బూరగొమ్మయి వెలయగలదు. కలకత్తావలన వంగదేశస్థులును,

బొంబాయివలన మహారాష్ట్రులును, కరాచీ వలన సింధుదేశీయులును పొందిన, పొందుచున్న అభివృద్ధిని విశాఖపట్నమువలన ఆంధ్రులు పొంది తోడి జాతీయులలో అగ్రస్థానము నందగలరు. విశాఖపట్న నౌకాశ్రయము తెఱువబడిన ఈ అక్టోబరు 7-వ తేది ఆంధ్రులచరిత్రలో నొకముఖ్యదినమై తరతరములకు వెలయగలదు. నౌకాశ్రయమును సంపాదించుకొనిన ఆంధ్రుడిక ఉన్నతన్యాయస్థానమును, రాష్ట్రమును సంపాదింప సత్వరముగ ప్రయత్నించి కృతకృత్యుడగునుగాక !

ఆంధ్రపత్రిక రజతోత్సవము:—

పత్రికల రుద్రభూమియను ప్రఖ్యాతి నార్జించిన ఆంధ్రదేశమున ఆంధ్రపత్రిక నిండాఱు ఇరువదియైదువత్సరములు నివ్వటిల్లి నెగడుచుండెననుట యొకయద్భుతవిషయమే. అయితే ఈ అద్భుతవిషయమునకు కారణము ఆంధ్రులాపత్రిక కొసగిన పోషణ ప్రోత్సాహములుగాక ఆపత్రికాధిపతి అకుంఠితదీక్షయు, అపూర్వత్యాగమును. నాగేశ్వరరావు నిజముగా తెలుగుదేశపు నార్త్‌క్లిఫ్. మంచిని పొగడుటకాని, చెడును తెగడుటకాని, యెఱగని విచిత్రదేశమగు తెలుగుదేశమునగాక ఆతడు మఱి యేదేశమునపుట్టియుండినను ఇంతకంటె హెచ్చు యశోగౌరవముల నందియుండును గృహవిశ్వవిద్యాలయమై ఇరువదియైదువత్సరములుగ తమ్ము సేవించుచున్న ఆంధ్రపత్రికయొక్కయు, దానియొక్కయు దేశోద్ధారకుని యొక్కయు ఆయురారోగ్యములకై నిత్యము భగవంతుని ప్రార్థించుచుండుట రెండున్నరకోట్ల ఆంధ్రులయొక్కయు విధికృత్యమై యున్నది.

రాయలసీమ: పత్రికలు:—

బళ్లారియందలి శ్రీకృష్ణదేవరాయ గ్రంథమాలావార్షికోత్సవసందర్భమున ఉపన్యసించుచు శ్రీగాడిచెర్ల హరిసర్వోత్తమ రావుగారు 'రాయలసీమ: పత్రికలు' అను విషయమునుగూర్చి ఇట్లుచెప్పిరి: ''వాఙ్మయసంబంధమగు విషయము మఱియొకటి కలదు. అది పత్రికాప్రకటనము. రాయలసీమకు బయటజరుగు పత్రికోద్యమమున మనవారు కొందఱు పాల్గొనినారనుట వాస్తవమే. ఆంధ్రదేశమును కొన్నివారములు ఉఱ్ఱూతలూగించిన స్వరాజ్యపత్రిక కీర్తినిజముగ రాయలసీమకు చెందదగినదే ఆంధ్రమున మొదటిపత్రికయగు 'యక్షిణీపత్రిక' బళ్లారిపురమున వెలువడినదని మాకవిమిత్రులు పప్పూరు రామాచార్యుల వారు ప్రకటించినారు. కాని పత్రికానిర్వహణమునందుమాత్రము రాయలసీమ గర్వపడదగిన ప్రతిభను చూపుటకు లేదు. 'ఆంధ్రచంద్రిక', 'మాతృసేవ', 'పినాకిని', 'సాధన', 'ఇంద్రావతి' మున్నగుపత్రికలు తమశక్తి కొలదిపనిచేసినవి. ప్రోత్సాహము కొఱవడుటను జేసి నిలిచిపోయినవి. ఏతద్విషయమున రాయలసీమ పూనికతోపనిచేసి ఆంధ్రలోకమును తృప్తిచెందింపదగియున్నది.'' అనేక విషయములందు రాయలసీమ వారివ్యక్తిత్వమును కాపాడుటకు ఈతరుణమున ఒకవారపత్రికయొక్క ఆవశ్యకత యెంతేనిగలదు. రాజకీయ వాతావరణము ఇపుడొకింతచల్లబడినదిగావున అనంతపురమునుండి వెలువడుచు రాజకీయకారణమున ఆగిపోయిన 'సాధన' పత్రికను పునరుద్ధరింపనగును. చరిత్రగల రాయలసీమ పత్రికలలో 'సాధన' ఎన్నదగినది. సమర్థతతో నిర్వహింపబడి అది మంచిపలుకుబడిని సంపాదించినది. అట్టిపత్రిక పునరుద్ధరణమునకు రాయలసీమ ప్రజలు వ్యగ్రోత్సాహమున పనిచేయుదురని నమ్ముచున్నాము.